

BHARATA JYOTI

భారత జ్యోతి

రెండవ భాగము

గ్రంథకర్త

ఏ. యస్. పంచాపకేశ అయ్యర్, ఎం. ఏ. (ఆగ్స్ట్)

ఐ. సి. యస్., బార్-ఎట్-లా., ఎఫ్., ఆర్. ఎస్. ఎల్.,

అనువాదకులు

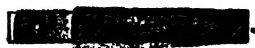
పి. గోపాలయ్య, బి. ఏ., బి. ఇడి,

పి. నారాయణయ్య

పబ్లిషింగ్ కంపెనీ, (రిజిస్టర్డ్)

ముద్రాణము :: తెనాలి :: హైదరాబాద్

BHARATA JYOTI

భారత జ్యోతి

రెండవ భాగము

గ్రంథకర్త

ఏ. యస్. పంచాపకేశ అయ్యర్, ఎం. ఏ. (ఆర్ట్స్)

ఐ. సి. యస్., బార్-ఎట్-లా., ఎఫ్., ఆర్. ఎస్. ఎల్.,

అనువాదకులు

పి. గోపాలయ్య, బి. ఏ., బి. ఇడి,

పి. నారాయణయ్య

ది ఓరియెంటల్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ, (రిజిస్టర్డ్)

మద్రాసు :: తెనాలి :: హైదరాబాద్

ప్రీతి క

శ్రీమాన్ వి. యస్. పి. అయ్యర్ గారి రచన లతి బాహుళ్యములు. ఆంధ్రులకు వారు సుపరిచితులు. వారి పూర్వ గ్రంథములు కొన్ని యిదివరకే తెనిగింపబడినవి. వారి గ్రంథములు వివిధ దేశము లందును భారతదేశపు బొన్నత్యమును జాటుచున్నవి.

ప్రకృతము మేము తెనిగించినవి వారి 'పురాతన కథలు'. దీని తర్జుమాహక్కులు మాకుఁ బ్రసాదించినందులకు శ్రీ అయ్యరుగారికి మిక్కిలి కృతజ్ఞులము.

అయ్యరుగారు అంగ్లభాషాకోవిదులు. వారి కల మెట్లాడిన నట్లాడు నా భాష. అయ్యరుగారి భావములకు విరుద్ధత కలుగకుండ, నాంధ్ర భాషా సంప్రదాయముల నతిక్రమింపకుండ భాషాంతరీకరణము సాగించి తిమి. రచన స్వతంత్రముగా, సరళముగా, ధారాళముగా నుండునట్లు ప్రయత్నించితిమి.

ఈ కథావళి యందలి నైతికాద్యాత్మికశక్తులు కోమల మనస్కు లగు బాలికా బాలుర మనస్సుల కుద్ధీపన గలిగించి, భావిభారత భాగ్యోదయమున కుపకరించు నని విశ్వసించుచున్నాము.

ఈ యమూల్యగ్రంథము నాంధ్రలోకము సముచితముగ నుపయోగించుకొని సన్మానించుగాత !

ఈ గ్రంథమును స్వల్పకాలములోనే చక్కగ ముద్రింపఁజేసి మమ్ము ప్రోత్సహించిన ప్రకాశకులకు మా కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములు.

విషయసూచిక

1. సామరస్యము	1	22. వింతశాపము	60
2. ఉద్బోధ	4	23. సమయస్ఫూర్తి	61
3. బండిపోటుదొంగలు	7	24. నాటకప్రదర్శనము	64
4. వైతన్యనిమహోపదేశము	9	25. వేతనముల తారతమ్యము	66
5. సత్యప్రబోధము	17	26. మోసగానితోడిమ్మడి సేద్యమురిరి	
6. సత్యవధము	19	27. కాసుకు గడ్డి తినిన, } ఉన్నదికాస్తపోవును }	69
7. గురునియావశ్యకత	21	28. పితృదేవతల కర్పణము	71
8. వింతయధ్యక్షుడు	22	29. నానక్ వర్యటనము	72
9. మానవశక్తియల్పమైనది	23	30. లోభి రాతయగుట	73
10. స్వేచ్ఛాగాన మాధురి	25	31. పూజారికి జ్ఞానోపదేశము	76
11. అర్థపిద్ధి	27	32. దేవాలయ నిర్మాణము	76
12. మాతృప్రేమ	30	33. పరివర్తనము	79
13. దుర్మాద్గుని దుర్మార్గమే } హతమొనర్చును }	34	34. అచంచలవిశ్వాసము	81
14. మిథ్య	39	35. మతస్వాతంత్ర్యము	83
15. మానసపూజ	39	36. మూఢనమ్మకము	84
16. విత్తమే మృత్యువు	41	37. నిగ్రహము	85
17. అమాయకుడు	44	38. భాగ్యరేఖ	86
18. మతపరీక్ష	46	39. అసూయాభరితము	89
19. గోపాలునిమహిమ	47	40. వాతాపినిర్మాణము	94
20. అత్తత్యాగము	53	41. లంబోదరుని మహిమ	98
21. రాజునకు నీతిపాఠము	55	42. దౌర్జన్యరాహిత్యము	104

భారత జ్యోతి

1. సామరస్యము

శ్రీహర్షుడు ప్రసిద్ధభారతచక్రవర్తి. ధీరుడు. గొప్ప పరిశోధకుడు. శైవ, బౌద్ధ, సౌరమతములలో నుత్తమమైనదాని నవలంబింప నాతని ప్రజలు కుతూహలురై యుండిరి. అట్టియెడ నా త్రిమతములందలి సర్వోత్కృష్టప్రసిద్ధాంతముల నాతఁడైక్యపఱచెను. కేవల శివారాధకుడవు గమ్మని బాణుఁ డడిగెను. భాస్కరారాధకుడవు గమ్మని కుమారపాలుఁడు వేడెను. బౌద్ధమతావలంబకుఁడ వగుమని హ్యూన్ త్సాంగ్ ప్రేరేపించెను. అమ్మవ్వురి నిర్బంధములవలనఁ జక్రవర్తికడుఁజేకాకు నొందెను. ఎటులనైన నాయొత్తిడులఁ దప్పించుకొని అందఱి ప్రేమకును బాత్రుఁడగుట కాలఁడు నిశ్చయించుకొనెను.

ఒకనాటి యుదయమున బాణుని రప్పించి తాను బౌద్ధమతము స్వీకరింప నిశ్చయించితి నని నుడివెను. అంత బాణుడు “వలదు వలదు. మతమును మార్చుకొనుటకంటె నిప్పటి మతమునే యనుసరింపుడు. అప్పుడప్పుడైన శివునిబూజించుచుండు” డని వేడెను. వల్లెయని యాతనిం బంపివేసి కుమారపాలుఁ బిలిపించి తాను బూర్తిగ బౌద్ధమతమునే యనుసరింప సంకల్పించితి నెను. “వలదు వలదు. అంతకంటెను ప్రభువులవారిప్పటి యల్ల యుండి యప్పుడప్పుడాదిత్యభగవాను నారాధింపు” డని కుమారపాలుఁడు ప్రార్థించెను. అట్లే యని యాతనిం బంపివేసి హ్యూన్ త్సాంగ్ ను బిలిపించి, “నాకులదైవమగు

శివునిఁకమీదఁ బూజింపఁ కుతూహల పడుచున్నా” నని నుడి వెను. అమ్మాటల కాలఁడు “రాజోత్తమా! దానికంటె నిప్పటి తమ చక్కనిపథమే యనుసరణీయము, సర్వోత్తమము. శివసూర్యుల నప్పడ్వపడారాధించుచుండుడు. కాని హృదయ వద్మమునను, నా స్థానమునను బౌద్ధమతమునకే ప్రాధాన్య మొసగుఁడు” అని వేడెను.

అంత బాణ, కుమార, హ్యూనుల మువ్వుర నొకటిగ జేర్చి యిట్లు నుడివెను : “మీ యందటి కోర్కెల నంగీకరించితిని. మూడు మతములును మా కభిమతములే. ఎప్పటి యట్లు శివ, రవి, బుద్ధులఁ బూజించుచునే యుండెద. నా తొంటి యుద్దేశ్యముతో మీ మీ యభిప్రాయములెల్ల నేకీ భవించుట కడుంగడు ముదావహము. అన్నియు నార్యమతములే. అట్టియెడ వానిలో సంఘర్షణమున కాస్పదమెద్ది? అమ్మ, యమ్మమ్మల పైని ప్రేమ, సతీసుతులపైని ప్రేమ కెట్లంతరాయమగును ? ”

కొన్ని దినములుఁ గడచెను. భూసారము, ప్రజాసంతృప్తి వీని సభివృద్ధిపఱచు విధానముల నన్వేషించుటకై రాజాస్థానమున గొప్ప చర్చలు జరిగెను. పెక్కు పంచవర్ష ప్రణాళికలు తయారయ్యెను. చెట్లు నాటుటకును, బావులు త్రవ్వటకును, జెరువులు మరమ్మతు చేయుటకును, అడవులు నరుకుటకును, గృహములు, పసతి గృహములు, దేవాలయములు నిర్మించుటకును, బాటలువేయుటకును, నొక్కొక్కదానికిఁ ప్రత్యేకముగ నారు ప్రణాళికలు తయారొనర్పబడెను. పరమ పవిత్రమైన సప్తసంఖ్య కింకొకటి తక్కువగ నున్నది. కాన

తేడే దాన్ని నూచించిన బాగుండు నని బాణుం డనెను. అంత హర్షుడు, “అయిదు వత్సరముల కొకవర్షాయము ధనాగారమునంగల ధనధాన్యములనెల్ల నిర్ధనులకుఁ బంచి పెట్టెద. ధనవంతులనుండి కాన్కలఁగొని మఱలఁ కొశాగారమును భర్తీ చేసెద” ననియెను. “ఇది యొక నవ్వోదేశ” మని బాణుం డనుచుండఁగనే, “ఉండనోవు. ఈ నవీన కల్పనల కెంతమాత్రము నేను చిన్నవోవుటలేదు. నూత్నభావములను బిడియముచే బయట బెట్టకుండుట భావ్యముగాదు. వర్షము తటాకముల నింపు పగిది భాగ్యవంతుండు బీదల యుదరపోషణ కేల సాయపడరాదు?” అని హర్షసార్వభౌముండు తన తీర్మానమునుఁ బ్రతిపాదించెను. అందఱును హృదయపూర్వకముగ నంగీకరించుటచే నా తీర్మాన మామోదింపఁబడెను.

పంచవార్షికోత్సవ సమయములలో మూడుమార్లు హర్షుడు తన బాక్కసమును వట్టిదిగఁజేసివైచెను. సామంతులు, ధనవంతులు మున్నగువారొసఁగిన కాన్కలచే మఱల దాని నింపగల్గెను. కాని తన పందేరమున నెక్కుడుభాగము బౌద్ధులకును, బ్రాహ్మణులకును జెందుచుండెను. నిరుపేదల కేలవ మాత్రమో లభించుట గమనించెను. తన పంచవర్ష ప్రణాళిక పాడయ్యెనని కనుగొని దాని రద్దుపరచి యా ధనమును నూతులు త్రవ్వించుటకై వినియోగింప మొదలుపెట్టెను. వర్షోదకము వారాశిఁజేరుటకంటె బావులు నింపిన నెంతయో బ్రజోపయోగమగు గదా! మఱల నెన్న డా ప్రణాళిక ఆతని తలపునకైన రాకుండెను.

2. ఉ ద్భే ధ

చైతన్యుడు వంగ దేశీయుడు, సాధువు, వైష్ణవభక్తుడు. నిరంతరము భజనలను, సంకీర్తనలను సల్పుచు గాలముఁ గడపుచుండెను. కుల, మత, విచక్షణ యించుకైనను లేక నందఱిని భ్రాతృప్రేమతోఁ జూచుచుండెను. భజనల కాహ్వానించుచుండెను. చైతన్యరహితులను, నాచరణ విహీనులను యుక్తా యుక్త పరిజ్ఞాన శూన్యులను, ఛాందసులను గాంచి యట్టి వారు పండితులైనను జీవచ్ఛవములే యనుచుండెడి వాఁడు. 'అగ్రజనిమొదలంత్యజనివఱకు నందఱికిని శ్రీకృష్ణపరమాత్ముని మహోపదేశమును బోధింపుడు' అను నదియే యాతని దివ్యబోధ.

చండాలురును, దామును సమానులే యని నుడువుటచే బ్రాహ్మణులకును, బండితులకునుఁ బట్టరానికోపముఁ గల్గెను. కాని హిందువులలో నధిక సంఖ్యాకులారనికి భక్తులైరి. సంకుచిత హృదయులగు తమ సంఖ్య కడు స్వల్పమైనందున స్వయముగ వారేమియుఁ జేయఁజాలకుండిరి. ఆసాధుమూర్తియొక్క భక్తి సిద్ధాంతములు విజయవంతములు గానిచ్చినచోఁ తమ పేరు ప్రతిష్ఠలకును, గౌరవమర్యాదలకును దప్పక భావికాలమున భంగము వాటిల్లఁగలదని వారు గట్టిగ నమ్ముచుండిరి. ఎట్లులైన నాతనిఁ బడఁగొట్ట సంకల్పించిరి.

ముస్లిములు, హిందూమతస్థులను, ఈ కుల మాకుల మనుభేదము లేక, బూర్తిగ ద్వేషింతురను విషయ మెఱిగియు

మహాదేవమున సాహసించి వారు తమ ముస్లింపరిపాలకుని సాయ మపేక్షించిరి. శ్రీకృష్ణవిగ్రహము నారాధింపుఁ డని ముస్లిములకుఁ జైతన్యుఁడు ప్రబోధించుచున్నాఁ డనియు, నట్టి దుష్టప్రచారముల నాపుట పరిపాలకులకు విధియనియుఁ బురిఁగొల్పిరి.

ఆ యధికారి యా చాడీగొట్టు విధముగఁ బ్రోత్సహించుటకుఁ గల కారణము సర్థముఁ జేసికొనెను. ఆ సాధు పుంగవుని భగవద్భక్తినిఁ బవిత్ర చరిత్రముఁ గూర్చి యంతకు పూర్వమే వినియుండెను. తాను ముస్లిమైనందున వారు నుడివిన విషయములనుఁ బరీక్షింపఁ దలఁచెను. భజనలు జరుగరాదని వెంటనే ప్రకటించెను. శాసనము సతికమించిన చైతన్యశిష్యుని భజన పరికరముల నెల్ల ముక్కలు ముక్కలుగ విరుగఁ గొట్టించెను. వెంటనే చైతన్యుఁడు సత్యాగ్రహోద్యమము నారంభింపఁ తీర్మానించెను. మూడు భజన సంఘముల నేర్పాటు జేసెను. వానిలో పెద్ద సంఘమున కాలఁడే నాయకుఁ డాయెను. ప్రభుత్వభవనము చెంతకేగి, భజనసల్ప మొదలిడెను. పాలకుడుచైతన్యుని శాసనోల్లంఘనమునకు దండింపవలసి యుండెను. కాని యా సాధుమూర్తి పరమ పవిత్ర వర్తనమును, మాహాత్మ్యమును గూర్చి వినియుండి నందున నాతని నేమియు జేయ నొల్లకుండెను. అందుచేఁ దలుపులు, కిటికీలు మూసివైచి యింటియందే గూర్చుండెను.

తలుపు దెరచి నిజమైన ముస్లిమువలె తన్నాదరింపవలసిన దని చైతన్యుడు కబు రంపెను. అంతియేకాక, “దేవుఁ డొకఁడే యనియు, పునర్జన్మముపై ని విశ్వాసముఁగలవాఁడెవఁ డైనను సరియే గృహద్వారముకడ కరుదెంచినచో నయ్యతిథి నా గృహస్థుఁడు తప్పక లోనికిఁ గొనిపోయి సత్కరింపవలయు ననియు మహమ్మదు ప్రవక్త బోధించెను గదా! ఆతని యుపదేశము నెట్లులంఘింపఁ గల”వని చైతన్యుఁ డడిగెను. వెంటనే యా యధికారి తలుపులుఁ దెరచి యాతని లోని కాహ్వానించెను. అంత చైతన్యుడు “భగవంతునిధ్యానించుట కుపయోగపడుచుండిన నా మిత్రుని పరికరములను, నీ వేల ముక్కలు జేయించితివి? దుష్ప్రవర్తననుండి ప్రార్థన యెవని నడ్డగింపలేదో వాఁడు నాస్తికత్వము నభివృద్ధిజేయుటయేగాక భగవత్సన్నిధికి దూరుఁడగునని మహమ్మదు నుడువలేదా” అని పాలకుని యడిగెను. “అవును. సంగీతముచే భగవంతుని పూజింపవీలఁగునా?” అనియయ్యధికారి ప్రశ్నించెను. అందులకుఁ చైతన్యుడు “భగవంతుని చూచిన వెనుక నీ వెట్లారాధింతువో యట్లే యాతని నర్చింపుము. ఏలయన, ‘నీ వాతని జూడలేకపోయినను ని న్నాతఁడు చూచుచునే యున్నాడు’ అని ప్రవక్తవచింపలేదా? నిన్నే ప్రజలు మేళతాళములతోఁ నాహ్వానించుచుండ, నీ వంతమాత్రము దేవుని సత్కరించుట తప్పగునా?” అని ప్రశ్నించెను.

అంత నా పరిపాలకుఁడు “మీవారే మీభజనల నిషేధించు మనియు, భజనవస్తువులనుఁ బగులగొట్టుమనియు నన్ను బల

వంతపరచిరి” అనియెను. “ధ్యానము నాశనముఁ జేయుట కితరుల సాయ మపేక్షించువాఁడు మానవుఁడు కాఁడని ప్రవక్త వచించెనుగదా!” యని యా సాధుమూర్తి నుడివెను. “కాని వారు విద్యావంతులే?” అని పాలకుఁ డనియెను. “దుర్విద్యా పరుఁడు మానవులలో నధమాధముఁడని ప్రవక్త వచింప లేదా?” అని చైతన్య డడిగెను. అంత నా పరిపాలకుఁ డొప్పుకొని, “సోదరా! నాకంటెను మా మతసిద్ధాంతములను నీవే యెక్కువగ నెఱుగుదువే! నీ యిష్టము వచ్చిన ట్లానర్పుము. నీ భజనలను, నిత్యసంకీర్తనములను నిర్విఘ్నముగ సాగించు కొనుము” అని మహానందమున నభయ మొసఁగెను.

అప్పటినుండియుఁ చైతన్యుఁడును నా పరిపాలకుఁడును నొకరినొక రన్యోన్యగౌరవభావమునఁ జూచుకొనజొచ్చిరి.

3. బందిపోటు దొంగలు

కళింగదేశాధీశుఁడగు ప్రతాపరుద్రుఁడు చైతన్యాభిమాని. ఆతఁ డా మహనీయుని దర్శింపఁ గడుఁ గుతూహలపడు చుండెను. ఆ ప్రవరుని నోట వెలువడు సమృతంపు పలుకుల విని నువ్విఘ్నపరుచుండెను. మోక్ష సుఖములఁ బడయుట కితఁడే చేయూత యని విశ్వసించుచుండెను. కాని రాచరిక మును వెనుకకు నెట్టి సామాన్య మానవుని వలె నాతని కడ కేగుట కితని మన స్సొప్పకుండెను. అందుచే నొకపరి దర్శన మీయవలసినదని చైతన్యనికడ కొక వార్తాహరుని బంపెను.

కాని చైతన్యం డిట్లు చెప్పి పంపెను: “నేను సన్యాసిని. సర్వ సంగ పరిత్యాగిని. రాజులు మత్తులు, అట్టివారితో నాకు బ్రమేయము లేదు. కనుక నే నాతని జూడజాలను.”

ప్రతాపరుద్రుడు తిరుగ నిట్లు చెప్పి పంపెను. “జగ్గాయి, మద్దాయిలు బందిపోటు దొంగలు గదా! అట్టివారినే మీ సన్నిధిని జేర్చుకొనినపుడు, ప్రతాపరుద్రుని జూడ నేల నిచ్చగింపరు? వారికంటె నీతడు గుణహీనుడా? ప్రతాప రుద్రుడొకడే వర్జనీయుడా? మీ కటాక్ష వీక్షణముల రక్షింపబడ దగ్గడా?”

అంతః జైతన్యం “మిగుల శోచనీయము; ప్రతాప రుద్రుడు సకలసద్గుణఖనియే గానోవు. కాని కడివెడు గంగగోవు పాలయం దొక చుక్క సారాయము గల్పినచో నది వర్జనీయ మైన చందముననే ప్రతాపుడు రాజైన కారణమున దగ్గఱ జేర్పదగడు” అని చెప్పెను.

ఆ తిరస్కృతికి బ్రతాపరుద్రుడు మిగుల వెత నొందెను. కాని యాతని కా విశిష్టభక్తుని గాంచు కుతూహల మినుమ డించుటచే జగన్నాథమునందలి రథోత్సవమునకొక సామాన్య యాత్రికుని వలె యాతఁ డరిగెను. పద్యములు, పాటలు, శ్లోకములు నందు కడు రమ్యముగఁ బాడుచుండిరి. చైతన్యం డా కీర్తనములు వినుచు భక్తిపారవశ్యమున మైమలుచి పోయెను. ప్రతాపరుద్రుడు చెంత జేరి వీవనతో వీచుచు సవర్యలఁ జేయసాగెను. స్మృతి వచ్చిన వెనుకఁ జైతన్యం డా

రాజశేఖరుని గొగలించుకొని, “సోదరా! ఈ నీ యపార ప్రేమకు బ్రత్యామ్నాయముగ నే నేమి యొసంగఁ గలను. ఇదిగో యీ యాలింగనము మాత్రమే” యని నుడివెను. అంత నా భూపాలుఁడు “స్వామీ! ఇన్ని వత్సరములుగఁ జాతకపక్షీనై మీ కరుణచంద్రికల కొఱకై యెదురు చూచుచుంటిని. నేటికిఁ గృతార్థుఁడనైతిని. నేను ప్రతాపుఁడను.” అని తెల్పెను. “రాజులతో నాకుఁ బనిలేదు. నీవు రాజువై నా చెంత కరుఁడెంచలేదు. తోడి భక్తుఁడవైతివి. గోవిందా! గోవిందా! యనుము” అని యనఁగనే ప్రతాపరుద్రుఁడును, జట్టుమూగిన ప్రజాసమూహమును గోవిందనామ సంకీర్తన మొనర్చిరి.

4. చైతన్యని మహోపదేశము

“జీవితమును దృఢప్రాయముగ నెంచువాఁడే భగవద్దర్శనార్హుఁడు. అకలిదప్పల కలమటింపరాదు. జరామరణములకు జడియరాదు. జీవితము నొకపరి కృష్ణార్పణ మొనర్చిన వెనుక దానితో మఱల నీ కెట్టి సంబంధమునులేదు. తద్రక్షణ భార మంతయు నా పరమాత్మునిదే కాన భయ సంభ్రమములు వీడుఁడు. భగవదారాధనమున కాలముఁ గడుపుఁడు.” ఇదియే శిష్యులకుఁ జైతన్యని మహోపదేశము. అనుక్షణమును దీనినే బోధింపుచు నాచరణయం దుంచునట్లు చూచుచుండెను. గురుశిష్యులు తమ భక్తకోటి యొసగిన దాని తోడనే నిత్యమును సంతృప్తి జెందుచుండిరి. దాచిపెట్టు పెట్టిదియో వారెఱుగరు.

ఒకనాఁడు వా రొక తురకపల్లెయ కరిగిరి. తిలకమున కామలక మందు దొరక దయ్యె. యువకుఁడగు క్రొత్తశిష్యుఁ డొకఁడు తనయొద్ద నొకటి గలదని చైతన్యనితో నుడివెను. ఎవ రొసగిరని యా స్వామి యడుగఁ “నిక్కడెవ్వరును దెచ్చి యీయలేదు. ఇదియొక తురకపల్లెయగదా! మన కిందు లభింపదనియెంచి నిన్నటి దిన మా హిందువుల గ్రామమున వారు మన కొసగిన యామలకములలో నొకటి దాచి యుంచితి” నని యుత్తర మొసఁగెను.

అప్పలుకులకుఁ చైతన్యుఁడు “కుమారా! రేపటికి గావల యునని యేదియును దాచుకొనరాదని యెన్నియో సారులు నుడివితినిగదా! కూడఁబెట్టు నాలోచనయే తగదని చెప్పి తినిగదా! నీవు సన్యాసిగ నుండఁగోరుటకంటె గృహస్థుఁ డవుగ నుండదగుదువు. నన్ను వదలుము. పెండ్లి జేసికొని కుదుటఁ బడుము, అని నుడువగ నే యా యువకుఁడు విలపింపసాగెను. తమింప వేడెను. తన్ను చేయి వదలవలదని ప్రార్థించెను. కాని చైతన్యుఁడు “నీవు మా యాశ్రమవిధులను భగ్గు మొనర్చితివి. నాదండ నీ వుండఁజనదు. కాని చింతపడకుము. నీవు కోరినపు డెల్ల నాకడకు వచ్చుచుం బోవుచుండుము. తొలుత నుద్వా హము జేసికొనుము. చక్కగ నీ యిష్టమువచ్చినట్లు ధర్మ మార్గమున ధనము నార్జించుకొనుము. తరువాత సన్యసింపుము” అని యుపదేశించి వాని నోదార్చి పంపివేసెను.

కొన్ని దినములైన వెనుక చైతన్యుఁడు తన పరిజనులతో నుద్దియకడ విడిసెను. జగ్గాయి, మద్దాయియను మారుపేర్లుగల

జగన్నాథుడు, మాధవుడును గొప్ప దోపిడిగాండును నందే నివసించుచుండిరి. వారు కులమున బ్రాహ్మణులే కాని మాంసాశనులు. మద్యపాన నిరతులు. కఠినహృదయులు. వేలకొలది ప్రజలను దోచిరి. వేలకొలది కుటుంబములను నిర్మూలించిరి.

చైతన్యశిష్యులు నిత్యానంద హరిదాసులు వారికి హృదయ పరివర్తన మొనర్చి సన్మార్గమునకు ద్రిప్సనుంకించి వారియింటి కేగిరి. జగ్గాయి, మద్దాయి లిరువురును ఇంటియొద్ద ఒడలెఱుంగని మైకమున, చెంత నించుమించుగ ఖాళీయైన కల్లుకుండతో నడవలోబడి దొర్లుచుండిరి. చైతన్యశిష్యు లిరువురును వారితో “గోవింద నామస్మరణ మొనర్పుడు. మద్యమును మానుడు. దొంగతనమును వదలుడు. ద్వేషములఁ బాఱద్రోలుడు. హరిని స్మరింపుడు. మీ జీవితములను నవ్యపథముల నడపు” డని బోధించిరి. అప్పలుకులు వారికి వాడిశూలము లయ్యెను. పట్టరాని కోపముగల్గించెను. జగ్గాయి యా ఘటమును నిత్యానందుని నడినెత్తిపై విసరికొట్టెను. అది ముక్కలు ముక్కలుగఁ బగిలిపోయెను. నిత్యానందునకు గాయము తీవ్రముగఁ దగిలెను. చెక్కిళ్ళపై రుధిర ధారలు గారఁదొడగెను. మద్దాయియును లేచి హరిదాసుని చావగొట్టెను. నిత్యానంద హరిదాసు లిరువురును స్పృహఁదప్పి నేలఁబడిరి.

ప్రేక్షకులు కొందఱు చైతన్యుని చెంతకుఁ బరుగిడి జరిగిన వృత్తాంతమునెల్ల నివేదించిరి. ముస్లిముపరిపాలకుని సాయము గొని తన యనుచరులఁ గాపాడుమని వేడిరి. కాని చైతన్యుడు

తా నెవరి సాయముఁ గోర ననియు, దానే యచ్చటికి వెళ్ళేద ననియు నుడివి, జగ్గాయి మద్దాయిల గృహమునకుఁ బయనమాయెను. ప్రభుత్వ సాహాయ్యములేక యెంటరిగ నే పచ్చుచున్నాననియు, దన్నును గొట్ట కట్టెలు, కుండలు సిద్ధపఱచుకొని యుండు దనియు దొంగలకు వర్తమాన మంపెను. ఆ దుర్మార్గు లిరువురు నా మహనీయుని ధైర్య సాహసముల కచ్చెరు వండిరి. ఆ తేజోమూర్తి దివ్యసుందర విగ్రహమును, ప్రేమభరిత నయనములను, నిర్భయ దృక్కులను గాంచినంతనే వారి మనసు మారిపోయెను. తమ దౌష్ట్యములకుఁ జింతించిరి; పశ్చాత్తప్త లైరి. “మిమ్మా చంపుదు మన మీ రేల జడియుటలే”దని జగ్గాయి యడుగ, స్వామి యాతని కిట్లనియె : చిధ్యుక్త ధర్మ నిర్వహణ దీక్షలో నా కీ జీవితము తృణప్రాయము. ఈ శరీరము నాది గాదు. శ్రీకృష్ణపరమాత్మునిది. దీనిని రక్షించుభార మాత నిదే. భగవద్భక్తులు బండిపోటుదొంగలకు భయపడుదురా! ఆ పరంధాముండు తలచినమాత్రముననే మీబోంట్ల నెందఱీ నైనను తృటికాలమున సమయింపఁజేయఁగలఁడు సుమా! ఆలని భక్తులను బాధించినచో మిమ్మార కాతఁడు విడిచి పుచ్చునని తలంపకుండు.”

అప్పుడే స్మృతిఁ బొందిన నిత్యానందుండు చైతన్యం గాంచి, “వారిని క్షమింపుండు. నా కెట్టిబాధయు లే” దని బ్రార్థించెను. హరిదాసుండును “నాకీ దెబ్బ లా మాధవుని ససాదములే! వారిని మన్నింపుండు” అని వేడుకొనెను. అంత

నా యిరువురూ చీకటికి దొరలుచుఁ జైతన్యుని పాదములపై వ్రాలి, “హి యిచ్చవచ్చినటుల మమ్ము శిక్షింపుఁడు, మీచే జచ్చినను సరియే వెనుదీయము. అది మాకు మాన్యతయే. గౌరవనీయుము లగు కుటుంబముల జన్మించిన బ్రాహ్మణుల మైనను బ్రహ్మబంధులమే. నీచ ధనకాంక్షచే మానవుఁ డీ వ్రసంచమునఁ జేయగల్గిన ఘోరాతిఘోర దుష్కృత్యము లెన్ని గలవో యన్నింటిని జేతులారఁ జేసితిమి. పాదముల నొడిగట్టుకొంటిమి. మద్యసముద్రమున నిరంతరము ముక్కలు వేముచుంటిమి, అబ్బా! ఎంతటి పాపులము! ఎంతటి దాష్ట్య గురులము! ఓ పూతచరితా! పుణ్యమూర్తి! మాకీ భయం కర పై శాచిక వ్యాధినుండి మనుట కేమైన మందు గలదా” అని కన్నీరుగార్చుచుఁ బరితప్త హృదయములతో నా మాన నీయుని బ్రార్థించిరి. అంత నా దివ్యమూర్తి “మిత్రులారా! కలదు. వాపోవకుఁడు, మానవుల రోగముల కన్నిటికిని మందు గలదు. ఉత్తమోత్తమమైన మందున్నది. దానిని సేవించి నచో నిహపరములలోని రోగము లెల్ల బాయును. అదియే గోవిందనామము. అదియే మోక్షద్వారము. ఎంతటి నిబిడాంధ కార బంధుర నిశీధమైన నొక్క మెఱుపుచే దేదీప్యమాన ముగ వెలుగొందుటలేదా!” అని యుపదేశించి వారిని లేవ నెత్తి యాలింగన మొనర్చుకొనెను. మధుసేవకులు మాధవ సేవకులుగ మారిరి.

చైతన్యుని పర్యటనములలో వసుదేవుఁడు దన్నుజూడ వచ్చెను. వసుదేవుఁడు విప్రుఁడు. కుష్టురోగి, కడు ససహ్య

కరముగ నుండుటచే దుదకుఁ జండాలురు సైతము చూడ నేవగించుకొనుచుండిరి. అంటుజాడ్యమని దూరదూరముగఁ తొలగిపోవుచుండిరి. చైతన్యంగాంచి యా వసుదేవుఁడు దూరమున నిలువంబడి 'గోవిందా! గోవిందా!' యని భక్తిపారవశ్యమున నుడువఁదొడగెను. ఆ మహనీయుఁడు వెంటనే యాతనికడకు బరువిడి కౌఁగలించుకొనెను. అంత నా వసుదేవుఁడు "స్వామీ! స్వామీ! నేనొక కుష్ఠరోగిని. దౌర్భాగ్యుడను. చండాలురు సైతము నన్ను రోయుదురే! మీ రపారకరుణారసపూరిత హృదయలై యాలింగనమొనర్చి నన్నాశీర్వదించితిరే" అని ముదిత మనస్కుడై నుడివెను. అంత నా దివ్యమూర్తి 'సోదరా! కృష్ణభక్తులు కుష్ఠునకు వెలుతురా? నీ బాహ్యరోగము నన్నేమియు చేయదు. నీ పరిశుద్ధాంతరాత్మయే నీకు శరణ్యము. మోక్షదాయకము' అని ప్రీతిమై బల్కెను.

చైతన్యఁ డొకపరి యొంటరిగా నూరినుండి బృందావనమున కరుగుచుండెను. మార్గమధ్యమున భక్తిపారవశ్యమున నెఱుఁక సెడి క్రిందఁబడెను. కొందరు తెరువరు లది గాంచి ఆ మహనీయునకు సాయపడు సంకల్పమున నాతని దరి కరగి పట్టుకొనిరి. పతానుసైనికు లామార్గమునఁ బోవుచు, సయ్యుపకర్తలు చోరు లని భావించి వారింబట్టి కాలుసేతుల బంధించిరి. చైతన్యనకు స్పృహవచ్చిన వెనుక నా భటులఁ గాంచి యామందభాగ్యులు బంధములఁ బొందుటకంటె బహుమతులఁ బొందుటకే తగిన వారనెను. ఒక యిస్లాం మతాచార ప్రవిష్టనితోడను, నాసైనికులతోడను భగవంతునిఁగూర్చియుఁ

దన్వహిమనుఁ గూర్చియు జర్పించి వారికి హృదయ పరి
వర్తనమునుఁ గలిగించెను. “మహమ్మదీయులను మతాంతరు
లనుఁ జేయుట మహాదారుణము ; వారిని ఎదలుఁ”డని యొక
తెరువరి యనెను. అందులకుఁ జైతన్యుఁడు “వారిని మతాంతర
ప్రవృత్తులనుఁ జేయుటచే నొక్క ప్రాణికైనను ముప్పు గలు
గదు. లేకున్న నెందఱో ప్రాణులు మడియవలసివచ్చును”
అని యనుచు “గోవిందుని భజింపుఁడు. భయమును
వీడుఁడు” అని యుపదేశించెను. అందఱును గోవిందుని భజిం
చిరి. ఆ నాటినుండియు నా మతాంతరప్రవిష్టులైన మహమ్మ
దీయులు పఠానువైష్ణవు లని పిలువబడుచుండిరి.

చైతన్యుఁ డొక జ్ఞాధ్యసన్యాసి నొక యడవియందు గలసి
కొనెను. వానితో మతవిషయములఁగూర్చి తర్కించి పరా
జితుఁ జేసెను. ఓటమినొందిన భిక్షుకుఁడును నాతని యనుచరు
లును కిస్కవహించి పగదీర్చుకొన నెంచిరి. గోవింద ప్రసాద
మని నుడువుచు విషాన్నము నా మహామహున కొసఁగిరి.
చైతన్యుఁడు ముందు వెనుక లాలోచింపక దాని భుజింపఁ
బోవుచుండ నాతని సహచరులలో నొకఁడు “స్వామీ! వీరు
విశ్వాసదూరులుగ నున్నారు. ఈ భోజనమును మానుఁ”డని
ప్రార్థించెను. “ఎంత మూఢత్వము! మనల నదేమిచేయును ?
ఎంతటి కాలకూటవిషమైననుసరియే గోవిందనామ స్మరణమున
నమృత మగును. గోవిందుని భజించుచు భుజింపుడు. ఎట్టి
దొసఁగులునురా నేరవు” అని చైతన్యుఁడునుడివెను. అందఱును
గోవిందా! గోవిందా!’ యనుచు బిగ్గఱగ నరచిరి. చైతన్యుఁడు

తొలికబళము నోట నిడుకొనఁబోవు సమయమున నా మహా భక్తుని భక్తివిశ్వాసములు ఆ బౌద్ధులమనమున హత్తుకొనెను. అంత వారు పశ్చాత్తప్త హృదయులై యా దివ్యమూర్తి పాదములపైవ్రాలి, “అయ్యా! క్షమింపుడు. ఇది పిషపూరితాహారము. దీనిని ముట్టకు”డని దానిని పీసివైచిరి. అందఱునుఁ గలసి మంచి యాహారమును భుజించిరి. గోండుని భజించిరి. ఆనాటి నుండియు నా బౌద్ధులు చైతన్య శిష్యులైరి. చైతన్యఁడు నలుబదియెనిమిది వర్షముల ప్రాయముఁ గలవాఁడయ్యెను. వయసువలె దైవభక్తియు నానాటి కపారమాయెను. ఒకనాఁడు దేవుని భజింపుచు సముద్రములోనికి బోవఁజొచ్చెను. నారాయణునిఁ గాంచ నెంచెను. శిష్యులెంతయో ప్రయాసమున నాతని పట్టి తెచ్చిరి.

మఱల నొకపరి జగన్నాథాలయమున దేవుని ముఖాముఖిఁ గాంచ నెంచి, “జేవా! దేవుడు లేడని కంపమునుఁ బగులఁగొట్టిన రాక్షసుఁ డగు హిరణ్యకశిపునకు దర్శన మొసగితివే! నిన్ను నమ్మి భజించు భక్తులకుఁ గనఁబడవా?” యనుచు నందలి రాతి స్తంభమునకుఁ దన తల గట్టిగ డీకొట్టెను.

భజన సంఘములతో గలసి యెగురుచు, నాడుచు, బాడుచు, రేయనకఁ బవలనక, గుట్టయనక, పిట్టయనక, రాయియనక, రిప్పయనక నిరంతరము భజనలుఁ జేయుచుండెను. ఒకరాయి యాతనికాలిలో గ్రుచ్చుకొనిపోయెను. వెంటనే తీసివేసి చికిత్స చేయలేకపోవుటచే నచ్చోట చీము పట్టెను.

అది నానాటికి పెద్ద పుం డయ్యెను. తుదకు దానిచేతనే నా మహామహుడు దివంగతుఁ డాయెను. అది సానకాలమున శిష్యులు కొందఱు “ఓ పూజ్యపురుషా! తమజీవితము నింత నిర్లక్ష్యము చేసితిరేల?” యని యడుగఁ జైతిన్యుం డిట్లనియె: “తటాకము నీటిని పొదుపుజేసికొనుట కుపయోగపడును. అటులనే ఈ శరీరముగూడ భగవంతుని యాలయముగ నుపయోగించుకొనవలయును. నీరులేని చెరువును, నానా యణ భ్యానములేని తనువును రెండును నిరుపయోగములే. కనుక, శిష్యులారా! జీవితమును తృణవాచముగ నెంచుడు. చతుర్వేదపారగుని మొదలు చండాలునివఱకును శ్రీకృష్ణ సరనూత్ముని మహోపదేశములను బోధింపుడు. అరిషడ్వర్గములకు దూకులు గండు. సంభ వాసంభవముల సరకుఁ జేయకుడు. తుణభంగురమైన యీ జీవితమే శత్రువు మని విశ్వసింపకుడు. అనంతజీవనదాయకుడగు నా యనంతుని, గోవిందుని గట్టిగ నమ్ముడు.” అనుచు ననువులఁ బాసెను.

5. సత్యప్రబోధము

బలరాముడు తన మితగురువు కడకేగి “హిందూ దేవాలయములను ధ్వంసమొనర్చిన ముస్లిములకు మహము నిందింపఁ దగదా?” యని యడిగెను. ఆ మతోద్ధారకుడు, “రామ కృష్ణుని యనుభవము నొక్కటి నుడివెద వినుము. అతఁడొక నాఁడు కాళికాదేవి యాలయము శిథిలమైయుండుటఁగాంచి కడు పరితపించెను. అది యెన్నడో ముస్లిములచే ధ్వంస

మొసర్చబడినదనియు, నాటినుండియు నట్టి శిథిలావస్థయందే యుంచబడినదనియు నెఱింగి, కన్నీరు మున్నీరుగఁ బ్రవహింప విలపించుచు ‘ఓమాతా! నే నప్పుడు జీవించి యుండినచో నీ యాలయమునఁ దప్పక గాపాడియుందునుకదా’ యనుచు మైమఱచెను. అప్పు డా దుర్గ ప్రత్యక్షమై ‘పుత్రా! మన యిరువురిలో బలవంతు లెవరు? నీవా? నేనా?’ యని యడిగెను. ‘అమ్మా! యడుగనేల? నీ వసంతశక్తివి, నే నత్సల్పుడను. మన యిరువుర కేమాత్రమైన సామ్యమున్నదా? యని రామకృష్ణుఁ డనియెను. ‘అట్లులైనచో నా యాలయమును రక్షించుకొను తలం పేమాత్రమైన నా కున్న నేనే కాపాడుకొనియుందును గదా! నీ సాయము నా కేల?’ అని యా యంబ యనియె, ‘జననీ! అవు నవును. అట్లులైనచో దాని నేల శిథిలముఁ గానిచ్చితివి?’ అని రామకృష్ణుఁ డడుగ, ‘అందఱును నా పిల్ల లే. కొందఱు నా కొఱకై గృహములు నిర్మింతురు. కొందఱు నాశన మొనర్తురు. రెండును నాకు సంతసములే. బాలచేష్టలు మాతాపితరుల కానందదాయకములే కదా! కావున నీవు వారిని దూరకుము” అని కాళి మందలించెను.

అంత బలరాముఁడు “దేవుడైనను, దయ్యమైనను సరియో తనకై భక్తులు నిర్మించిన మందిరముల నన్యమతస్థులు నాశన మొనర్చుచుండ నూరకుండు అంతమాత్రము సమంజసము గానేరదు. నిశ్చయముగ నెన్నటికిని సమంజసముఁ గాదు” అని వాదించెను. అంత నా మతగురువు “ఓహో!

స్వీయోద్దేశ్యముల నణచుకొని, భక్తునకు మంచిదని తోచిన యభిప్రాయములనే భగవంతుఁ డనుసరింపవలయునా?” యని ప్రశ్నించుచు, “భక్తులకుఁ దనయింటి పెద్దటిక మంతయు నప్పగించు త్రాగుబోతు ప్రభు వనుకొంటివా భగవంతుడు? భక్తితోఁ దన కర్పించిన పుష్పము వాడినదైనను దానుఁ బ్రేమతో స్వీకరించును. తనభక్తు లొనర్చు కార్యములు దుష్కృత్యములనిఁగాని, సత్కృత్యము లనిఁగాని యనుకొనఁడు. సోమనాథాలయము గాని, శాంతసోఘియా గాని, కార్దోవా మశీదుగాని, జెరూసలమ్ చర్చిగాని అన్నియు నేదో యొకదినమున శిథిలములు గావలసినవే. వానిఁ బోఁగొట్టుకొనువారు భక్తులేగాని భగవంతుఁడు గానేరఁడు” అని యుపదేశించెను.

6. సత్యపథము

“భగవంతుఁడు సర్వాంతర్యామి యైనపుడు మన మన్ని వస్తువుల నేల భుజింపరాదు? శాకమును భుజించినపుడు, మాంసమునుమాత్ర మేల వర్జింపవలయును? జలమును త్రాగునపుడు సారాయముల నేల త్రోసిపుచ్చవలయును? భార్యల పొత్తు ఉచితమైనపుడు వెలయాండ్రనుమాత్ర మేల నిషేధింపవలయు?” నని బలరాముఁడు తన గురువు నడిగెను. “చక్రి సర్వోపగతుఁడను నూత్రమును జాలకాలముక్రితమే శ్రీ రామ కృష్ణపరమహంస యీచిన్న నిదర్శనముచే విశదీకరించెను. చెప్పెద వినుము.” అని యా గురువుంగవుం డిట్లు చెప్ప

వాడఁగె: “భగవంతుఁ డన్ని జీవులయందును నిండియున్నాఁ”
డని యొక చూసి తన శిష్యులకు బోధించెను. చారిలో వితిండ
వాదియు, మూర్ఖుఁడు నైన శిష్యుఁ డొక డమ్మాటలను విప
రీతిమఱగ నర్థము జేసికొనెను.

“ఒకనాఁడాతఁడు తన సహపాఠులతో వీధిని బోవుచుండ
నొక మదపుటేఱుఁ గెడుచుగ పరుగెత్తికొని వచ్చుచుండెను.
'తొలఁగుడు, తొలఁగు'డని మావట్టిఁడు కేకలువేయసాగెను.
తోడివిద్యార్థు లెల్లఁగు వెంటనే నై దొరిగిరి. వానిం గూడ
తమవెంట రమ్మని బ్రతిమాలిరి. కాని యా వితిండవాని
'జేవుఁడు సర్వవ్యాపి' యని మన గురువుగారు బోధించిరి.
'భగవంతుఁడీయేనుఁగునందునుగలఁడు. అతఁడు మనకెట్టి హాని
యును జేయనొల్లఁడు. కావున నీ హానియు మన కెట్టి యప
కారమును జేయ'దని తొలఁగిపోవ నిరాకరించెను. మావట్టి
దానిని న్వాధీనములోనికిఁ దెచ్చుకొను లోపుననే యా మద
గజ మాతనిఁ దన దంతములతోఁ దీనఁజుగఁ గాయపఱచెను.
రిక్తము ధారలై స్రవింప నా మూర్ఖుఁడు గురువు కడ కేగి
“ఆచార్య! జేవుఁడు సర్వాంతర్యామియని ప్రవచించితిరికదా!
ఆ గజాంతిర్యామి యగు భగవంతుఁడు నన్నేల హింసించు
నిన దలంచితిని. కాని నా నమ్మిక వఘ్నేనదీ” అని విల
పింపసాగెను. అంత నా గురువయ్యఁడు “పుత్రా! మావట్టి
వానిలోను, నీ సహపాఠులలోనుగల భగవంతుని మాటల నేల
పెడచెని నిడితివి? ఆ మదగజములోని జేవునిమాత్రమే యేల
నమ్మితివి. అదియే నీ ముఖమునకుఁ గారణము. ఏ దైన సత్య
పథము ననుసరింపవలయు ననిన ముందుగ దానిని పూర్తిగ

నరముఁ జేసికొనవలయును. అటులఁగానిచో వదలివేయుట మంచిది. అగ్రావగాహన నూపదలకుమూలము.” అని హిత బోధ యొనర్చెను. బలరాముఁడును, గురువచనముల నాలించి ధన్యవాదము లర్పించి వెడలిపోయెను.

7. గురుని యావశ్యకత

“తత్త్వవేత్తయగు గురుని యావశ్యకత యేమి? అతఁ డెట్లుపకరింపఁగలఁ”డని బలరాముఁ డొకనాఁడు గురువును ప్రశ్నించెను. “శ్రీ రామకృష్ణుఁడు దానికి నొక నిదర్శనమునుఁ జూపెను. అది చెప్పెద విను”మని యా గురువుంగవుఁ డిట్లు నుడువ దొడంగెను : “ఒకనాఁడు రామకృష్ణుఁడు గంగానదీ పులినతలంబున విడిసియుండెను. అప్పు డొకఁ డీ ప్రశ్న నే యడిగెను. అత్తతీ నావ యొకటి నదిలోఁ బోవుచుండెను. దాని కొక పొగయొడ తిగిలింపఁబడియుండెను. ‘ఆ పడవ యెంత వేగముగ బోవుచున్నదో గాంచితివా?’ యని రామ కృష్ణుఁ డడిగెను. ‘ఆ పొగయొడ వేగముననే యా పడవయు నేగుచున్నది. ఇప్పుడు దాని గమనము సుమారు గంటకు పది మైళ్ళుండును’ అని యాతఁడు ప్రత్యుత్తర మొసంగెను. ‘ఆ యొడను తిగిలింపకున్న నా పడవ యొక్కటియే యెంత వేగ మున బోగలదు?’ అని రామకృష్ణుఁడు మఱల నడిగెను. ‘గంటకు సుమారు నాల్గుమైళ్ళుమాత్రమే’ యని యా శిష్యుఁ డనెను. ‘ఆ యొడ సాయమున్నచో నాపడవ సురక్షితముగఁ బ్రయాణము చేయఁగల్గునా? లేకున్నను ప్రయాణము సాగించునా?’ యని రామకృష్ణుఁ డడుగ. ‘లేదు. ఓడసాయముననే అది సురక్షితము’ అని యా శిష్యు డనెను.

‘బాగున్నది. అట్లులేనచోఁ బ్రాథమిక వేదాంత విద్య యా పడవవంటిదే సుమా ! గురుసేవ యనునది పొగయొడ వంటిది. భగవంతుని సాన్నిధ్యము సురక్షితముగను, సుగ మముగను, శీఘ్రముగనుఁ జేర్పఁగల్గును’ అని రామకృష్ణుఁడు నుడివెను.

అంత నా పృచ్ఛకుఁడు ‘అట్లగుచోఁ గొందఱు గురువులు సత్వరముగ గమ్యస్థానమును జేరలేక పోవుచున్నారేల?’ యని మరలఁ బ్రశ్నించెను. దానికి రామకృష్ణుఁ డిట్లుపదే శించెను. ‘అందు విచిత్ర మే మున్నది ? ఎన్నియో రకముల గురువులుందురు. ఎద్దుబండివలె గొందఱుందురు. జట్కాబండి వంటి వారు కొందఱుందురు. పొగబండివంటివారు కొందఱుందురు. వాయువిమానము వంటివారు కొందఱుందురు. విద్యుత్ కాంతినిఁ బోలినవారు మఱికొందఱుందురు. ఇట్టి రకముల వారిలో నీవు గురువు నన్వేషించునపుడు సద్గురు వునే యెన్నుకొనవలయును. దానిపై ననే భద్రతయు, జ్ఞాన సముపార్జనాగతియు. గమ్యస్థానప్రాప్తియు నాధార పడి యుండును. గురువులేని మార్గము దుర్గమము. పాదచారులై పలుబాముల బడవలసినవచ్చును. ఒక్కొక్కతరి మార్గమధ్య మున నెన్నియో యవాంతరములు వాటిల్లి గమ్యస్థానమునుఁ జేరలేకఁ బోవచ్చును.

8. వింత యధ్యక్షుఁడు

అల్లిబిల్లయ్య యొక సభ కధ్యక్షుఁ డాయెను. సభికుల ప్రశ్నల కుత్తరములు జెప్పచుండ నొకఁడు లేచి “వేటొండు

లోకముఁ గలదా?” యని ప్రశ్నించెను. “అట్లున్నటుల నాకుఁ దోచినచో నేనుఁజెప్పియుండెడివాఁడనే. కాని నే నట్లు జెప్ప” నని యాయధ్యక్షుఁ డుత్తర మొసఁగెను. అంతనాపృచ్ఛకుఁడు “వేఱులోకము లేదని మీరు తలఁచెదరా?” యని మఱల నడిగెను. “నేనటులఁ జెప్పలేదు. వేఱొండు లోకము లేదని నే జెప్పలేదనియే చెప్పితిని. అటుల మరియొక లోకములేదని నేఁ జెప్పను. అది యున్నట్లును నేఁ జెప్ప”నని మఱల నాతఁడు జవాబిచ్చెను. అంత నాసభికుఁడు “వేఱులోకముండి నను లేకుండినను మనకు దానితోఁ బనిలేదని తలఁచెదరా?” యని మఱల నడుగ “నే నటులనుఁజెప్పలేదు. నే నట్లనుకొని యుండినచో నట్లే జెప్పియుండెడివాఁడను. నేనటులఁ జెప్పను. దానిని నే నొప్పుకొనఁజాలను. అటులనని దానిని నేనుఁద్రోసి వేయను” యని యాల్లిబిల్లియ్య యుత్తర మొసఁగెను. “అటులైనచో మీరేమి చెప్పదురు?” అని యా సభ్యుఁడు మఱలఁ బృచ్ఛించెను. “నే నిదియుఁజెప్పను అదియుఁజెప్పను. అటు లున్నట్లును నేననుకొనను. లేనట్లును నేననుకొనను” అని, యా యధ్యక్షుఁడు అల్లిబిల్లియ్య నుడివెను.

9. మానవశక్తి యల్పమైనది

“నా శక్తిసామర్థ్యము లెట్టివి? అసమానములు. నా యైశ్వర మెట్టిది? కుబేరుని కాలఁ దన్నునది. నా యధికార మెట్టిది? దేవేంద్రాధికారమును మించినది” యని యక్కరు చక్రవర్తి యొకనాఁడు తనలోఁ దా ననుకొనుచు నిం డోల గంబున నాసీనుఁడై యుండి సభ్యులం గాంచి, “నాశక్తి

కతీతమైన దేదైన నీ భువిఁ గలదా?” యని గంభీరముగ, సగర్వముగఁ బలికెను. అంత నాస్థాన విదూషకుఁడు వీర బలుఁడులేచి, “ప్రభూ! పసిపాపనుగూడ తృప్తిపఱచు శక్తి నీకు లేదు సుమా!” యనియెను.

“ఏమీ! ఇంత సామ్రాజ్యాధినేత నైన నేను చిన్నబిడ్డల కోక్కెలఁ దీర్పజాలనా?” యని యా సార్వభౌముఁడు కుసితుఁ డాయెను.

“ఓ ప్రభూ! నా పలుకులు సత్యములు. కావలసినచో పరీక్షింపుఁడు. రేపే ప్రయత్నింతము. నేనే చిన్నబిడ్డవలె నటించెదను” అని వీరబలుఁడు సవాలుఁ జేసెను.

ఆటలనే యని యక్క రానాటికి సభఁజాలించెను. బిడ్డలకు సంత్కృప్తి గల్గించుటకై కావలసిన పస్తుచయము లెల్ల సమ కూర్చెను. పెద్ద పెద్ద పాలడబ్బాలను, రకరకముల తిను బండారములు, మధురాహారములు, చిత్ర విచిత్రపు టాట వస్తువులను సిద్ధము చేయించెను.

మఱునాటి యుదయమున నిర్జీతకాలమున వీరబలుఁ డొక యూయెలలోఁ బగుండబెట్టబడి రాజుకిడకుఁ గొనిరాఁ బడెను.

“నీ కేమి గావలయు”నని సార్వభౌముఁ దడిగెను.

“ఇప్పుడే పిదికిన యావుపాలుఁ గావలయు”నని యానటకుఁ డడుగ వెంటనే కామదేనువువంటి యావును బిదికించి యొక

శేకు పాలను తెప్పించి “ నీ కింకను నేమి గావలయు” నని యా భూపాలుఁ డడిగెను. వీరబలుఁ డేడ్చుచు “నా పాలను మఱల నాయావు పొడుగున నే యుంచు” మని నుడివెను.

అన్మాటలకుఁ జక్రవర్తి స్తబ్ధుడాయెను; మానము వహించుటచేతనే తన యోటమి నొప్పకొనెను.

10. స్వేచ్ఛా గానమాధురి

తాన్ సేన్ సుప్రసిద్ధ సంగీత విద్వాంసుఁడు. అక్కఱు చక్రవర్తి యాస్థానగాయకుఁడు. అతని సంగీతపాటవమునకుఁ గడు సంతసించి ముగ్ధుడై, “ ఈ భూలోకమున నిన్నుమించిన పాటకుఁడు మఱియొకఁ డిండఁజాల”డని చక్రవర్తి యొకనాడాతని స్తుతించెను. తాన్ సేన్ ఉప్పొంగక, “మీ రాజ్యమున నే బృందావనమున నుండు నా గురుస్వామి హరిదాసుగారివంటి మహనీయులు నన్ను మించినవారు పెక్కుఁడుగల”రని పలికెను. “అటులైనచో యథార్థముగ నే పరీక్షించినఁగాని నీ మాటలలోని సత్యాసత్యములను విశ్వసింపఁజాలను. మీ గురువుగారి గానమును వినఁ గుతూహల పడుచున్నాఁడను” అని యని యక్కఱు గోరెను.

“రాజుల నా మహనీయుఁడు లక్ష్మ్యపెట్టఁడు. రాజుల కొఱకాతఁ డెన్నటికిని బాడఁడు. కాని యాతనిగానమాధుర్యము నాలింపవలయు ననిన నా వెంట మీరు మారు వేషమున రావలసి యుండును” అని తాన్ సేన్ గురుస్వామిని ద్వారమున

రాజు సేవకుని వేషమున తాన్ సేన్ గురుస్వామిని పంపినను నకుఁ బయనమాయెను. స్వామి హరిదాసున కిట్లున్నప్పుడు

స్కరించిరి. తానీ తన గురువుగారి హృదయంగమగీత
మును గానముచేయఁ బ్రార్థించెను.

‘తానీ! నా కీ దినమునఁ బాడఁదగు నుత్సాహము
లేదు. కావునఁ బాడనొల్లను’ అని హరిదాసు నిరాకరింప,
తానీ నొక యుక్తిబన్నెను. తన గురువున కింపైన పాటనే
తాను గావలయునని తప్పొప్పులుగఁ బాడదొడఁగెను. హరిదా
సాగ్రహవేశుడై “ ఏమీ! నీ వాపాడునభిలో నుండుటచే
హృద్యముగఁ బాడఁదగిన పాటనుఁ గూడఁ బాడుచేయు
చుంటివా! ఇదిగో వినుము. నీ పతనము నిఁకనైన దిద్దు
కొనుము.” అనుచు బాడి వినిపెంచెను. ఆ రాలిఱుగించు దివ్య
గానము చక్రవర్తికిఁ తస్మయత్వముఁ గల్గింపకుండునా! ఆ
గానామృతమును గ్రోలి యత్యంతానంద హృదయమున
తానీ నక్కరు లిరువులును నా గానకళాకోవిదునకు
వందనంబాచరించి యింటికిఁ బయనమైరి. మార్గమధ్యమున నా
సార్వభౌముడు, “ నీ వంత రమణీయముగ గాన మొనర్పలేఁ
బోవుటకు గారణమేమి?” యని యడిగెను.

“ప్రభూ! నేను రాజుగారి రామచిలుకను. సమయాసమయ
ములు లేక, ఇష్టానిష్టములుమాని ప్రభువుగారి యానందో
త్సాహముల ననుసరింపవలసిన బానిసను. ఆ మహనీయుఁ
డన్నచో తనకుఁ దానే ప్రభువు. తనకుదానే బంటు. తనకు
బాడుకొనవలయునను కుతూహలము జనించినపుడుమాత్రమే
పాడుకొనఁగల స్వేచ్ఛార్తనుడు ” అని తానీ ప్రత్యు
త్తర మొసఁగెను.

11. అ ర్థ సి ద్ధి

శంకరుఁ డాఁర్యా శివగురువుల కేకైక పుత్రుఁడు. మూఁడవ యేటనే పితృవిహీనుఁ డగుటచే నార్య ఇనుమడించిన వాత్సల్య మున నబ్బలుని సాకుచుండెను. తన నోములపంట యనియు, బెన్నిధి యనియు, సుఖముల ప్రోవనియు మనసార భావించి యాతనిఁ బెంచుచుండెను.

ఆమె శంకరునికి బాల్యముననే విద్యాభ్యాసము జేయించి తమ గ్రామమునం దొక దేవాలయమున నెలకొల్పబడిన పాఠశాలకు బంపఁ బ్రారంభించెను. గర్భాష్టమమున నుపనయన మొనర్చెను.

ఎనిమిదవ యేటనే నా యర్థకుని యం దాధ్యాత్మిక బీజములు నాటుకొనెను. తాను సన్న్యాసియైన బాగుగ నుండునని యాతఁడు సంకల్పించుచుండెను. అప్పుడప్పుడు తల్లితో “జననీ! ప్రపంచము సర్వమును రిత్త. కాలము నేల వ్యర్థపుచ్చవలయును?” స్థితుఁడై, దివ్యసుఖదాయకుఁడైన నా భగవంతునే భ్యానింపవలయును. ఆ మహాపురుషునే నమ్ముకొని యుండవలయును” అని చెప్పుచుండెను. ఆర్య డెందమున కా పలుకులు వాడి ములుకు లగుచుండెను. దగ్గరఁ జేర్చి మూర్ఖుఁడనుచు వాత్సల్యముట్టిపడ, “తండ్రీ! ఆ మేటి యాలోచనములకు నీవు బసిపావడవు. నాకు నీవు దక్క వేఱు దిక్కులేదు. వివాహ మాడుము. సంతానముఁ బడయుము. నే నొంటరికైతెను. సన్న్యాసిండు నాలోచన మానుము. వంశమును నిలుపుము.

తదుపరి నీ యభీష్టము నెఱవేర్చుటకై సన్న్యసింపుము. బ్రహ్మ చర్య, గార్హస్థ్య, వాసప్రస్థ, సన్న్యసములను చతురాశ్రమములను గ్రమముగ ననుసరించుము. ఆర్యధర్మములఁ బాటించుము” అని నుడువుచుండెను.

అంత నొకనాఁడు శంకరుఁడు, “జననీ! నే నొక సామాన్య నూనవుఁడ నని భావించుటలేదు, నన్ను నే నా భగవంతున కర్పించుకొంటిని. నిత్యమును స్వప్నమున నన్నాతఁడు పిలుచుచున్నాఁడు. మాతా! నేను తప్పక సన్న్యసింపవలసినదే ; అనుమతి నొసఁగుము” అని ప్రార్థించెను. “పుత్రా! నీవు సన్న్యసించినచో నే మరణించిన నాకు దహనసంస్కారాదికర్మ లొనర్చువారెవరు ? నీ వనర్హుఁడవౌదువుగదా ? నాకు దిక్కెవ్వరు ?” అని యార్యాదేవి వారించెను. కాని శంకరుఁడు “తల్లీ శంకింపకుము. ఆ కార్యముల నెల్ల నేనే స్వహస్తముల నెరవేర్తును. ఇదియే నా శపథము. అనుజ్ఞ నిమ్ము” అని వేడెను. కాని యామె యే మాత్రము సమ్మతింపకుండుటచే నిత్య మాతఁడు తన కోర్కె నామె కెఱింగించుచునే యుండెను, అనుదిన మామె త్రోసిపుచ్చుచునే యుండెను.

కొన్ని నెలలుఁ గడచెను. ఒకనాఁ డార్యాశంకరులు కలడి గ్రామమునఁ దమ యింటిచేంతఁ బ్రవహించు ఆల్వేనదియందు స్నానముఁ జేయఁబోయిరి. అందు మొసలు లధికము. తాన మాడుచుండ నొక మకర మా బాలుని నదీ మధ్యమునకు లాగికొనిపోయెను. పాపము! ఆర్య దిక్కు తెలియక యట

చుచు నదీతటమున నిలువఁబడి విలపింప సాగెను. తన తనయుఁడు మొసలి కాహుతి యయ్యె నని గట్టిగ నమ్మి యాతని జీవితాశను వదలుకొనెను. “తల్లీ! యిప్పటి కైన ననుజ్ఞనొసఁగినచో సన్న్యాసివై మరణించి కృతార్థుఁడనయ్యెదను.” అని శంకరుఁడు, లబలబఁ గొట్టుకొనుచు కన్నీరు మున్నీరుగ నేడ్చుచుండిన తన యంబ నడిగెను. మొసలివాతఁ బడిన యా వటుఁడు మఱల బ్రదికిరాఁడని తలఁచి యార్వ యంగీకరించెను. శంకరుఁడు కృతార్థుఁడ నైతి నని శాస్త్ర విహితము లగు కొన్ని మంత్రము లుచ్చరించి సన్న్యాసి యాయెను. అత్తరి వేటొండు మొసలి శంకరునిఁ బట్టుకొనిన మొసలిపై కలియఁబడెను. రెండునుఁ బెనగులాడుచుండఁ బట్టువదలుటచే శంకరుఁడు బ్రతుకు జీవుఁడా యని వేగ ముగ నీడుకొనుచు గట్టెక్కెను. మాతా పుత్రు లమందా నందమున నొకరి నొకరు పరిష్కరింప మొనర్చుకొనిరి.

ఒకపరి సన్న్యాసించిన నెప్పటికిని సన్న్యాసియే గదా! నాఁటినుండియు శంకరుఁడు సన్న్యాసి యాయెను. తన పైత్తు కపుటాస్తి యంతయుఁ బరిత్యజించి విచ్చిన్న వైదికమత పునర్నిర్మాణ మొనర్చి నలుగడల వ్యాప్తిజేయ తన చరిత్రాత్మక యాత్రఁ బ్రారంభించెను. మకర ముక నూత్న చరిత్రను సృష్టించెను. వైదిక మతము నొక నవ్యపథమున నడపుటకు శంకరునకుఁ దోడయ్యెను. అందుచే నది సేతుశీత నగపర్యంత మన్ని ప్రాంతములందును భారతదేశమున పరమపవిత్రముగ భావింపఁబడుచున్నది.

12. మా తృప్తి

కాలక్రమమున శంకరుఁ డపర శంకరుఁ డనియు, మహా యోగి పుంగవుఁడనియు, నాచార్యున త్తముఁ డనియు భారతా వనియం దెల్లయెడల స్తుతింపఁబడుచుండెను. ఆయన శిష్యులతో నొకపరి శృంగేరియందు విడసియుండఁ దనతల్లి యార్యా దేవి మరణశయ్యపై నున్నటుల వినెను. అవసానకాలమున నామె చెంత నుండుననియు, నామె మరణాంతరమున తన యాశ్రమ నిబంధనలు నిరోధించినను, సరకు గొనక తప్పక తానే దహనసంస్కారముల నొనర్తుననియు, మును పోకతరి యామె కొనర్చిన శపథమును స్మరించుకొని వెంటనే కలడికిఁ బయనమాయెను. మార్గమధ్యమునఁ తన్నెవరును గుర్తింప కుండు నట్లాంటరియై స్వగ్రామముఁ జేరెను. కేరళ దేశమున నాయన కెవ్వరును శిష్యులు లేనందున నొంటరిగనే తన తల్లిని గాంచఁగల్గెను.

కలడిగ్రామస్థులు గాని, చుట్టపక్కములు గాని, కేరళమునందలి స్వశాఖీయ బ్రాహ్మణులు గాని శంకరుని పేరు ప్రఖ్యాతు లంతవఱకును విని యెఱుంగరు. శంకరుఁడు కాపా యాంబరధారియై తల్లి పాదములకుఁ బ్రణమిల్లి కన్నుల కద్దు కొనుట నాయూరి నంబూది బ్రాహ్మణులు కొందఱు గాంచిరి. 'సన్న్యసించి యొరులకు నమస్కరింపరాదుగదా! అందునను పామరజనులకు ప్రణమిల్లుట యాశ్రమ ధర్మ విరుద్ధము. నీ దోషము మన్నింపరానిది' అని వారడుగ "తల్లిని మించిన దైవము వేఱొండుఁగలదా? మాతృపాదములకంటెను

బవిత్రమైన వస్తువెద్ది?” యని శంకరుడు ప్రత్యుత్తర మొసంగ
 ‘నిది నీ క్రొత్తసిద్ధాంతమా?’ యని వా రనిరి. “కాదు
 కాదు. మతములకెల్లను బుర్రాతనమత మిదియే, జననీజనకులే
 భగవత్స్వరూపులు. ఇది సర్వ మతములయందును గల
 ప్రప్రథమ ధర్మసూత్రము” అని శంకరు డనియెను. అంత నా
 విప్రులెల్ల రేకమై “మా కా పెడమతములతోఁ బనిలేదు. నీవు
 నిజమైన పరివాజకుడ వైనచో సన్న్యాసాశ్రమ నియమ
 ముల నెల్లఁ బాటింపవలయును. లేనిచో నీవు లోకము కంట
 కారము జల్లు కాషాయాంబర వేషధారివే యగుదువు. కనుక
 దప్పక నుచితగతి నొనర్పు”డని నుడువుచు వెడలిపోయిరి.

వారికిఁ గోపముఁ గల్గింపవలదని యార్థ్య శంకరునిఁ బ్రతి
 మాతెను. “తల్లీ! అజ్ఞానులను స్తుతించుచు వారి యవ్యక్తపుఁ
 గోర్కెల కొడఁబడుట యుక్తము గా”దని శంకరు డని
 యెను. అంత నా యమ “తనయా! నీవు సన్న్యాసివి.
 సర్వోత్కృష్ట తత్త్వజ్ఞానము నాకీ యవసానమునం దైనను
 నుపదేశింపుము.” అని యడిగెను. శంకరుడు తన యద్వైత
 సిద్ధాంతములను తొలుత బోధింప యత్నించెను. కాని యవి
 యామె కందుబాటున లేనటుల గ్రహించి, స్వవిరచిత శివ
 స్తోత్రమునుఁ బఠించెను. అది వినుచుండగనే “నాయనా!
 అదుగో రుద్రుడు! లయకర్త! నా దెసకే యరుడెంచుచున్న
 వాడు, భయము పొడముచున్నది. ఆ తేజోమయుని, ఆ
 భూతేశుని, ఆ నాకేశుని, గాంచజాల! ధైర్యము చాల
 కున్నది. కడు పాపిని, కాపాడుము” అని నుడివెను. శంకరుఁ

డంత తన గోవిందస్తోత్రమును నుడివెను. ఆర్య ముదితయై చిటునగవు నగుచు, “అన్నన్నా! ఇపు డెంత హాయిగ నున్నది. జగద్రక్షకుడు శ్రీమహావిష్ణు వడుగో, నావై పరు దెంచుచున్నవాడు! దయామయుడు! ప్రేమమూర్తి! కృష్ణ భగవానుడు! ఇదిగో దర్శన మొసంగుచున్నవాడు. తండ్రీ! నీకు సుఖ మగుగాక! పోయెదను. నీ వాడిన మాట మాత్రముఁ దప్పకుము. చేతులార నీవే నా శవమును దహ నము జేయుము” అనుచు ననువులఁ బాసెను.

శంకరుడు తల్లి మరణవార్త స్వజనుల కందఱకును నెఱుక పఱచెను. శవమును స్మశానమునకు గొంపోయి దహన మొనర్చుటకు వారి సాయ మపేక్షించెను. కాని వారు నిరాక రించుచు, “నీ వామెకు సమస్కరించుటచే నన్నాస్మాశ్రమ విధులకు భిన్నముగ నివృత్తికే వర్తించితివి. ఇంకను నామెకు దహన సంచయనాది కర్మ లొనర్చు దలంచుచున్నాడవు. సర్వసంగపరిత్యాగియే సన్న్యాసి యనఁబడును. వానికిఁ దల్లి దండ్రు లని గాని, యప్పచెల్లెండ్రని గాని, యన్నదమ్ము లని గాని బంధుసంబంధము లెవ్వియు నుండఁ గూడదు. కనుక నామెను దహన మొనర్చి మా కవమానముఁ గల్గింపకుము. మేమే యామెం గాల్చివేయుదు” మని పలికిరి.

అంత శంకరుడు “వలదు. వలదు. నేనే నా చేతులార నామెను దహన మొనర్తు నని యొకప్పు డామెకు వాగ్దాన మొనర్చితిని. ఆడినమాటఁ దప్పరాదు సుమా! అదియునుం గాక యామె మరణించునపుడు గూడఁ నన్నదియే వాంఛించినది.

తల్లి యాజ్ఞయే భగవదాజ్ఞ. ఎన్ని నోము తెన్ని వ్రతము తెన్ని ధర్మము లాచరించినను తల్లిని త్యజింపవచ్చునా? 'మాతృ దేవో భవ' యనునది మీ రెఱుంగనిదా! యని శంకరుడు వ్రత్యుత్తర మొసంగెను.

“ ఓ మాయావీ! చాలు, చాలు. మాటాడకుము. నీ యిష్టమువచ్చినట్లైనర్చుకొనుము. శవసంస్కారాదికార్యములకు మేము దోడ్పడజాల” మనుచు వారు వెడలిపోయిరి.

ఆ బెధరింపులు శంకరునియెడ వృధకాగా, ఆయన తనతల్లి సంస్కార కార్యనిర్వహణమునకు గడంగెను. కాని శవమును దా నొక్కడే కాటికి గొంపోవజాలనందున దానిం దునియ లొనర్చి యొకటాకటిగఁ గొంపోవ సంకల్పించెను. కాని చాల దవ్వనంగల మననభూమి కా తునియలుగూడ మోసికొని పోజాలకఁబోయెను. అందువలన దన యింటి పెరటియందే దానిని సంస్కరింప దలచెను. తానే కట్టెల నేర్చితెచ్చి పెరటియందు చితింబేర్చెను. శవమును నాల్గు ఖండములుగ ఛేదించెను. ఒక్కొక్కభాగమునే గొంపోయి కాష్ఠమున నిడి దహనము జేసెను. అది యంతయు గాంచి యూరి వారెల్లరు దిగ్భ్రమజెంద ఒకఁడాయనకడకరగి “ తల్లినే తుత్తు నియలుగ ఖండించితివా?” యని యడగిరి. అప్పలుకులకు శంకరుడు “ ఓ యవ్యక్తులారా! ప్రాణముపోయిన వెనుక కశేబరముఁ గాల్చుటెట్లో ముక్కలుజేయుటయు నంతియే! ఎండిన పూగొమ్మల వంటచెఱకుగ నుపయోగించుకొనుట లేదా!” అని నుడివెను.

శంకరుఁ డంత విధ్యుక్తముగఁ గర్మలం దీర్చి శృంగేరికి వెడలిపోయి తన పర్యటనములను మరల ప్రారంభించెను. కొన్ని యేండ్లు గడచెను. తన సమకాలికు లందఱి కంటెను శంకరుఁడే మేటి యాచార్యుఁడాయెను. అక్కాల మందలి భూనాథు లెల్లరు శంకరు నాహ్వనించి సత్కరించుటలోఁ బోటీలు పడసాగిరి. అ త్తరిఁ గేరళదేశాధీశ్వరుఁడు గూడ శంకరుని మాహాత్మ్యము విని యాహ్వనించెను. నంబూద్రుల నెల్ల రావించెను. వారి సమ్మతినిఁగొని శంకరుఁడే వారి కందఱును మార్గదర్శకుఁ డని యొడఁబఱచెను. వారి యిండ్ల యందు నాఁటినుండియు మరణించిన వారి నెల్లఁ దునియలుగఁ జేసి వారివారి యిండ్ల వెనుక దొడ్డియందే దహన మొనర్చి, శంకరు ననుకరించుట గౌరవ నీయమగు నాచారమై యేర్ప డెను. ఇప్పటికి వేల సంవత్సరములు గడచినను నేటికి నా యాచారమే యచట స్థిరముగ నిలిచియున్నది.

13. దుర్మార్గుని దుర్మార్గమే హత మొనర్చును

శంకరాచార్యులు తన విఖ్యాత వ్యాఖ్యానముల నెల్ల బూర్తి మొనర్చి యద్వైత సిద్ధాంతములఁ బ్రచురించి, తన జీవితోద్దేశములు సాఫల్య మయినటుల భావించెను. మూల వ్యాధిచే మిక్కుటముగ బాధపడుచు శరన్నవరాత్రములయం దొకనాఁ డాయన దక్కనునందలి యొక గ్రామమున విడిసి యుండెను. శ్రీ సూక్త పురుషసూక్తముల నొకనాడు భక్తిమై పఠించుకొనుచుఁ పారవశ్యమునఁ తన్మయత్వముం బొందెను.

అట్టి పారవశ్యములోనుండి శంకరుఁడు తన శక్తికి మించని దాని దేనినైనను ఎవరికైనను నొసఁగుదు నని బాహ్యముగఁ బ్రకటించెను.

ఆ నాటి మధ్యాహ్న సమయమున నా ప్రాంతమున నటు నిటుఁ బచారు చేయుచుండ నొక కాపాలికుఁ డరుదెంచి శంకరు నిట్లడిగెను : “నీవు బ్రాహ్మణోత్తముఁడవు, నీ శిరమును కాళికాదేవికి బలిగా నొసగినచో నీ భూలోకమున నా వాంఛితము లెల్ల నాయమ యనుగ్రహింపఁగలదు. నాకు రక్తసిక్తమగు నీ శిరముఁ గావలయును. ఇమ్ము.”

శం :- బలి రాక్షసకృత్యము. శాస్త్ర నిషిద్ధము.

కా :- అది నీ యభిప్రాయము. బలి నొసగుట నాకు సమ్మతమే. నీవంటి మహాపురుషుని బలియొనర్చుటచే నా జీవితాశయము లెల్లను ఫలించు నని నా నమ్మిక.

శం :- మానవ జన్మము దుర్లభము. అట్టియెడ స్వలాభాపేక్షాపరులై, యిట్టి పై శాచికకృత్యములనొనర్ప సమకట్టు నిర్వీర్యహృదయులుగూడ భూమిపై నుందురా? కావున కాపాలికా, నీ యనుచితాశయముల నుండి మనసు మరల్చుము.

కా :- స్వయంకృషియే సేవానిర్మూలమునకు శరణ్యమను విషయమును మీరేవాక్రుచ్చితిరిగదా. నా శ్రంతిఖిలావిచ్ఛేదమునకు నేనే యత్నింపవలయును. అందరాని సుఖములకై నే నట్టులజూచుటలేదు. మోక్షసాధనకు భక్తియే యుత్తమోత్తమమైనదని మీరే పలుమారు నుడువలేదా? కాళికాదేవియెడ నా యకుంతితభక్తియే ఈ బలికి గార

ణము, దీనివలన మీ కేమాత్రము నష్ట ముండదు. మీ
 జీవితాశయముల నెల్ల పరిపూర్తియొనర్చుకొంటిరి. మీ
 రా పరమాత్ముని సాయుజ్యముం బొందుట తథ్యము.
 మీ దివ్యసుఖములను మీరే యవలీలగ సాధించుకొంటిరి.
 జననమరణబంధములనుండి విముక్తి బొందితిరి. కావున
 నింకను నీమూలవ్యాధితో బాధపడుటయేల? అహంకార
 మమకారముల నిర్జించితి ననియు, నవినాశి ననియు, మీరే
 చెప్పితిరిగదా! 'ఆత్మ నిత్యము, చావుపుట్టుకలు గాని,
 వృద్ధిక్షయములుగాని లేవు. నేను చావునకు భయపడను.
 కులగౌరవములనుఁ బాటింపను. నేనే బ్రహ్మానందమును,
 బంధరహిత నిర్మలానందాత్మజ్ఞాని' నని యెన్నియో
 మారులు మీరు చెప్పితిరిగదా! అట్టిచో నా కోర్కె
 నంగీకరింప మీరేల ముందువెనుక లాలోచించెదరు?
 మీ శక్తికిమించని దేదియైననుఁ దప్పక నేరికైన నొసఁ
 గెద నని మీ రాడినమాట తప్పదురా? ఈ నా కోర్కె
 మీ శక్తి కతీతమైనది కాదుగదా! వైదికమతౌన్నత్యము
 నకు మీ వాక్యే మహామంత్రముగ నుచ్చరింపఁ బడు
 చున్నది. దుఃఖయుతమును, వాతపిత్తశ్లేష్మ శోణిత
 వారాశియు, దుర్గంధ మలమూత్రముల కొంపయు నగు
 నీ శరీరమే నిత్యమని భావించి యాడినమాట నెవ్వఁడునుఁ
 దప్ప యత్నింపఁడు.

శం :- ఓరీ దుష్టబుద్ధి! నీ కనులకుఁ బసిరిక లాపాదించినవి.
 భ్రాంతిచే నిట్టి యకార్యముల వలన నీ కుత్తుక నీవే

ఖండించుకొనఁ గోరుచున్నావు. మాత యట్టి యకార్యముల కెన్నటికిని సమ్మతింపదు. తప్పక ని న్నామె శిక్షించును.

కా :- అది యంతయు నా మాతకే వదలుఁడు. నా కోర్కె నీడేర్పుఁడు. ఆమె నన్ను శిక్షించినను, రక్షించినను ఫలితము నేనే యనుభవింతును.

శం :- సరియే. నీ యిష్టము. అడిగిన మాటఁ దప్పను. సత్యముకంటెను బ్రయతమ మైనది నాకు వేఱొందు లేదు. రాత్రికి రమ్ము. నేను సమాధిలో నుందును. నీ కోర్కె నీడేర్చుకొనుము.

అంత నాకాపాలికుఁడు ప్రహృష్టాంతరంగుడై శంకరునకు ధన్యవాదము లర్పించి వెడలిపోయెను. శంకరుఁడు, “జననీ! నన్ను మించిన పాపి లేడు. నిన్ను మించిన యఘాఘ నివర్తిని వేరు లేదు. నీ కుచితవిధమున నొనర్చుము.” అని ప్రార్థించెను.

ఆనాటిరేయి శంకరుఁ డెప్పటివలెఁ గాక శిష్యుల నందఱ ననిపి, తానే యొంటరిగఁ దన గదియందుఁ గూర్చొని తలుపులు తెరచివైచి సమాధియం దాసీనుఁడాయెను. అయ్యసాధారణ కృత్యమునకు శిష్యుల కెల్ల ననుమానము వొడమెను. ప్రథమ శిష్యుఁడు పద్మపాదుఁ డేమి జరుగునో గమనింప నెంచి, యొక దెసఁ బొంచియుండెను. ఏ దేవుఁడో శంకరు నకు సాక్షాత్కరించు ననియు, దాను నందే యుండినచోఁ

దనకును భగవద్దర్శనభాగ్య మబ్బు ననియు, పద్మపాదుడు
 దృఢముగ నమ్మియుండెను. నిశీధిసమయమునఁ గాపాలికుడు
 విచ్చుకత్తి నెత్తి శంకరుని దెస కరుదెంచుటఁ గాంచి వెఱగు
 పడెను; నిశ్చేష్టుడై యేమి జరుగునో యని రెప్పవాల్చుక
 చూచుచుండెను. తలుపులు బాహుటముగఁ దెరచియుండు
 టయు, శంకరుడు సమాధిలో నొంటరిగ నుండుటయుఁ
 గాపాలికుడు గాంచి తన యీప్థితము నెరవేరఁగలదు గదా
 యని సంతుష్టుడయ్యెను. శంకరుని శిరమును ఖండించి కాళిక
 నివేదన మొనర్చు తలంపునఁ దళతళ మెఱయు కరవాలమునుఁ
 గరమునంబట్టి యా యాచార్యపుంగవునిచేత కరిగెను. కత్తి
 నెత్తెను. వెంటనే హస్తీపై లంఘించు సింగపుఁ గొదమ
 పగిది పద్మపాదుడు కాపాలికునిపైఁ బడి యా ఖడ్గమును
 లాగుకొని యా కరవాలము తోడనే వాని కుత్తుకను ఖండించి
 యమసదనమున కనిపెను. పద్మపాదుని యటపులు, కాపాలి
 కుని రోదనములు విని దక్కినశిష్యులెల్ల రచ్చోటికిఁ బరుగిడిరి.
 శంకరుడు మాత్రము తన్మయుడై సమాధియం దుండెను.
 తదనంతర మెంతసేపటికో శంకరుడు మేల్కొంచి చచ్చిపడి
 యున్న కాపాలికుని కశేబరమునుఁ గాంచెను. పద్మపాదాది
 శిష్యబృందము వలన యానద్వృత్తాంతము నాలకించెను.
 “దేవి కుపితయై యీ దురాత్ముని శిక్షించెను. అంబ యిట్టి
 దుష్కృత్యముల యెడఁ దన విముఖత నివ్విధముగఁ గనఁ
 బఱచెను. దుర్మార్గుని యాతని దుర్మార్గమే హతమొనర్చును.
 ధర్మమును నాశన మొనర్చువాడు దానిచేతనే నశించును.

కాపాలికుని కాతని యధర్మ ప్రవృత్తియే వినాశ కారణ మాయెను. దీనివలన నధర్మము దేవి కంగీకృతము కా దనునది విదితమాయెను” అని శంకరుడు పల్కెను.

14. మిథ్య

విష్ణువర్ధనుడు వైష్ణవుడు. హోయిసాలరాజ్యాధీశుడు. ఈ లోకమందు సర్వమును మాయయే యను శంకరుని సిద్ధాంతము లాతనికిఁ గోపకారణములాయెను. ఆ రాజు ‘అమిధ్యా వాది’ శంకరుని కొక పాఠమును బోధింప నెంచి అప్పటి శృంగేరి మఠాధిపుడగు శంకరాచార్యులఁ దన సగరమునఁ కాహ్వానించెను. ఆ పరమపురుషుడు విశ్వమంతయు మిథ్యయే యను తన వాదమును సమర్థించుకొనఁగల్గెను. రాజుంతకు మునుపే శంకరునిపై వదలుట కొక మదగజము నాయత్త పరచియుంచెను. మదకరి యాయనపై కురుకుచుండఁగనే శంకరుడు తప్పించుకొని తన్నుఁ దా రక్షించుకొనుట కొఱ కందుండి పరుగిడెను. అంత నారాజు, “పూజనీయా! ఈ యేనుఁగుగూడ మిథ్యయేయని యెఱిగియు నేల కాలికి బుద్ధిచెప్పచున్నా” రని యడిగి వికవిక నవ్వుచు గోలసేయ సాగెను. శంకరాచార్యులు “ఓ రాజా! నాపరుఁగుగూడ మాయయే. ఈ ప్రపంచ మందంతయు మాయయే. ఇది మాయాలోకము” అని నుడువుచుఁ బరువెత్తి పోయెను.

15. మానస పూజ

అదియొక వార వనితాగృహము. రేయనక, పవలనక; వార మనక, వర్జ్యమనక; నిరంతరము నాయింటికి వచ్చుచుం బోవు

చుండు విటకాండ సంఖ్య నెన్న నాచిత్రగుప్తునకుఁ గూడ మిన్నయగునేమో! ఆ యింటివంచ నొక సన్నాసి భగవ థ్యానమున కారంభించెను. నిశ్చలతకు భంగమువాటిల్లఁ బట్ట రాని కోపమున “నీమె యెంత సిగ్గుమాలినది! ఎంతటి చండాళి!” యనుచు నాతఁడు వినుగు కొనును కాని యా పంచను వదలి పోనొల్లక యందే యుండి నిత్యమును థ్యానముఁజేయుచుండెను. క్రమముగ నా యపవిత్ర గృహము లోని కరుదెంచు విటకాండ సంఖ్యలెక్కించుటయే యాయ నకు నిత్యకృత్యమయ్యెను. నోట ‘రామ రామ’ యనుశబ్దము లుచ్చరించుచుండనే గాని, మనసుమాత్ర మా వెలయాలి దుష్కృత్యములపై ననే లగ్న మగుచుండెను.

ఆ వారకాంత మాత్ర మట్లుగాక నిరంతరము, “నే నెంత పాపిని, తలవాకిట దివ్యపురుషుని భగవథ్యానము, ఇంటి లోపల లజ్జావిహీనమై యనుక్షణమునుఁ పడుపుఁగానుల కాసింది, జారత్వమున కుంకించు యీ నా పాడుశరీరము. ఇట్లెంత కాలము గడుపవలయునోకదా?” యని యామె లోలోనఁ గుందుచుఁ బశ్చాత్తాపపడుచుండెను. మేనుమాత్ర మా యవిసీతికి బాల్పడుచుండినను, మనసుమాత్ర మా పర మాత్మునిఁ గూర్చియే చింతించుచుండెడిది.

కొన్నిదినముల కా కులటయు, విరాగియు నిరువురును మరణించిరి. తామనుకొనిన దానికి విరుద్ధముగ నా విరాగి నరకమునకును, నాజారిణి స్వర్గమునకును నేగిరి. అది గని యా సన్నాసి వెంటనే భగవంతుని కడకేగి, తన పతనమునకుఁ

గారణ మెఱిగింపఁగోరెను. అంత నా పరంధాముఁ డిట్లనియె: “ఓయీ! నీ శరీరము మాత్రమే నన్నుఁబూజించు చుండెడిది. ధ్యాన మా జారిణి విటకాండ్ర లెక్కించుటలో లగ్నమై యుండెను. ఆమె కట్లుగాక శరీరము పాపకృత్యములపాలై యుండినను, డెందము మాత్రము నిరతము నా చింతయందే లగ్నమై యుండెడిది. అందువలన నామెకు స్వర్గము, నీకు నరకము ప్రాప్తించినవి.” అన మారుమాటాడక యీ ముని వెడలిపోయి యుచిత శిక్ష ననుభవించెను.

16. విత్తమే మృత్యువు

వారిరువురు పాంథులు. చిరకాల మిత్రులు. కాయములు మాత్రము వేరు. కాని మనసు లొకటియే. అది యొక నిర్జ్ఞానపు టడవి. ఏదో ఉబుసులాడుకొనుచు, నేదో పనిపై నేదో గ్రామమున కరుగుచుండిరి. హఠాత్తుగ నొక మనుజుఁ డొక పొదచాటుననుండి భీత హృదయుండై పరుగెత్తుకొని పోవు చుండెను. వానిం గాంచి వారు భయపేతు వేమని ప్రశ్నించిరి. “అదిగో! ఆ పొదచాటున నే నొక మృత్యుమూర్తినిఁ జూచితిని” అని యాతఁడు కడు వెఱుగున తడఁబడుచుఁ బలికెను. అప్పులుకులకు వారిరువురునుఁ గూడ భయపడి, “అందేమైన పులి గలదా?” యని ప్రశ్నించిరి. “కాదు కాదు. అది వ్యాఘ్రమున కంటెను కడు దుష్టము. కందమూలముల పెకలించుచుంటిని. తటాలున నది యగపడినది. బయటకు లాగి దానినందే పారవైచితిని.” అని యాతఁడు ప్రత్యు

త్తర మొసంగెను. “అది యేమి? అదియేమి?” యని శడు నాతురమున నిరువురునుఁ బ్రశ్నింప “స్వర్ణ రాశి” యని యా త త్వజ్ఞాని మారు పల్కెను. “ఎందుఁగల దెందుఁగల” దని యేకకంఠమున వారడుగ, “అదిగో! ఆ పొదచాటున” అని యాతఁడు దెలియఁబరచి తనదారినిఁ బోయెను. అంత న య్యిరువురు నచ్చోటికిఁ బరుగిడి యా పెన్నిధిం గాంచి యమందానందకందళిత హృదయులైరి. “ఈ వేదాంతు లెంత మతిహీనులు. ప్రాణదాతయగు కనకమును మృత్యు మూర్తి యనుచున్నారు” అని యొకరితో నొక రనుకొనిరి. అంత నొకఁడు, “కర్తవ్యము నాలోచింపుము. పగటి వేళ దీని నూరిలోనికిం గొంపోవుట శ్రేయముగాదు. అందఱ కును వెల్లడి యగును. అప్పుడు మన కేమియు దక్కదు. ఎవరికిని గానఁబడకుండ రాత్రిపూట దీనిం గొంపోవుదము. అంతవఱకు నొకర మిందే యుండి మఱియొకర మూరి లోని కరగి యాహారముఁ గొనిరావలయు నని యనుచుండ గనే రెండవవాఁడును “మంచిదే” యని యొప్పుకొనెను. ఒకఁ డందే కావలియుండెను. రెండవవాఁ డూరిలోని కరిగి యన్నము తేబోయెను. వాఁడటు లరుగుచుండగనే కావలి యన్నవాఁడిట్లు తలపోసికొనెను: “నేనొక్కఁడ నేయైయుండిన నెంత బాగుండెడిది? ఇప్పుడు వీని కర్థభాగమునుఁ బంచి యియ్యవలసియున్నది. ఇదియునుఁ గడు స్వల్పముగ నున్నది. నాకా పెద్దకుటుంబము గలదు. ఇదియంతయు నాకే సంక్రమిం చినచోదప్పు, యిం దర్థమనినచో నిరర్థక మే యగును. కావున

నొకయుక్తిఁ బన్నెదను. వాఁ డిచటి కరుదెంచుచుండగనే వేరుమాటలేక యున్నటులుండి వానిపైఁబడి యీ ఛురికతో గడతేర్చెద. ఇదియంతయు నాకే దక్కును. ఇది నిర్జనప్రదేశ మగుటచే నెవ్వరికి నీ విషయము దెలియదు.” అనుకొనుచు నా ఛురికత్తిని బదునుఁజేసికొని సిద్ధముగ నుంచుకొనెను.

ఇది యిట్లుండ రెండవవాఁ డింటికేగుచు నిట్లాలోచించెను: “ఆ కొద్దివిత్తమున వానికి సగ మియ్యవలయును. నాకే ముందును? నా కప్పు లధికము. నా కడ ధన మున్న విషయము నప్పుల వా రెఱిగినచో జలగలవలెఁ జుట్టుకొందురు. పీల్చి పిప్పిజేయుదురు. నా కప్పుడు సున్నకు సున్న హాళికి హాళియుఁ దప్ప మఱేమియు మిగులదు. వార్ధక్యమున కేమి దాఁచుకొనగలను? వానికా యెట్టి ఋణములును లేవు. బంధువులెల్లరును భాగ్యవంతులు. వాని కా యర్థముగూడ మిగిలిపోవును. కావున నొక యుక్తిపన్నెద. నేను భుజించి వానికిఁ గొంపోవుదానిలోఁ గొంచెము విషము గలిపినచో నా పంట పండును; నా కోరిక లీడేరును. దానిఁ గనుఁగొనునంతటి మేధావు లెవరుందురు? ఆ హేమంబంతయు ననాయాసముగ నాకులభించును. హాయిగ జీవితశేషమునుఁ గడుపవచ్చును.”

అని తీర్మానించుకొని యింటికరిగి కడుపునిండ మెక్కి తన బాల్యమిత్రునకు విషాన్నముం గొంపోయెను. ఆ స్థలమునుఁ జేరుచుండగనే కావలియున్న చిన్ననాఁటి చెలికాఁడు హఠాత్తుగ హరిణంబు పైఁబడు హర్యక్షంబుమాడ్కి వానిపైఁబడి ఛురికచే నాతని యమనదనమున కనిపెను. ‘ఎంతటి మిత్రుల

కై న విత్తము మృత్యుహేతువుగదా !' యని యనుకొనుచు నాకటిబాధకుఁ తాళలేక తనకై కొనిరాబడిన యన్నము నెట్టి సంశయమునుఁ జెందక కడుపార భుజించెను. ఏమి చెప్ప వలయును. పావుగంటలోననే వాఁడును 'విత్తమే మృత్యు' వను యా వేదాంతిపుంగవుని వచనము లెంత సత్యములనుచు చిన్నతనమునుండి క్షణమైన నెడబాసి యెరుంగని తన చెలి కాని గలసికొనెను.

17. అమాయకుఁడు

గోవిందుఁడు కుగ్రామవాసి. అమాయకుఁడు. అరణ్యముల గూర్చియు, నడవి జంతువులఁ గూర్చియు నేమాత్ర మెరుంగని మడియఁడు. ఒకనాటిమధ్యాహ్నమున హాయిగ భుజించి చెంత గల వేటాక గ్రామమున కేదో కార్యార్థమై బోవుచుండెను. అది యటవీమార్గము. కొంతద వ్వేగిన పిదప యొక పెద్ద వృక్షముమగుగున నిలువఁబడి దాని పంగలు కొమ్మలనుండి చేయిఁజూచి యొక పులితోకను గట్టిగఁ బట్టికొనియున్న మను జునిం గాంచెను. ఆశార్దూలము తప్పించుకొని పోవుటకై విశ్వ ప్రయత్నములు జేయుచుండెను. కాని వాఁడు మాత్రము తన భల్లూకపుపట్టు నడలింపక గట్టిగ బట్టుకొనియే యుండెను. చెట్టు అడ్డమైనందున వానింగరచుట కా వ్యాఘ్రమునకు వలను పడకుండెను. వాఁడును నేమిచేయుటకును దోచక తహతహ పడుచు, పట్టువిడిచిన నది జంపునేమో యని గుందుచుండెను. పుంతవెంబడి బోవుచున్న గోవిందునిం గాంచి, గోవిందుఁడే

తన్ను రక్షింప ప్రత్యక్ష మైనట్లు సంతసించెను. బిగ్గరగ 'సోదరా!' యని చేరఁబిలిచి 'దీని బట్టుకొని వచ్చుచుండగా నీ పాడుమృగము పలుపుఁదెంచుకొని యిటు పరువెత్తినది. అదిగో! ఆ చెట్టునొద్దకుఁ బోయి పలుపును దెచ్చెద. అంత వఱకును గొంచెము దీని తోకను గట్టిగ బట్టుకొనియుండుము. నీ మేలు మరువను' అని బ్రతిమాలెను. 'సరియే. ఎంతకాల మటులు పట్టుకొని యుండుమనెదవు' అని గోవిందుఁ డడుగ "పదినిమిషముల పాటు మాత్రమే-నుమారు ఫర్లాంగుదూర ముననే-అదిగో! ఆ కనబడుచోటనే - దీని త్రాడు దూసి పోయినది. అచటికేగి చిటికలో గొనివత్తును. అంతవఱకును గొంచ మోషికపట్టి పట్టుకొనియుండుము." అని బేలుపుచ్చెను. పాప మూఝాఝుండు వల్లెయని దాని తోకను గట్టిగబట్టుకొని "పోమ్ము. వేగముగ నా త్రాటిని గొనిరమ్ము. అంతవఱకును దీని వాలమును బట్టుకొనియుండును" అనుచు నా ధూర్తుని బంపివేసెను. బ్రతుకు జీవుడా యనుచు పులివాత బడకుండఁ దప్పకొంటనిగదా యని యత్యంతానందమున మెల్లమెల్లగఁ గనుచూపు మేరదూర మరిగి యొక చెట్టునెక్కి 'యాయగ స్త్య భ్రాత రాకుండిన నాపని నేటితోఁ దీరిపోయియుండెడిదిగదా!' అని యనుకొనుచు హాయిగ గూర్చొని యేమి జరుగునో యని గమనించుచుండెను.

పదినిమిషముల వఱకు గోవిందుఁడు దాని వాలమును బట్టుకొని యమ్మునుజునికొఱ కెదురుజూచుచుండెను. కాని యెంతసేపటికిని వాఁడు రాడయ్యె, అప్పుండరీకముతో బెనగు

టచే నిమిష నిమిషమునకు శ్రమ యధికమగుచుండెను. శక్తి సన్నగిలుచుండెను. పెక్కుపర్యాయములు “అయ్యా, రమ్మ! వేగముగ రమ్మ! రాకున్న నీజంతువును వదలివేయుదును” అని గొంతెత్తి యటవసాగెను. పాప మయ్యరణ్య రోదనము నాలించువారెవరు? ఎంతకునుఁ బ్రత్యుత్తరము లేకుండుటచే, ‘వాని జంతువు ఫారిపోవు నేమో యను దిగులు వానికే లేనపుడు నేనేల వానికొఱ కింత బాధపడవలయును. దీనిని వదలి వేసెద. ఉపేక్షాఫలిత మనుభవించును” అని తలచి బిట్టలుకచే దాని తోకను జారవిడిచెను. ఎంతకాలమునుండియో బాధ పడుచుండిన యప్పుండరీకము పట్టరాని కోపమున వానిపైఁబడి చీల్చి చంపెను.

18. మత పరీక్ష

అతఁడు దక్షిణదేశస్థుఁడు, శైవబ్రాహ్మణుఁడు, పట్టణ వాసి. క్రైస్తవమత వ్యామోహితుఁడై మతము మార్పు కొనెను. ముప్పది సంవత్సరముల కాల మా మత సిద్ధాంతము లనుఁ గడు భక్తిఁ బఠించెను. అభ్యసించెను. అందెవేసిన చేయి యాయెను. ఏబదియవయేట నొకనాఁడు నవ్యమత సిద్ధాంతములు తన హృదయమునఁ జక్కఁగ హత్తుకొని పోయిన వనియుఁ బూర్వమత సంప్రదాయములు మచ్చున కై నఁదనయందు లేవనియు, నటులున్నటులఁ జూపింపఁగల్గువారెవరై నఁ గలరా యనియు బడాయిలు గొట్టసాగెను. మానసిక శాస్త్రవేత్త యగు యువకుఁ డొకఁ డాసవాలును గమనించి, బాధాకర మగు పరీక్షకు సమ్మతించినచో, దాను బూర్తిగ

విస్మరించితి నను పూర్వమత జ్ఞానమును బయటికిఁ జేగల ననియెను. ఆ క్రైస్తవమతావలంబకుఁ డెంత కఠిన పరీక్ష కైనఁ దాను తాళఁగల్గుదు నని వచించి యందుల కియ్య కొనెను. పరీక్షా సమయ మాసన్నమాయెను. పదినిమిషముల కాలము కన్నుల మూసికొని నిలువఁబడవలయు నని యా యవకుఁ డాజ్ఞాపించెను. ఒక యినుప కమ్మిని యెఱ్ఱగగాల్చి యున్నటులుండి వాని కుడిపాదములపై బాకుగ వాతవేసెను. వెంటనే యా మతాంతరప్రవిష్టుఁ డా బాధచే మైమఱచి బిగ్గరగా “శివ శివా! శివ శివా!” యనుచు నార్చెను.

అంత నయ్యవకుఁడు విజయోత్సాహమున, “అయ్యా! ఏమిది? మీ బాల్యమున మనకిఫలకమున నాటుకొనిన నమ్మకములే యీ నాటి పరివర్తనచేఁ గల్గిన విశ్వాసముల కతీతమైనవే? మీ కప్తసమయమున “శివ శివా!” యని యంటిరే గాని ‘క్రీస్తు క్రీస్తు’ అని యనక పోతిరి గదా!” యని నుడివి బుద్ధిచెప్పెను.

19. గోపాలుని మహిమ

జానకి వితంతువు, దుర్భర దారిద్రపీడిత. ఏడేండ్లసుతుఁడు దప్ప ‘నా’ యను వేటు దిక్కులేని యసహాయ. కాని సుగుణ ఖని. సుశీల, సుచరిత. ఆవాస మొక కుగ్రామము. చుట్టును చిట్టడవి, అడవి కావల్పివైపున పల్లెయందు విద్యగరపు నౌక గురువద్యుడుండెను. రామున కాలనికడఁ చక్కనివిద్యాబుద్ధుల గణప జానకి వాంఛించుచుండెను. ఒకనాఁ డబ్బాలున కవ్వ

షయ మెఱిగింప వాఁడుజడిసి “అమ్మా! ఒంటరిగ నే నయ్యడవి దాటిపోవు టెట్లు? నిత్యమును నీవు తోడువత్తువా?” యని యడిగెను. “లేదు తండ్రీ! అనుదినము నీ వెంటనే నచ్చుచుండినచో మన యింటియొద్ద నెవరుందురు? మనపొట్టజరుగు టెట్లు? ఆర్జించిపెట్టువా రెవరైనగలరా? అయ్యడవిలో నీ చిన్నన్న గలఁడు. నీకు భయముఁ దోచినపుడెల్ల ‘చిన్నన్నా! చిన్నన్నా!’ యని బిలుపుము. అతఁడు నీకు దోడువచ్చి యడవి దాటించును.” అని యామె నుడివెను.

“అమ్మా! అటులైనచో నాతఁ డెల్లప్పు డేల యావనము లోనే నివసించుచుండును? మనయింటికి రాఁడేల?” యని యయ్యర్భకుఁ డడిగెను.

“వనవాసమే యాతని యభీష్టము. నీ వాతని నేమియు నడుగకుము. అట్లడిగినచో నతఁడు మరల నీకుఁ దోడురాఁడు.” అని యామె బోధించెను.

“లేదమ్మా! అటుల అడుగనులెమ్ము. ఒంటరిగఁ బోవలయునే యను భయము పోయినది. నేటినుండియే పల్లెకూటమున కరిగెదను.” అని యానాఁడే పాఠశాలకుఁ బయలుదేరెను.

కడు సాహసముతోడ నాబాలుఁ డడవిం బ్రవేశించెను. కాని ముందడుగు వేయుటకు ధైర్యము చాలదయ్యె. అందుచే వెంటనే “చిన్నన్నా! చిన్నన్నా!” యని గట్టిగ నఱచెను. అంతలో వదునారేండ్ల బాలుఁడు, చేత నొక పిల్లనగ్రోవితో

నెచ్చటినుండియో పరుగుపరుగున వాని చెంత కరుదెంచి “నీ కేమిగావలయు” నని యడిగెను. “ఇయ్యరణ్యమున కావలివైపునం గల పాఠశాలకే నేగవలయును. తోడుగ నీవు నా వెంట రాఁ గోరెదను. అని రాముఁ డడుగుచుండఁ గనే ‘వల్లె’ యని వేణుగాన మొనర్చు నాబాలుఁడు రాముని నడవిదాటించి వెడలిపోయెను. బాలుఁడు సుఖముగ బడికిఁ బోయెను. అధ్యాపకుఁ డాతనిఁ గడుఁ బ్రీతిమెయి తనశిష్యునిగఁ జేర్చుకొన నంగీకరించి. “అబ్బాయీ! నీవు చిరుతపాపఁ డవు, అడవిదారి నొంటిమై యెట్లు రాగల్గితివి?” అని యడిగెను. “చిన్నన్న నా వెంట వచ్చె”నని యనగనే “యతఁ డేమి సేయుచుండు?” నని గురు వడిగెను. “అరణ్యముననే, వసించి పశువుల మేపుకొనుచుండు” నని యా బాలుఁడు ప్రత్యుత్తర మొసఁగెను.

ఆ నాటినుండియుఁ గ్రమముగ రాముఁడు పాఠశాల కేగుచుండెను. వచ్చుచుం బోవుచుండునపుడు నిత్యమును రామునకుఁ జిన్నన్న తోడగుచుండెను. కొన్నిదినములుఁ గడచెను. గురువుత్రికా వివాహము నిశ్చయింపఁబడినటుల నొకనాఁడు శిష్యులకెల్లఁ దెలుపఁబడెను. ప్రతివిద్యార్థియు యథోచితముగ గురువుగారికిఁ గానుకలర్పింపఁ దీర్చానించిరి. రాముఁడును యథాశక్తిగ నేదైన సమర్పింపఁగోరెను. సాయంకాలమున నింటికేగి, తల్లిని “అమ్మా! రేపు మా గురువుగారి పుత్రికా వివాహ మహోత్సవదినము. నా సహపాఠులెల్లరు వారి వారి శక్తికిఁదగిన ప్లేదో యొక బహుమతి నిత్తురట. నాకు నేదైన

నిమ్మ, చంద్రునకు నూలుపో గనునట్లు నేను నేదైన నొసంగి
నా కృతజ్ఞతఁ జూపుకొందును” అని యడిగెను. అప్పలుకు
లకు జానకి “తండ్రీ! మనమే నిప్పచ్చరమునఁ దొప్పఁదోగు
చున్నారమే! పూటగడచుట యేడు గడచిన ట్లున్నదే! మన
మేమియ్యగలము? చిన్నన్న నే యేదైన నిమ్మని యడుగుము”
అని చెప్ప, ‘సరియే’ యని రాముఁడు మరునాఁడు వటువాత
లేచి పాఠశాలకుఁ బయనమాయెను. అరణ్యమున మామూ
లుగఁ జిన్నన్నను బిలచెను. అతఁడు వచ్చుచుండగ నే తన
దురవస్థ నాతని కెఱుకఁ బఱచి గురువుగారి కొసగుట కేదైన
నిమ్మని యడిగెను. ‘చిన్నన్న’ వెంటనే యొక కొబ్బరిచిప్పనిండ
బాల నొసఁగెను. రాముఁ డపరిమితానందమున దానిం
బుచ్చుకొని చిన్నన్నకు ధన్యవాదము లర్పించి, కుడిచేత నా
చిప్పనుఁ బట్టుకొని యెట్టి జంతుగొంతులు లేక నేరుగ పాఠ
శాల కేగెను.

అప్పటికే సుముహూర్త మాసన్న మయ్యెను. వధూవరు
లును, చుట్టపక్కములును, వివాహవేదిక కడ నాసీనులై
యుండిరి. నూదిమోపను సందులేనటుల బెండ్లిపందిరియందు
బ్రేక్షకులు కిటకిటలాడుచుండిరి. విద్యార్థిబృందమెల్ల వేదికకడఁ
జేరి తమతమ బహుమతులనొసఁగుచుండిరి. రాజపుత్రుఁ డొక
డొక జత బంగరుదండలనొసఁగెను. వైశ్యబాలుఁ డొకఁడొక
యమూల్యమై యనువమానమైన ముత్యాలహారము నావధు
వున కొసఁగెను. మఱియొకఁ డొక బండ్లెండు గుమ్మడిపండ్ల
నిచ్చెను. ఇంకొకఁడు బదిబానల పెఱుగు నొసఁగెను. ఇట్లే

ప్రతియొక రేదో యొక విలువగల వస్తువునే దెచ్చియిచ్చిరి. రాముఁడును వెనుకాడక ధారాళముగ సభికుఁ దాటుకొని పోయి గురువుగారి చెంత నిలువఁబడెను.

“అబ్బాయీ! అదియేమిటి?” యని గురువర్యుఁ డడుగ “ఇది నా నూలుపో”గని యాబాలుఁడు తన కొబ్బరి చిప్పెడు పాలం జూపెను! అప్పుజనీయుం డదిగాంచి సస్మితాస్వంతై నిండుమనంబున ‘నాయనా! తెమ్ము?’ అని రెండుచేతులం బుచ్చుకొని సభికులం గాంచి ‘ఏనితల్లి నిఱువేదరాలు, శక్తికి దగిన ట్లాసఁగినది’ అని నుడువుచు ‘పోమ్ము. ఆ పాత్రలో పోయుము. ఉచ్చిష్టము లని రాముఁడు శబరియొసగిన ఫలముల నైకొన నిరాకరించెనా! మనఃప్రీతితో నొసఁగిన దెద్ది యైనను దవ్వక బుచ్చుకొనవలసినదే! నిరాకరించుట మహాపాపము’ అనియెను.

కాని దానిం బుచ్చుకొనిన సేవకుఁడు తులువ. ఆ బాలుని సవమానింపఁదలచి యా తుంటరి వికటముగ నవ్వుచు నా చిప్పెడు పాల నొక పెద్దగంగాళమున పదిమందియుఁ జూచుచుండఁ గ్రుమ్మరించెను. వా రందఱును ముక్కుపై వ్రేలిడు కొనునటుల గంగాళమంతయు నిండి పొంగి పొరలి యా పెళ్ళిపందిరియంతయు పాలవెల్లు వయ్యెను. అంత గురువుగవుఁ డా బాలునిఁ జేరఁజేరి, “అబ్బాయీ! ఈక్షీరమునీకెవ రొసఁగిరి?” యని యడిగెను. “అడవిలో పిల్లనగ్రోవి నూదు కొనుచు గోవులఁ గాచుచుండు నాచిన్నన్న యొసఁగె”నని వాఁడు చెప్పెను.

“వాని పేరేమి?” యని గురువుగా రడిగిరి.

నే నెఱుంగను. అతఁడు మా యింటి కెప్పుడును రాఁడు. నిరంతర మయ్యరణ్యమున నే నివసించుచుండును. వేణుగాన మొనర్చుచు నావుల మేపుకొనుచుండును” అని రాముఁడు జెప్పెను.

“అటులైన నాతఁడు నిజముగ గోపాలుఁడే” యని యాశ్చర్యమునఁ బలుకుచు “ఇన్ని సంవత్సరములుగ వేదాధ్యయన మొనర్చుచున్నాఁడను. ఆ పరాత్పరు నొక్క పర్యాయమైనను నేను దర్శింపలేక బోయితిని. ఈ పసిపాపడు ప్రతిదినమును నా పరమాత్ముని గాంచుచున్నాఁడు. ఎంతటిధన్యుఁడు! ఎంతటి ధన్యుఁడు!” అని యథ్యాపకుఁడు పలుకుచు “అబ్బయీ! ఆ మహాపురుషుఁ డెక్కడున్నాఁడు? నాకును జూపించి ధన్యునిఁ జేయుము” అని రాము నడిగెను.

“గురుజీ! అటులే. నా వెంట రండు,” అని గురువుగారిని వెంటనిడుకొని రాముఁ డరణ్యమున కేగెను. తక్కిన వారెల్లరును—విద్యార్థులు, వధూవరులు, చుట్టపక్కములు, పురోహితులు, ప్రేక్షకులు—వీరువా రననేల, ఆ బాలగోపాల మాగోపాలపరమాత్ముని దర్శనార్థమై వారివెంట నరిగిరి. అరణ్యమునుఁ జేరగనే రాముఁడు యథాతథముగ “చిన్నన్నా! చిన్నన్నా!” యని బిలచెను. కాని యెవ్వరును రాకుండుటచే మఱల గొంతెత్తి, “చిన్నన్నా! చిన్నన్నా! నీ వెక్కడనున్నాఁడవు? పిలుచునది నేనే. రాముఁడను” అని యఱచుచు

నేడువసాగెను. అప్పుడు దూరమునుండి యీ మాటలు విన వచ్చెను. “అనాథులును, ఆర్తులును, అసహాయులును నన్ను మనసార బ్రేమించి భక్తిమై స్మరించినంతనే ప్రత్యక్ష మగుదును. తెన్నుఁ దెలియక దుఃఖసాగరమునఁ దగుల్కొని బాధపడువాఁ డెవఁడైన నుండిన వానికి దప్పక దర్శన మొనఁ గుదును. అంతియె గాని యీ సమూహమున కంతకును నగు పడునంతటి సులభుఁడను గాను. నేటివరకును నీవు నిరాడంబరివై, నేను నిజముగ నీ చిన్నన్ననే యని గట్టిగ విశ్వసించియుండినందున, నీకు మానవరూపమున నగుపడితిని. నీతోడ నాటలాడితిని. ఇకమీద నీ కగుపడఁజాలను.”

20. అత్త త్యాగము

ముష్టివాఁడు బిచ్చముడిగెను. గృహ యజమానురాలగు నత్తగారింట లేకుండిరి. కోడ లింటియందేయుండెను. అత్తగారు లేరని భిక్షముఁబెట్ట నిరాకరించెను. దైన్యముతో నా బిచ్చగాఁడు వెడలిపోవుచుండెను. అప్పుడే యెచ్చటనుండియో అత్తగా రరుదెంచుచుండిరి. ఆ భిక్షుకునిఁజూచి “మాయింటి నుండియేలవచ్చివేయుచున్నాడ?”వనియడిగెను. “మీకోడలు బిచ్చముఁ బెట్ట ననినందున వెళ్ళుచుంటి”నని వాఁడు నుడివెను. అప్పలుకులు వినినంతనే కన్నులు నిప్పులు రాల, “ఏమీ ! నాయింట భిక్షములేదని నుడువుట కది యెవ్వతె ? అరచేతికి బండ్లువచ్చినటు లున్నదే ! నేనే యింటికిఁ బెద్దను. పెత్తన దారును. ఇది నాయిల్లు. నా వాకిలి. అది యెవతె ? నిన్న

మొన్న వచ్చినది. ఇంక నొక్కబిడ్డతల్లియైనను గాలేదు. రమ్మ, నావెంట రమ్మ పోవుదము. అట్టి యవకతవక మాటలు లెక్కింపకుము. ఉండిలేముల కధికారి యజమానురాలే' అని వానిని వెంటబెట్టుకొని పోయెను.

భీక్షకుఁ డామాటల కత్యంతానందభరితుఁ డాయెను. ఆమె యేదో త్రవ్వి తలకెత్తు నని నిజముగ నమ్మెను. 'అమ్మా! ధర్మదేవత లనిన మీరే. మీ వంటి సదయహృదయ లుండ బట్టియే మా బోంట్లకుఁ బూట గడుచునున్నది. 'అన్నస్య త్సుధితం పాత్రం' అన్నట్లు వేవిధములఁ గట్టించి సంసారము నెఱపు మీవంటిమహాతల్లులకేమాంబోట్లకప్తమగవడునుగాని, కడుపులోఁజల్ల గదలక నీడపట్టున నిరతము గూర్చుండియుండు మీ కోడలివంటివా రే మెఱుగుదురు?" అని స్తుతించుచు వాఁ డామెను వెంబడించెను. అత్తగా రింటిలోని కరిగిరి. కోడలిం బిలిచి "ముష్టివానికి బిచ్చముఁ బెట్ట నని చెప్పినది సత్యమేనా?" యని గద్దించి యడిగెను. అత్తగారి యాగ్రహమునకుఁ గోడలి గుండెలు ఝల్లునునెను. ఒడలు కంపించెను. నోటఁ దడియారెను. ముచ్చెమటలుఁ బోసెను. అత్తగారి కా బిచ్చగానిపైని యనుకంపమునకుఁ గారణ మెఱుంగలేక నా యమాయకురాలు తా నొనర్చినది తప్పిదమే యనియు, దయయుంచి త్నమింపు మనియు వేడెను. "ఉండిలేములు నుడువ నే నుండ నీ వెంత మొనఁగత్తై వైతివే? నీ యత్తగారి యధికారము నాఱుమూఁడుఁ జేయ నెంచితివా?" యని మందలించుచు, ముష్టివానిం జూచి

లోపలికి రమ్మని పిలచెను. తన పంట పండినదని యువ్వి
 ఖ్లాసుచు వాడు లోనికిరిగెను. అంత నాయ త్రగారు వానితో
 “ఓయీ! ఈ యింటి యజమానురాల నగు నేను, నీకు
 భిక్షము వేయ నని జెప్పచున్నాను. ఇక పైన నింటిపెద్దలు
 జెప్పినఁ దప్ప దక్కినవారియొద్ద లే దనిపించుకొనకుము.
 వెళ్లుము” అని ధారాళముగఁ బల్కెను. పాప మా బైత్తు
 కుడు చిన్నవోయి తలవంచుకొని వెళ్ళెను.

21. రాజునకు నీతిపాఠము

కళింగమున నొకగొప్ప రాజేలుచుండెను. ఆతఁడెన్ని యో
 లక్షల రూప్యములు వెచ్చించి జగన్నాథాలయమునుఁ కట్టిం
 చెను. ఆలయమునకుఁ దగిన విగ్రహము దొరకదయ్యె. అట్టి
 విగ్రహమునుఁ జెక్కి యియ్యగల శిల్పికై రాజ్యమునం
 దెల్లయెడలఁ జాటింపించెను. బహుమాన మొక లక్ష
 నాణ్యము లనెను. కాని తృప్తికరముగఁ బని నెరవేర్చనిచో
 మరణ శిక్ష తప్ప దనెను. ఆ గండక త్రైలోఁ దగు లొకన
 నెవ్వడును సాహసించి చాలకాలము వఱకును ముందుకు
 రాఁడయ్యె. తుదకొక వృద్ధుఁ డాతేనిచేంతకరిగి యొక్కనిబంధ
 నకు రా జంగీకరించుచోఁ దా నాపనిని నెరవేర్తుననెను. రా
 జందుల కియ్యకొనెను. “ఎట్టి విషమ పరిస్థితులయం దైనను
 సరియే ముప్పదిరోజులవఱ కే దేవాలయములోని కెవ్వడు
 నడుగిడరాదు. ఇది సుగ్రీవాజ్ఞసుమా! దీనికొడఁబడుచోనసలు
 జగన్నాథుని విగ్రహము నే తయారుచేసి యియ్యగలను.” —
 అని యా వృద్ధశిల్పి యనుచుండగనే రాజు కడు సంతసమంది,

“ఇదియేనా నీ నియమము. ఎంతసులభమైనది. తప్పక నల్లే తగినయేర్పాటుజేసెద. నీవు పనిప్రారంభింపుము.” అని రాజు సమ్మతించెను. ఒక మాసమునకు గావలసిన యాహారపదార్థముల నెల్ల నా శిల్పకారుఁ డాలయమున సిద్ధపఱచుకొని యాలయ కవాటములను బంధించెను.

ప్రారంభమునఁ గొన్ని దినముల వఱకు మేఘగర్జనములం బోలిన ధ్వను లనుదినమును దేవాలయమునుండి పినఁబడుచుండెను. తరువాత నశనిపాతముం బోలిన శబ్దములు బయట బడుచుండెను. పదిదినములు గడచెను. రాజుసభలోఁగూర్చొని “ఇట్టి శబ్దములకుఁ గారణమేమి? ఇంతకును వాఁడు చేయు విగ్రహ మొక్కటియేగదా? ఇంత బ్రహ్మాండమైన కోవెల నిర్మాణమున నిత్యము నైదువేలమంది పనిజేయుచుండియు నింతటి శబ్దము వినరాదయ్యె!” యని సభికుల నడిగెను.

“ప్రభూ! ఇది మిక్కిలి చిత్రముగ నేయున్నది. మమ్ము లోని కరిగి కారణ మరయు మనెదరా?” యని వా రడిగిరి.

“వలదు వలదు. ముప్పది దినములవఱ కెవ్వరికిని సందుఁ బ్రవేశ మియ్యనని వానికి మాట నొసఁగితిని. అడిన మాట తప్పదగునా? రోటఁ దల దూర్చి రోకటిపోటునకు వెఱవ నగునా? కానిమ్ము గమనింతము.” అని యా భూవరుఁ డనియె.

దినములసంఖ్య యధికమగుకొలది యా భయంకర ధ్వనమును నన్నిమడుంగు లధికమగుచుండెను. లోన నేమి ముప్పు

వాటిల్లుచున్నదో యని రాజును దోడూయ మాన మానసుఁ
డయ్యెను. ఇరువది రోజులు గడచెను. మఱల నాస్థానభృత్య
సమావేశ మేర్పఱచి “ఈభయంకర శబ్దములకుఁ గారణ
మేమైయుండనోపు ? నానాటి కధికమగుచున్నదే?” యని అడి
గెను. “ఆ ముదుసలి రాతిస్తంభముల నెల్లఁ బగులగొట్టు
చుండనోపు”నని యొకసభ్యుఁడు వచించెను. “ఏమీ! ఆరాక్ష
సుఁడు ప్రాణతుల్యములగు నా కట్టడముల నాశ మొనర్పు
చుండునా? అందునిమిత్తమే వాఁ డటుదెంచెనా? త్రింశద్రాత్ర
ములు గడచువఱకుఁడు లోని కెవ్వరిని రానియ్యనంటినె ?
గత్యంతరమేమి?” అని యా భూపతి తహతహలాడుచుండ
నొక సభ్యుఁడులేచి “మనము కోవెల బయటనుండియే వానిం
బిలుతము. అందెట్టి హానియుం గలుగదు. ప్రళయకాలమేఘా
రావముంబోలు నీ ధ్యానంబునకుఁ గారణ మరయుదము”
అని నూచించెను. “ఇది మంచి యాలోచనము. పోవుదము
రం”డని రాజు వారిం బిల్చుకొని యాలయముకడ కేగెను.
వా రందఱును దేవాలయ సింహద్వారముకడ గుమిఁగూడిరి.
శిల్పిని గొంతెత్తి పిలచిరి. తలుపుల దట్టిరి. కాని ప్రత్యుత్త
రము లేదాయెను. ధ్వనిమాత్రము మిగుల భయంకరముగ
వినవచ్చుచుండెను. భేరి మృదంగ పటహ థక్కా రావంబులు
సేయించెను. కాని లాభములేదయ్యె. శబ్దముమాత్ర మధికము
గనే యుండెను. లోన ప్రవేశింతమని యొక మంత్రి నుడివెను.
కాని యాప్రభువుమాత్రము “వలదు వలదు. ముప్పదిరోజుల
వఱ కెవ్వరును నిందుఁ బ్రవేశింపఁగూడదు. అతని కొనగిన

మాటకు భిన్నముగ వర్తించినచో నాతఁడు తయారుచేయు చివ్యసుందర విగ్రహము చెడిపోవునేమో!” యని వారించెను. వారందఱును వారి వారి గృహముల కరిగిరి.

ఆరేయి ధ్వని మిక్కిలి యెక్కువయ్యెను. తృటికాలమైనను శాంతి లేకుండెను. తెలతెలవారగనే మఱల నా భూపతి నిజ మిత్రమాతృభృత్యుల రావించి “పగటి శబ్దములకే యిన్ని దినములుగ జడియుచుండనవి రాత్రులందునుఁ బారంభ మైనవే. అందునను గుండియ బద్దలు చేయు విపరీత భయంకర ధ్వానములే! చేయఁదగు కార్యమేమి?” యని యడిగెను.

“ప్రభూ! మిన్ను విరిగి మీదఁబడునా యనునట్టి యీ శబ్దము లేమి! తుదకు మన పట్టణ మంతయుఁగూడ యదరి పోయి నేలఁ గూలునట్లున్నదే? మన మేల లోనఁ బ్రవేశింప రాదు?” అని యొక మంత్రి చెప్పెను.

“మన మట్లానర్చినచో విగ్రహము చెడిపోవునేమో!” యని రాజు సందేహించెను.

“దేవా! కీడెంచి మేలెంచుడు. ఉపేక్షించినచో నా దుర్మార్గునివలన లక్షలకొలది రూప్యములు వెచ్చించికట్టించిన దేవాలయమునకే భంగము వాటిలునేమో యను సంశయము వొడముచున్నది. విగ్రహము లభింపకున్న మానె. ఆలయ మైనను దక్కినఁ జాలును” అని యా మంత్రి యనియెను. అప్పలుకులు రాజునకు భీతావహ కారణము లాయెను. ‘నిజమే! ఆ దుర్మార్గుఁడు దేవాలయము నంతయు నాశన

మొనర్చుచుండవచ్చును. అటులఁ గానిచో నొక చిన్న విగ్రహమునుజేయుట కింత ధ్వనిఁ జేయవలసిన యగత్యమేమి? అంతియేగాక రాత్రులయందునుఁగూడ శబ్దము గల్గుచున్నదే. వాని కొక్క దివ్యైయైనను మన మియ్యలేదు. చీకటియందు వాఁ డెట్లుపనిఁ జేయఁగలడు? మీదుమిక్కిలి వాఁడు వృద్ధుఁడు. కన్ను లెట్లగపడును?” అని సంశయించుచు రాజు బలుక, ‘కంబములు విరుగఁగొట్టుటకు వెలుతురేల?’ యని యా మంత్రి బలుకుచు నా రాజు సంశయము నతిశయింపఁ జేసెను. ఓహో! దీని మర్మ మంతయు నవగతమయ్యెను. ఏమైననుగానిండు. రండు. గొడ్డండు తెండు. తలుపులఁ బగులగొట్టుఁడు. ఆలయమును గాపాడుఁడు. “ఆలస్యమమృతం విషం” అనుచు వారినందఱు వెంటనిడుకొని పోయి యాలయ కవాట విచ్చిన్న మొనర్చి లోనఁజొచ్చిరి. ఆ చిత్రకారుఁడొక పాడైన విగ్రహము చెంతఁమోకరించి యాసీనుఁడై యుండెను. కాలుసేతు లందముగ లేక యా విగ్రహ మసహ్యకరముగ నుండెను. రాజు వానిచెంత కరిగి “ఓరీ దుర్మార్గా! ఇదియేనా నీవు నుడివిన యా జగన్నాథుని విగ్రహము? దీనికిం బ్రతి ఫలము శిరఃఖండనమే” యని దూషించెను.

అంత నా ముదుసలి మందహాస మొనర్చుచు “రాజా! నీ వ్రేలితోనే నీకన్నుఁ బోకార్చుకొంటివే? నే డిరువదియొకటవ దినమేగదా! ఇంత తొందఱవడితివేల? జగత్పతి నిజ స్వరూపముఁ గాంచుటకు ముప్పదిరోజులైన మనోనిగ్రహముం బొందలేకుంటివా!” అని ఛీ కొట్టెను.

అంత నా సరపాలుడు తన తొందరపాటునకుఁ దల
నాల్చెను. ఆలయమం దొక పూరిపుడకయైన చెక్కు చెదర
కుండెను. చెడిపోయిన యా విగ్రముంగాంచి ‘దీనినివ్వు’ డేమి
చేయవలయు?” నని రా జడిగెను. “దీనినే ప్రతిష్ఠించి
యర్చింపుము. భగవంతుడు సర్వోపగతుడు. సురూప
కురూపముల నతఁడు పాటింపఁడు. కాలుసేతు లున్నను లేకు
న్నను నాతఁడు సరకుఁ గొనఁడు. ఎల్లయెడల నిండి నిబిడి
కృతుఁడై యుండును. భక్తు లీ విగ్రహమునుండి యిది
గ్రహింతురుగాక!” యని యదృశ్యుఁ డాయెను.

22. వింత శాపము

నాఁడు గొప్ప పండుగ. భోజనమున కెందఱో యాహ్వా
నింపఁబడిరి. కాని పిలువకయే యొకఁడు భోజనమున కరు
దెంచెను. ఇంటి యజమానుడు వానిం గాంచి, “పిలువని
పేరంటము చెప్పని యొక్క ప్రోద్దన్నట్లు నీ వెవఁడవోయి?
వేళకు దూకితివి. వెళ్ళుము” అని తరుమఁగొట్టెను. కాని
య య్యభ్యాగతి బెదరిపోక, “నేడు నీవు భోజనముఁ బెట్ట
కుంటివా, చూడుము. ప్రక్క- యూరియందును నిన్న నా
కన్నముఁబెట్ట నిరాకరింప నే నొక పనిఁ జేసితిని. దానినే
యిచ్చటను జేయఁగలను. జాగ్రత సుమీ : అది గమనించి
నీ యిచ్చవచ్చిన ట్లానర్చుము” అని ఘాటుగఁ బలికెను.

ఆ వాగాడంబరమున కా యజమాని జడిసెను. తనయింట
నేమైన యవాంతరములు జరిపించునేమో యని భయప డెను.

కొంచె మిబ్బందియైనను సరియేయని తృప్తిగ నాతనికి భోజన మిడెను. తాంబూల మొసగుచు, “అయ్యా! నాపై కయ్యము నకుఁ గాలుదువ్వుచు వచ్చితిరే! ప్రక్క యూరివారు భోజనముం బెట్టి సత్కరింపనందులకు మీరం దే మొనర్చితిరి?” అని యా గృహస్థుఁ డడిగెను. “పస్తుంటిని” అని యాతఁడు బెట్టుగ నుత్తర మొసఁగెను. “ఇదియేనా యావిచిత్రకార్యము!” అని యా గృహమేధి ఋక్కుపై వ్రేలిడుకొనియెను.

23. సమయస్ఫూర్తి

కృష్ణుఁడు కుబేరుఁడు, చక్కని సమయస్ఫూర్తి గలవాఁడు. అనుగుణభా ర్యాసహితుఁడు. కాని యపుత్రకుఁడు. అయిన నా చింతను మనమునఁ బెట్టుకొనక నా దంపతు లిరువురును జిలుక గోరువంకలవలె నెంతయో నచ్చటముచ్చటగ సంసారమును గడుపుచుండిరి. ఒకనాటి సాయంసమయమున నా యాదర్శ మిఘన మింటఁ గూర్చొని యేదో ఉబుసులాడుకొనుచుండిరి. ఎన్నిపర్యాయములో దారుణ కారాగారశిక్షల ననుభవించి అఘటనాఘటికుఁడని పేర్కొంచిన యొక గజదొంగ తమ యింటి యటకపైఁ బొంచియుండుటఁ గృష్ణుఁడు గనిపెట్టెను. బిగ్గరగ నరచినచో వాఁడు తప్పించుకొని వెడలిపోవుననియు, నిరుగుపొరుగువా రరుదెంచు లోపునఁ దమ కేదైన దప్పక హాని యొనర్చునేమోయనియు, నూరుకొన్నచో గాత్రి కిల్లు గుల్ల జేయుటయేగాక తమ ప్రాణములకే ముప్పుఁ దేగలఁ డనియుఁ జలువిధములఁజింతించి యొకచక్కటియుక్తిఁబన్నెను. వారిప్రక్కయింటనే దొంగలబట్టుటలో నద్వితీయుడని వన్నె

కెక్కిన రాముడు నివసించుచుండెను. కృష్ణుడు తమ సరసపు మాటలనుఁ గుటుంబ విషయములలోనికి మరల్చెను. తన భార్యతో, “ప్రియా! నీ వచిరకాలముననే పుత్రవతి వయ్యెదవు. శ్రీరామునిదయవలన మనకుఁ గొమరుఁడే యుదయించుచో వానికి రాముడని నామకరణ మొనర్తును. అయిదవ యేటనే యక్షరాభ్యాస మొనర్చి వానిఁ బడికిబంపుదును. నిత్యమును సాయంకాలమున 5-30 గంటలకుఁ దప్పక నింటికి రావలయునని యాజ్ఞాపింతు” ననియెను.

“అటుల రాకున్న నేమి చేయుదువు?” అని యామె యడిగెను.

“రామా! రామా! యని యిట్లు బిగ్గరగ నరతును.” అని కృష్ణుడనుచు “రామా! రామా!” యని కేకవైచెను.

“అప్పటికిని రాకుండినచో నేమిచేయుదురు?” అని యామె మరల నవ్వుచు ననియెను.

“మరల రామా! రామా! యని వాడు వచ్చువఱకు నిట్లే యుచుచుందును” అని “రామా! రామా! రామా! రామా!” యని యెలుఁగెత్తి యనేక మారు లుచెను. ఆ కేకలు విని ప్రక్కయింటి రాముడును తదితరులును గృష్ణున కేదియో హాని గల్గెనని పరువెత్తుకొని వచ్చిరి. అట్లొచినందులకుఁ గారణ మడిగిరి.

రామునిఁజూచి! “ఏమియులేదు రామా! ఆ యటుకపైని పెద్దమనుష్యుడు నీ కొఱకై వేచియున్నవా” డని యా

దొంగను జూపెను. వెంటనే వానిం బట్టుకొని న్యాయస్థానమునకుం గొంపోవ వానికి దీర్ఘకాల కారాగారవాస శిక్ష విధింపఁబడెను.

తన శిక్షకుఁ గారకుడైన ఆ ధనికునిపైఁ బగఁదీర్చుకొనవలయునని యా తస్కరుండు తీర్మానించుకొనెను. శిక్ష పూర్తిగ ననుభవించి విడుదలయైన వెనుక నొకనాటి సాయం సమయమున బ్రొద్దుగుంకియుఁ గుంకక మునుపే కృష్ణుని పెరిటియందలి దిబ్బగుంటం బొంచియుండెను. అందు దాగుకొనినచో దన్నెవరునుఁ గనుఁగొనలేరని యాతఁడు గట్టిగ నమ్మెను.

కృష్ణుఁ డానాఁడు పెందలకడనే రాత్రిభోజన మొనర్చికాలుసేతులు శుభ్రవఱచుకొనుటకుఁ దన యలవాటుచొప్పున నా దిబ్బకడకే యేగెను. మొదటి పర్యాయము పుక్కిలించి యుమ్మివేయుచుండగనే యా గోతిలో నేదియో గదలు చున్నటులఁ దోచెను. పరికించిచూచి యెవరో దొంగయై యుండునని భావించెను. కడవలు కడవలుగఁ బుక్కిలించుటకు నీరు తెమ్మని భార్యను బలవంతపెట్ట సాగెను. పుక్కిలించిన నీటివంతయు నా చోరునిపై నుమియుచుండెను. ఎటులైనఁ నా కృష్ణుని కంటఁబడరాదను దీక్షవహించి యా చోరుఁడు కదలక మెదలక యందే గూర్చుండి హాయిగ శీకరాంబున్నాన మొనర్చుచుండెను. కృష్ణుని భార్య తన యజమానుని వింతశేష్టలకు కారణ మూహింపలేక, “ఇన్ని కడవల నీరు ఖాళీ యొనర్చితిరేల? మీ నోరేమైన అరుచిగ

నున్నదా? యైనదా? ఇక నే నొక చెంబెడు నీరై నను
 తేజాలను. నావలన గాదు, మీయిష్ట” మని కనరుకొనెను.
 అంతఁ గృష్ణుఁ డామెపై నుమిసెను. దిక్కు తెలియక పాప మా
 యువతి తనభర్తకు మతి సెడినదనియెంచి పెద్ద గగ్గోలుఁ జేయ
 సాగెను. అది విని రాముఁడును, తదితరులును బరు వెత్తుకొని
 వచ్చిరి. జరిగిన యదంతము నెల్ల నామెవలన విని యట్లుమి
 యుటకుఁ గారణమేమని కృష్ణునడిగిరి. అంత కృష్ణుఁడు. “ఈమె
 విశ్వాసఘాతుకురాలు. ఇన్ని సంవత్సరములుగ నన్నవశ్రు
 ముల నొసఁగి కాపాడుచుండియు నొక్కపర్యాయ ముమియ
 గనే తిన్నయింటివాసములెన్ను చందమున నింత రచ్చఁ దెచ్చి
 పెట్టినది. అదిగో! ఆ దాగుకొనుయున్న వానింజూఁడు. వాని
 కెప్పుడైన పిడికెడు మెతుకులనుగాని, యొక చింపిరి పేలికనైనఁ
 గాని యిచ్చి యుంటినా! పాపము! సుమారు నూరు మార్తై
 నను వానిపై నుమిసెయుందునే. వాఁడొక్కమాటయైన నింత
 వఱకు ననలేదు.” అని ఆ చోరునిం జూపెను. అందుమూగిన
 వారెల్లరు యా చోరునిఁబట్టి కట్టి న్యాయస్థానమునకుం
 గొంపోయిరి. న్యాయమూర్తి వానికి దీర్ఘకాలపు కఠినశిక్ష
 విధించెను.

24. నాటక ప్రదర్శనము

మును పొక పేర్గాంచిన నటకుఁడు తిరువాళ్ళూరు రాజ్య
 మున కేగెను. రాజదర్శనమునకై సచివు నాశ్రయించెను.
 అతఁడా విషయమును రాజున కెరింగించి వానిని స్తుతించెను.
 రా:— అత డే వేషమును వేయును?

స:—రావణవేషము నత్యద్భుతముగ నటించును. మనము కృతయుగమున నుండకపోయినను రంగస్థలమున నాతనిని గాంచినచో నిజముగ రావణుడే యవతరించెనా యను నట్లుండగలడు.”

రా:—ఓహో! అటులైన నాటకము పేరు?

స:—హనుమద్రాయబారము.

రా:—మననగరుననాడింతము. వలయు నేర్పాటులగావింపుము. నటకుడు తన నటనాచాతుర్యము సంతయు నా రాజుగారి యెదుటఁ బ్రదర్శించి గొప్ప బహూకృతుల సందఁదలచెను, రంగస్థలమున రావణుడు సింహాసననారూఢుడాయెను. ఎదుట హనుమంతుడు శ్రీరామునిగుణగణములను, శక్తి సామర్థ్యముల నుగ్గడింప నారంభించెను. రావణుడు రామునిఁ దూల నాడుచు “చండ ప్రచండ మార్తాండ మండల తేజుండగు నీ రావణ డీ మహీమండలంబున నెవ్వరికి నేమియు నెన్నటికి నొసఁగఁజాలడు. ఒక్కనికైనను లేచి నమస్కరింపఁడు. అందఱు నీ రావణసార్వభౌమునకు గులాములే”నుమా! యని పల్కుచు గంభీరముగ నటించుచుండ నాభూపతి నిజామాత్య భృత్యబృందములు వెంటరా నాటకస్థలిఁ బ్రవేశించెను. రావణ నటకుఁ డా భూపతిరాక గమనించి వెంటనే దిగ్గున పీతముపై నుండి లేచి నిలువంబడి నమస్కరించెను.

అంత నా భూవరుడు తనమంత్రితో “నీవంతగఁబొగడిన దీ నటకునేనా! అబ్బే! రావణుడనని నటించుచు, దేశము

లోని రాజులనెల్ల ధిక్కరించి, తానెవ్వరికినిలేచి నమస్కరించ నని నుడువుచు, నావంటి చిన్నరాజునకే లేచి ప్రణామము లాచరించుచున్నాడే!” యని విసుగుజెంది వెడలిపోయెను.

25. వేతనముల తారతమ్యము

“న్యాయమున కిప్పుడుకాలమెక్కడిది? పగలంతయు చెమట యూడ్చి కష్టించువానికి ముప్పదిదినములకు ఏడురూపాయలు, మోటారుకార్లలో నిటు నటుఁ దిరుగుచుఁ గాలముఁబుచ్చు దివానుగారికి నెలకు రెండువేలు, ఏమి టీయన్యాయము?” అని యొక సేవకుఁడు గొణుగుకొనుచుండఁ తిరువాన్మూరు ప్రభువు చెవినిఁ బడెను. వాని పలుకు లసంగతములని నిరూపింపఁదలఁచెను. దూరమున నొక పల్లకి వచ్చుచుండుటఁగాంచి యందలి ప్రయాణీకు లెవరోఁ గనుఁగొని రమ్మని యా పరిచారకునిఁ బంపెను. వాఁడు పరుగు పరుగునఁ బోయి వచ్చి “శ్రీశంకరాచార్యులవా’రనినుడివెను. ‘వా రేమతాధిపతులు?’ అని రాజడిగెను. వాఁడు మఱల పరుగునఁబోయివచ్చి ‘శృంగేరి మతాధిపతులఁట” యనెను. “వారిప్పు డెచ్చటనుండి వచ్చుచున్నారు?” అని యా ప్రభువడిగెను. మఱల పరుగెత్తిపోయివచ్చి “ఘెంకోటనుండి యఁట” యనియెను. “అయిన వా రెచ్చటికి పోవుచున్నారు?” అని మఱల యాతేడడిగెను. మఱల పరుగిడి పోయివచ్చి ‘కాలడి కట’ యని వాఁడు దెల్పెను. “అటులై న వారిచట నాగుదురా?” యని యారా జడిగెను. ‘అవునట’ యని వాఁడు మఱలఁబోయివచ్చి తెలిపెను. “ఎంతకాల”మని యారాజు మఱల బ్రశ్నించెను. మఱల పగర్చుచు వాఁడు పరు

వెత్తిపోయివచ్చి 'యొక దినమేనట' యని యెఱింగించెను. వా రెక్కడ విడియుదు రట?" అని యా ప్రభువు మఱల నడిగెను. ఆ పల్లకి రాచనగరునకు దూరభూరముగఁ బోవు చుండెను. అందువలన నా భటుఁడు మఱల మఱలఁ బోవు నప్పటికిఁ బ్రతిపర్యాయమున కొక్కొక ఫర్లాంగుదూర మెక్కువగుచుండెను. వాఁడు రోయుచు రొప్పుచు మఱలఁ పరుగెత్తుకొని పోయివచ్చి 'దేవాలయమున కానుకొనియుండు మఠము లోనట" యని తెలిపెను. "వారిని నేను దర్శింప వచ్చునా?" యని యాతేఁడు మఱల నడిగెను. నురుగులుఁ గార్చుకొనుచు మఱల బోయివచ్చి 'యవునట' యని నుడి వెను. "వారి కెప్పుడు వ్యవధియుండునట?" యని మఱల నా రా జడిగెను. మఱల వాఁడు కాళ్ళీడ్చుకొనుచు పరుగెత్తి కొని పోయివచ్చి "మూడుగంటలకట" యని నుడువుచు కడు డస్సిపోయి మొదలునరికిన తరువువలె స్పృహదప్పి క్రింద బడెను. అప్పటికే యా యందలము మఠము జేరెను.

మంత్రిని రమ్మని వర్తమాన మంపెను. ఆ విషయము లేమియు నతఁడెఱుఁగఁడు. వచ్చుచుండగనే పల్లకిలో మఠ మున కేగినవారెవ్వరోఁ గనుగొని రమ్మనెను. అర్ధగంటలో నాతఁడు తిరిగివచ్చి యా భృత్యునెదుటనే రాజున కిట్లనియె: "ప్రభూ! వారు శృంగేరి పీఠాధిపతులు. శ్రీశంకరాచార్యుల వారు. పెంకోటనుండి కాలడి కరుగుచున్నారు. మనయూరి మఠమున నొక రోజంతయు నుందురట. మీరు వారినిఁ జూడగోరుచో మూడుగంటలకు వ్యవధి యుండునట. దేవాలయమున నేటి సాయంకాలముననే పూజలుసల్పుదురట."

రాజుగారావర్తమాన మాలకించి నొకరునిం బిలిచి “ఓరీ చూచితివా! నీవు తొమ్మిది పర్యాయములు పరుగెత్తి, పరుగెత్తి, యలసి సొలసి, యైదుగంటల కాలములో నెరిగించిన విషయము నీతఁ డర్థగంటలో నొకే పర్యాయమునఁ దెలిసికొని వచ్చెను. మీ యిరువురి వేతనముల భేదమునకుఁ దగిన కారణ మరసితివా?” యనెను. బదులు మాటాడక వాఁడు పరాభవముచేఁ దలపంచుకొనియె.

26. మోసగానితో నుమ్మడి నేద్యము

ఒక యూర నొక మాయల మరాఠీ యుండెను. వాఁడొక యమామకునితోఁ గమతపు నేద్యమున కొడంబడికఁ జేసి కొనెను. మొదట నయ్యిరువురును బంగాళాదుంపల పైరు వేసిరి. దుంపనాటునపుడే యా మాయావి “నీకు పై ఫలితముఁ గావలయునా, లేక క్రిందిఫలితముఁ గావలయునా?”యని తన పొత్తుగాని నడిగెను. “పై పంటయే” యని వాఁడు గోరెను. ఆమేరకే యిరువురును సమ్మతించిరి. దుంప త్రవ్వు కాలమున నా యభాగ్యున కేమియు దక్కకపోయెను. పడిన కష్టమంతయు బూడిదం బోసిన పన్నీరయ్యె. ఉర్లగడ్డల పంటయైన యనంతర మొక యరటితోటను వేయ నా మోసగాఁడు తన భాగస్థుని పురిగాల్చెను. “ఈపర్యాయమున నీకేమిగావలయు?”నని మరల నాధూర్తుఁ డా వెంగళివ్వనడిగెను. ఉర్లగడ్డల పంట వంటిదే యరటిపంటయైనై యుండునని “క్రిందిపంట గావలయు”నని వాఁడు గట్టిగ నొక్కి చెప్పెను. అటులనే నా యిరువురును

మఱల నొప్పిద మొనర్చుకొనిరి. పాపము, ఈ పర్యాయమును నా మతిహీనుఁడు మోసపోయెను.

27. కాసుకు గడ్డితినిన, ఉన్నదికాస్త పోవును

వణిజుఁ డొకఁడు కొంతధనము నెత్తుకొని వ్యాపారము నకై బయలుదేరెను. అడవిమార్గమునఁ బోవలసియుండుటచే దారి తోడు గావలసివచ్చెను. ధీశక్తు లెల్లరు నేబది రూప్యముల భృతికిం దక్కువ రామనిరి. అంత సొమ్మును వెచ్చింప నాతఁ డియ్యకొనకుండెను. తుదకొక యగస్త్యభ్రాత పది రూప్యముల కొప్పుకొనుటచే తత్క్షణమే యావర్తకుఁ డాపైకము నిచ్చివేసెను. వాఁ డా సొమ్మును వల్లెచెంగునముడిచి నడుమున దోపుకొని యా బేహారివెంట పయనమాయెను. చీకటిపడువేళకు వా రా యడవిఁ జేరిరి. అది కాలాంతకులవంటి దోపి గాండ్ర కాటపట్టని ప్రతీతి. అది ముందే యెరిగినవాఁ డగుటచే నా వర్తకుఁ డా యడవియందడుగిడుచుండగనే, వెనుకడుగు వేయుచు నడక సాగించుచుండెను. బహుజాగరూకుఁడై నలుదిక్కులు పరికింపసాగెను. కొంత దవ్వేగిసవిదప గనుచూపు దూరమున నొక దొంగలముఠా తమవైపు వచ్చుచుండుటఁ గనిపెట్టెను. త్రోవప్రక్క పొదలో దాగుకొను మని నుడువుచు కొంతదూర మేగి యా సాహుకా రొక పొదమాటున భద్రముగఁ గూర్చుండెను. ఆ వెంగలి తన తలనుమాత్ర మొక పొదయందుంచి నా వుంత కడ్డముగ కాళ్ళుజూపి బోరగిలఁ బరుండెను.

అప్పటికి బాగుగఁ కనుచీకటి పడెను. దొంగలెల్ల రశ్వా
 చూడులై యరుదెంచుచుండిరి. చోరనాయకుఁడు మాత్రము
 వారికి ముందుగ వచ్చుచుండెను. అశ్వఖురమున కా వెంగలి
 కాళ్ళుదగులుటచే నదికొంచెము ముందునకువంగెను. “జాగ్ర
 త్తగరండు; త్రోవలో నేదియో పెద్దమానివేరు నాగుట్టుపుకాలు
 నకుదగిలినది.” అని యాచోరనాయకుఁడు వెనుకవారిని హెచ్చ
 రించెను. అప్పలుకులువిని యా వీటిడి కోధకషాయితాక్షుండై
 “ఏమీ! నా కాళ్ళను మానివేరనుచుంటివా? ఎంత మొన
 గాడవోయి! ఏనాటికైనను నీకాళ్ళకంటెను నా కాళ్ళే బాగుం
 డును సుమా!” యని లేచి నిలుచుండెను. చోరనాయకుఁడు
 విస్మయంబంది గుట్టుము నాపెను. వాని యనుచరు లెల్లరు
 నా వీటుడిని చుట్టుముట్టిరి. “నీయొద్ద నేమైన ధనమున్నదా?”
 యని యా దొర వాని నడుగ, “ఓరీ చండాలా! నే దరిద్రుడ
 నని దలచితివా, ఇదిగో! నాకడ పదిరూప్యము”లనుచు దాను
 కొంగును ముడిచికొనిన మూటఁ జూపెను. చోరులమూటను
 విప్పిరి. వాఁడు చెప్పినటుల పదిరూప్యము లేనరిగనుండెను. అది
 దొర గాంచి “ఇవి దొంగనాణ్యములుగ నుండనోవు! లేకున్న
 నెంత వెట్టివాఁడైనను తనవద్ద నున్న సొమ్మును మనకు తనం
 తటఁ దాఁ జూపునా!” యనెను. “ఓరీ! నేను నీ వంటి
 మోసగాఁడనుగాను. ఈ నాణెములను నా కొకధన వంతుఁడగు
 వర్తకుఁ డొసఁగెను. మీకట్టి యనుమాన మే యుండిన నదిగో
 వానియొద్దకే పోయి యడుగుఁడు. ఆ కనఁబడు పొదఁచాటున
 నయిదు వందల రూప్యముల సంచినిఁ చెంతఁ బెట్టుకొని

కూర్చొని యున్నవాడు. వీనిలోనొక్క దొంగనాణ్యమైనను గలదేమో వానినే యడుగు”మని చెప్పెను. వాడుచూపెట్టిన యీరము మాటున పిల్లివలె గూర్చుండి యుండిన నా బేహరినిఁ బట్టుకొని వానియొద్ద నున్న సొమ్మంతయుఁ బుచ్చుకొని యీనందముతో నా చోరులెల్లరు వెళ్ళిరి. “కాసుకు గడ్డితినుటచే నున్న సొమ్మంతయుఁ గొల్లవోయెగా!” యని చింతించుచు నా వణిజుఁ డింటికేగెను.

28. పితృదేవతల కర్ఫుము

గురునానక్ హరద్వారమున కేగెను. బ్రాహ్మణుల నేకులు ప్రాజ్ఞుఖులై పవిత్రగంగాతోయముల దోసిళ్ళనే త్రి యర్ఘ్యమును విడుచుండిరి. నానక్ అదిగాంచి పశ్చిమాభిముఖుడై యర్ఘ్యము వదలుచుండెను. బ్రాహ్మణులూ విచిత్రకృత్యమున కాశ్చర్యపడి “దానికర్ణమే”మని ప్రశ్నించిరి. “మీరొనర్చుచుండు పని కర్ణమేమి?” యని యాతఁడు వారినే యడిగెను. “మా పితృదేవతలకు గంగాజలముతోడ నర్ఘ్యప్రదాన మొనర్చుచున్నార”మని వారు ప్రత్యుత్తర మొసగిరి. “నేనును పంజాబులోని నాతోటకు నీరుఁజల్లుచున్నాఁడ”నని నానక్ బదులుఁజెప్పెను. “ఓరీ యవివేకీ! పంజాబులోని తోట కీ నీ రెట్లు చేరును?” అని యా భూసురులు పరిహసించిరి. “అయ్యా! మీ వంటి వివేకు లంతకంటెను నెంతయో దూరమున నుండువారి కీ నీరు చేరునని దలఁచుచుండ, పంజాబునకు మాత్ర మీ నీ రేల చేరకుండును?” అని నానక్ నుడివెను. కొంత తడవు వారేమియు మాటలాడక నూరకుండిరి. ఒకవృద్ధ

బ్రాహ్మణుడు ముందున కరిగి, “అయిన మీరు మ మ్మేమి చేయమందు”రని నానక్ నడిగెను. “ఈ పిచ్చిపనులను వదలుడు. హరిని భజింపుడు” అని నానక్ ఉపదేశించెను. అంత నా విప్రుడు “అయ్యా! మాయర్ఘ్యములే పితృదేవతలకుఁ జేరనపుడు, మా కంఠధ్వను లెట్లు హరికి వినిపింపఁగలవు? కావున మీరు నుడువునదే నిజమైనచో మేముఁ జేయునదియు ఫలవంతమే యగు” ననియెను. మఱల నావిప్రులెల్లరు సర్వప్రదానములకుఁ బూనుకొనిరి. అంత నానక్ నిరుత్తరుడై తన దారినిఁ బోయెను.

29. నానక్ పర్యటనము

గురునానక్ తనశిష్యుడు మార్దనుని తోడసంచారమునకు బయలుదేఱెను. వా రొక గ్రామముకడకేగిరి. అం దొక్కరైనను వారిని ‘వచ్చితివా, పోయితివా’ యనియైన పలుకరింపకుడిరి. ఏ యింట గాని భోజనము దొరకకుండెను. మార్దనుడు తన కాకలియగుచున్నదనియు దాహమెత్తుచున్నదనియు నుడువ, “నాయనా! ఓర్పు వహింపుము. దేవుని లీలలు చిత్రములు, అన్నియును మన మంచికొఱకే” యని నానక్ నుడివెను. వారు మరునాఁ డా గ్రామమును వదలి పోవుటకుఁ బయనమైరి. సతత మీ గ్రామ మిందే స్థిరముగ నుండుగాత!” యని నానక్ దీవించెను.

ప్రక్క గ్రామమున కేగిరి. అందు వారి కఖండ సన్మాన మొసఁగఁబడెను. చెప్పినవిషయములెల్ల చెవియొగ్గివినుచుండిరి. మృష్టాన్న మొసఁగిరి. పెక్కు మంది శిష్యులైరి. వారు గ్రామ

మును వదలిపెట్టి పోవునపుడు, “ఈ గ్రామము నిర్జనమగుగాక. ఈ గ్రామియు లెల్లరును జెట్టు కొక పిట్టయై పోవుదురుగాక” యని నానక్ శపించెను. అప్పులుకులు విని మార్దనుడు నానక్ నిట్లడిగెను: “మీరు కడు విచిత్రవృత్తులు. శపింపఁదగిన యా గ్రామము నాశీర్వాదించితిరి. దీవింపఁదగిన ఈ గ్రామమును శపించితిరి. కారణ మేమి?”

“అవును. నే నుడివిన దానిలో విస్మయపడఁదగిన యంశ మొకింతయైనను లేదు. సత్పురుషులు నభంబు నందలి నక్షత్రముల మాడ్కి నానావ్రదేశములయం దుండినచో వారి సత్రవర్తనయు, దివ్యతేజమును నలుదిక్కులం బ్రాకును. లేనిచో ఘోరాటవిలోని సౌగంధికములే యగుదురు. ప్లేగు వ్యాధిచే బాధపడువారి నొంటరిగ వదలివేయు చందమున దుర్జనులకితర ప్రపంచముతోడి సంబంధ ముండఁగూడదు” అని నానక్ విశదపఱచెను.

30. లోభి దాతయగుట

అతఁ డచిరకాలముననే కోటికి పడగ నెత్తెను. దశగృహః ధినితి. కాని పాపిష్ఠయాశ పడగ లెత్తుచునే యుండును. కడు పిసినిగొట్టు. తాఁ దినఁడు. ఒరుల కంతకుమునుపే పెట్టఁడు. తుదకుఁ తన యింటిలోనివారిఁ గూడఁ దిననీయఁడు. దానమును శబ్దమున కితరులు తన కిచ్చుటయే యని యాతని వ్యాఖ్య. ఆతని జీవితములో నొక్క చిల్లిగవ్వనైన నితరుల కొసఁగి యెఱుంగడు.

గురునాన కొక్కకపరి యాతని చెంత కరిగెను. అనాథ శరణాలయమున కొక గృహమును దాన మిమ్మని యాశ్రయించెను. “గురూజీ! ‘దశకంఠ, దశరథు’లను బిరుదములు గలవారి వలెనే నేనును ‘దశగృహాధిపతి’ యని యనిపించు కొనఁ దలఁచి యాయొండ్ల నెంతయో కష్టపడి సంపాదించితిని. లెక్కసరిగ నున్నది. పదికొకటి తక్కువగనైనను, లేక యెక్కువగ నైనను నుండిన పక్షమున మనసార యెట్టి యభ్యంతరమును లేక తమ కొకటి తప్పక యొసఁగియుండెడి వాఁడనే. మీ రడుగుటయు నే గాదనుటయునా?” యని యాతఁడు నుడివెను. నానక్ బదులు పలుకక యూరకుండెను. అప్పుడే యొక ముష్టివాఁడరుదెంచి, ‘భిక్షాం దేహి’ యని వేడెను. ధనికుఁడు వానిం జూచి “పళ్ళే మెక్కడ?” యని యడిగెను. తన కేదియో త్రవ్వి తలకెత్తు నని యా భిక్షుకుఁ డువ్విఘ్నముచు వెంటనే తన జోలెనుండి యొక కంచముఁ దీసెను. అది గాంచి యా ధనికుఁడు “చంపవచ్చినవాఁడు కత్తిని యేమరనటుల కంచమును సిద్ధముగనే కొనివచ్చితివా? ఇట్టి యుంఛవృత్తిని ప్రోత్సహింపరాదు! పో పో! అచ్చుబొడిచిన యాబోతువలె నున్నాడవు! ఆ కంచము నమ్మకొని భుజింపుము” అని తిట్టి వానిం దరిమివేసెను. నానక్ అది యంతయు గమనించి వలెత్తు మాటయైన ననక వెళ్ళిపోయెను.

మఱునాఁడు నానకొక నూదిని యాధనికుని కడకుం గొం పోయి దానిని దాచుమని యడిగెను. ‘గురూజీ! తప్పక యటులే దాచియిత్తును. మీరుఁ చేయిఁ జూచుట; నే లేదనుటయా!

మఱల మీ కిది యెప్పుడు గావలయును?' అని యా ధనాధ్యుఁ డడుగ, “మన మిర్వురమును కాలధర్మము నొందిన వెనుక పరలోకమున నా కది యొసఁగు” మని యా మహాసీయుఁడు పల్కెను. “గురువుంగవా! పరలోకమునకు దాని నెట్లు గొని రాఁగలను?” అని యా ధనవంతుఁ డడిగెను. “అయ్యా! అగణితములగు సీ ధనరాసులం గొనిపోవునపుడు దీనింగూడ దయ యుంచి మీ వెంటఁ గొనిరండు. ఇది యెంత భారమగును?” అని నానకు నుడివెను. ఆ మాటల యంతర్ధర్మము నాతఁడు గ్రహించెను. తా ననుభవించక, పరులకీయక ధనమునంతయు నటుల దాచుటలో గల యవివేకము మనసునకుఁ దోచెను. నోటికిఁ దాళమువై చుకొని సిగ్గుచేఁ దల వంచుకొనెను. ‘తాను మరణించిన వెనుక ధనసంచయములెల్ల దన వెంటఁ రాజాల వనియు, సీ లోకముననే వానినెల్ల వదలిపోవలసి వచ్చుననియు లోభులకుఁ దోచుట యెంత యాశ్చర్యకరము!’ అని నానక్ పలికెను. అంత నా కోటిశ్వరుఁడు తన పుత్రమిత్ర కళత్రాదులకు వదలిపెట్టక తన వెంటనే స్వార్థితస్వర్ణరాసుల నెల్లఁగొనిపోయి నచో వారి కందఱకునుఁ గూడ నెంత విస్మయాస్పద మగును?” అనియెను. అప్పులుకుల కా గురువుంగవుం డిట్టులనియె: ‘నిజ మే వివేకవంతుఁడు తాను తరించుకొఱకే యెక్కువగ చింతించును. ఇతరుల బ్రతుకుకొరకుఁ గాదు. ఈ ధన కనక వస్తు వాహనము లేవియు సీపు తేతఱగోని విశ్వమిదానలయ్యే నను విషయ మెఱిగియుఁ పేదలకు గ్రానిపోటయ్యిత భాగమైనఁ బంచిపెట్ట నొల్లవేల! ఇహలోకపు దానధర్మములే పరలోకపు

బాడియావు లగును. ఇందు ముషిణి చెట్టులైనచో నందును భగవంతుడు ముష్టి నిడఁడు.”

అప్పలుకులు వాని డెండమున బాగుగ నాటుకొనెను. వెంటనే యొక యింటిని, బదివేల రూప్యములనుఁ బేదలకు వినియోగించు కొఱకు నానకున కొనఁగెను. ఆ నాటినుండి యంతకుమునుపెంతలోభిగనుండునో యంతధారాశముగ దాన ధర్మములఁ జేయసాగెను. ఒకనాఁడు వానికుమారుఁడు, “తండ్రీ! దినమున కెంత వెచ్చించు చున్నా”వని యడుగ నాతఁడు, “వెచ్చించు చున్నావని యడుగుము. ఎంతదాచు కొను చున్నావని యడుగు” మని ప్రత్యుత్తర మొసఁగెను.

31. పూజారికి జ్ఞానోపదేశము

అవ్వాయి గొప్ప కవయిత్రి. ఒకనాఁడు శివాలయమున విగ్రహమున కెదురుగ నామె గాళ్ళు జూపుకొని కూర్చుండి యుండెను. అర్చకుఁడదిగాంచి కడు కుపితుఁడై, “దేవుని కెదురుగ గాళ్ళుజూచుకొని కూర్చుంటివా? నీవెంతదానవమ్మా” యని విదిలించెను. “అయ్యా! నే నజ్ఞానురాలను. క్షమింపుము. దేవుఁడులేని దిక్కెద్దియో దయయించి తెలుపుము. ఆ దిక్కునకే పాదములు చాచెదను” అని యామె యడుగుచుండగ నే నోట బదులు మాటలేక పూజారి లజ్జవడి నిలుచుండెను.

32. దేవాలయ నిర్మాణము

మండు పెండలు. అఱికా శృంతుకొనుచుండెను. వేడి గాడ్పులు విసరుచుండెను. చుట్టుప్రక్కల చెట్లు చేమ లెవ్వియు

లేకుండెను. ఒంటరిగ దారిప్రక్కన నున్న పొలములో ముచ్చెమటలుఁగారుచుండఁ దుడుచుకొనుచు నొడుదుడుకులు లేక నానందముతోఁ కూనరాగములుఁ దీయుచు నొక గొల్ల పిల్లవాఁ డొక గోపురమును మట్టితో నిర్మించుచుండెను. కనిష్ఠుఁడు ప్రచ్ఛన్న వేషమున నశ్వాశ్వాభుజై యమ్మార్గమునఁ బోవుచు నది గాంచి ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకొనెను. రాజ్యమున నందందుఁ దిరిగి సాయంకాలమున గృహోన్ముఖుడై యేగునపుడుఁ గూడ నాబాలుఁ డా గోపురమునుఁ గట్టచునే యుండుట గాంచెను. అది యారడగుల యెత్తుండెను. చుట్టును ప్రాకారములతో నొప్పి ముద్దులుఁ గొలుపుచుండెను. సార్వభౌముఁ డా బాలుని భక్తికి సంతసించి వానిచెంత కరిగెను. “అబ్బాయీ! నీవేమిచేయుచున్నావు?” “నేనొక గోపురమును నిర్మించుచున్నాను.” “అది యెవరికి?” “బుద్ధభగవానునకు.” “అంత గొప్ప మహనీయున కింత చిన్ని యాలయమా!” ఆ బాలుఁ డెన్న డా రాజునుఁ జూచి యెఱుఁగ నందున, “బ్రహ్మాండమైన యాలయమునుఁ గట్టించుటకు నే నేమైన కనిష్ఠు చక్రవర్తినా! ‘ఉడుత కుడుతా భక్తి’ యనునటుల ప్రతి మనుజుఁడును శక్తికొలదిఁ జేయుటలో నవమాన మేమి? నేనొక నిరుపేదనగు యాదవుఁడను. నా శక్తికేదగిన దిదియే!” యనియెను. అబ్బాలుని సద్భక్తికి రాజునందించి, “అబ్బాయీ! కనిష్ఠసార్వభౌముడే యొక యాలయమునుఁ గట్టింపవలసియుండినచో నది యెట్లుండిన బాగుండును?” అని యడిగెను. ‘నాలుగు వందల యడుగుల యెత్తుండ వలయును. బంగారు బుద్ధవిగ్ర

హము నందుఁ జేసి యుంచవలయును. కాని చక్రవర్తులుఁ గూడ గుల్లగోపురములుఁ గట్టెంతరా! అట్టి మహాత్కార్యముల నెల్ల పేదలే జేయవలయు”నని యా పసిబాలుఁ డుత్తర మొసఁగెను.

కనిష్ఠుఁడు తన నగరున కరిగి వెంటనే నాలుగువందల యడుగుల యెత్తున నొక శౌధదేవాలయమును, జాలరూప బుద్ధవిగ్రహమునుఁ జేయింప మంత్రుల కాజ్ఞ నొసంగెను.

ఏడు సంవత్సరముల కది పూర్తి యయ్యెను. అనంతర మా రాజపుంగవుఁ డొకనాఁ డా గొల్లవానిఁ బిలిపించెను. వాఁ డప్పటికే శౌధ సన్నాసియైయుండెను. మేలిమి దుస్తులలోనున్న యా కనిష్ఠుఁడే యానాటి యశ్వారూఢుఁ డని వాఁడుగుర్తించుకొనలేకపోయెను. ఆ భిక్షుకునిం గాంచి యా భూవరుఁడు “సోదరా! ఒకానొక సమయమున నే నెన్నటికిని బుద్ధభగవానుని యాలయమును గట్టింపఁజాలనంటివి. ఇదిగో ఇయ్యది నేనే కట్టించితిని. నీ మనసున కిది తృప్తికరముగ నున్నదా?” యని యడిగెను.

“ప్రభూ! చాల అందముగ నున్నది. ఆ నాఁ డా యాశ్వికునితో నే నేదో బాల్యచాపల్యమున నంటిని. నా మనసునకు మంచిదని తోచిన విషయములఁ దెలిపితిని. కాని యాతఁ డవ్యయముల నెల్ల పూసగ్రుచ్చినటులఁ దమ కెరిగించు నని తలఁపనై తిని. మన్నింపుఁడు. కాని యానాటి నాయవ్యక్తవచనములే యిట్టి సత్ఫలిత మొసఁగినందులకు మిగుల నానందముగ

నున్నది!” యని యా సన్న్యాసి నుడివెను, అంత నా భూపతి “నేనే యా యాశ్వికుడ” ననుచు తన మేల్మీదుకూలములఁ దీసివైచి యానాఁడు తా ధరించిన యుడుపులతో వానికడ కరుదెంచి “నిన్నీ దేవాలయమునకుఁ ప్రధానార్చకునిగఁ నేర్పాటు జేయుచున్నాఁడను. మునుపటి భక్తిని వీడక నిత్యమునుఁ బూజాపునస్కారములు సల్పుచుండు” మనియెను.

౪౪. పరివర్తనము

సస్య బ్రాహ్మణుఁడు ధీనిధి, వంగదేశీయుఁడు, దాహిర్ అతని పుత్రుఁడు. అతని సమకాలికుఁ డగు వంగదేశాధిపతి దుర్విసీతుఁడుగ నుండెను. ధన సంచయములనెల్ల దుర్వ్యయ మొనర్చుచుండెను. తన ప్రజల మంచిచెడ్డల నరయక పరిపాలన నిర్లక్ష్య మొనర్చుచుండెను. అహోరాత్రములు దురోదరమునఁ గాలముఁ బుచ్చుచుండెను. పలుగాకులఁ బంచజేర్చుకొని సత్పురుషులును, శ్రేయోభిలాషులు నగు భృత్యవర్గములఁ బారఁద్రోతెను. ప్రియంపదులును, ధనాశాపరులునునై దగ్గరజేరిన యాపాదభూతులనెల్ల నెచ్చెలు లని నమ్మి వారికెల్ల ధనమును దోచిపెట్టుచుండెను. యుద్ధపద్ధతుల నెల్ల బూర్వపక్ష మొనర్చెను.

సస్య యాతేని దుష్ప్రవర్తనలనెల్లఁ మాన్ప సంకల్పించెను. ‘వ్రజం వ్రజేణ భిజ్యతే’ అను వచనము ననుసరించి హితోపదేశము లా ప్రభువు చెవి కెక్కవని నిర్ణయించి చతురంగముతోనే యాతని పెడబుద్ధి మాన్ప దీర్చానించెను. అత్యుతా

హముం గొల్పు చెప్పను యాటనుఁ గనిపెట్టెను. రాజునఁ కది మనసున కింపుఁ గల్గించెను. రేబవళ్ళాయాట యాడుటయందే మనసునులగ్నపఱచెను; పాచికలాడుటబరిత్యజించెను. పూర్తిగ నశించిపోయిన వైజ్ఞానిక విషయములనుఁ పునర్జీవింపఁ జేసికొనెను. పరిపాలన యందు బ్రజల ప్రముఖ పాత్రతావశ్యకతను గ్రహించెను. విస్మరించిని సమరపద్ధతులు బుద్ధికిఁ దెచ్చుకొనెను. సస్యను బహూకరింపఁ గోరెను. “కావలసినది కోరుకొనుము. ఒసఁగెద” ననియెను. “సరియే” యని సస్య “ఏవో కొన్ని బియ్యపుగింజలు మాత్ర మొసగినఁ జాలును. నా చదరంగములోని మొదటి చతురమున కొకటియు, రెండవ చతురమునకు రెండును, మూడవ చతురమునకు రెండవదాని వర్గమును అనఁగా నాల్గును, నాల్గవదానికి మూడవదాని వర్గమును అనగా బదునారును, నైదవదానికి నాల్గవదానివర్గమును అనగా రెండువందల యేబదియారును, ఈ విధమున నే ప్రతిదానికిని నెనుకటి చతురపు వర్గమునకు వచ్చునట్టి బియ్యపుగింజల వంతున వదునాల్గు చతురములకును లెక్కించి యిప్పింపుఁడు. నాకు మతేమియు వలదు” అని యడిగెను. అంత నా ప్రభువు “ఇంతియే! ఇంత స్వల్పముగ నన్ను గోరుటలో మీరే ప్రథములు” అనుచు దన సచివునిఁ బిలిచి సస్య కోరిన బియ్యము నిమ్మనియెను. నాల్గు దినములు విధి విరామములు లేక యాయమాత్యుఁడు లెక్కించి రాజుకడకేగి “ప్రభూ! సస్యకోరినన్ని బియ్యము మనరాజ్యమున దొరకుట దుర్లభము. ఇతరప్రదేశములనుంచి దెప్పించుటకుఁ గావలసిన ధనమును మనకు లేదు.

అతనికి మీ రిచ్చేద ననిన బియ్యమునంతయు రాశిబోసినచో హిమాలయములను మించిపోవునేమో! కొనవలయు ననిన నైదుకోట్ల రూప్యముల విలువయగును” అని నుజువుచుండ గనే రాజు దిగ్భ్రమ జెందెను. ఏమి చేయుటకునుఁ దోచక మంత్రి లెక్కించిన కాగితములనెల్లఁజూచుచు నిలువంబడెను! సస్సను జూచి, “కర్తవ్యమేమి? ఎఱవేసి చేపను లాగితిరే. ఏదో తండులములేగదా కోరుటయని భ్రమించితిని” యని యా వంగరాజు విచారగ్రస్తుండై పల్కెను. అంత నాబ్రాహ్మణుఁడు “ప్రభూ! కొంచెములుగఁ గనపడు కోర్కెలే యెట్లు పరిణమిల్లనో గాంచితిరా? మీ చెలికాండ ముఖ స్తుతులకు మురిసిపోయి వారు కోరిన దంతయు ననుగ్రహించుటచే దుదకు మీ రాజ్య మెట్లగునో యూహింపుఁడు. మీ కది యెఱింగించుటకే నే నీ బహుమతిఁ గోరితిని. కాని నా కది వలదు” అని చెప్పెను. రాజు మిగుల నానందించెను. అవివేకులును, ధూర్తులు నగు వారి నందఱు బారఁద్రోలెను. వారి కొనగుచుండిన వేతనములఁ నియ్యక జాలించెను. సస్స సచివుఁ డాయెను. నాఁటినుండియు వంగరాజ్యము గడు సమర్థతతోను, నిపుణతతోను, దుర్వ్యయములు లేకఁ జక్కగఁ బరిపాలింపఁబడుచుండెను.

34. అచంచల విశ్వాసము

పుండరీకుఁడు మహనీయుఁడు. మహావిష్ణుభక్తుఁడు. శ్రీమహా విష్ణువు క్షీరవారాశి మధ్యమున యోగనిద్రావిలాసియైయుండు నని వినెను. దేవుని ముఖముఖి గాంచఁగోరెను. ఆకసము

నందలి క్షీరపథమును, పృథ్విపైని పాక్ జలసంధియు క్షీరసముద్రద
రూపములని జెప్పఁబడుటచే నాకసమునందలి క్షీరపథమున నా
పరంధాముని వెదకుట దుస్సాధ్య మనియు, పాక్ జలసంధి
యందే వెదక నుద్దేశించెను, అందుఁ జని యరుణోదయమునకుఁ
బూర్వమేస్సాన మొనర్చి, ప్రాతస్సంధ్యావందన మాచరించెను.
నారాయణుఁ డా సముద్రమధ్యమున నిదురించుచున్నటుల మన
సార విశ్వసించి యందలి నీటినిఁ తన రాగిపాత్రచేఁ దోడి
బయటఁబోయఁ బూనుకొనెను. దినమంతయు విసుగు విరామ
ములు లేక దోడిపోసెను. ఎండయని వెనుకాడలేదు. సముద్ర
జలములను ముంచిపోయుట మానవశక్తికతీతమని భీతిఁ జెంద
లేదు. బయటఁబోసిన నీరంతయు మఱల నా యిసుకలో నింకి
యంతర్వాహినియై జలరాశిఁజేరుచున్నటు లేమాత్రమనుకొన
లేదు అచంచల సంకల్పముతోఁ దనపనినిఁ జేయుచుండెను.

ఇనుఁ డపరాత్రి గ్రుంకెను. విష్ణువు భక్తుని దృఢసంకల్పము
నెఱింగి బ్రాహ్మణవేషమున నాతనికడ కేగెను. “ఈచేయు
చున్న కార్యమేమి” యని పుండరీకు నడిగెను. అతఁడు తన
నిశ్చితమును వెల్లడించిన వెనుక, “ఎంత మందబుద్ధివయ్యా!
కల్పాంతమువఱకిటుల నీ రాగిపాత్రచే ముంచిపోసినను సము
ద్రోదకమును బయటికిఁ దోడఁగలవా? అదిగో చూడుము!
నీవు తోడిన నీరెల్ల మరల యెటుల నా వార్ధినే జేరుచున్నదో.
ఇట్టి విపరీతప్రయత్నములేల? పొమ్ము. ఇంటికిఁబోయి హాయిగ
భుజింపుము” అని హితోపదేశ మొనర్చెను. పుండరీకుఁడప్పలు
కులు విని, “సోదరా! నీవు నాకు సాయమొనర్ప నిచ్చ

గించుచో నీవు నొక పాత్రనుఁ గైకొనుము. నీరు తోడుము. లేకున్న నన్ను వదలి వెళ్ళుము. ఈప్రతిభాపాపియగుపజకును నే నొక్కడనే తలపెట్టిన కార్యమునుఁ జేయుచుందును. ఆరంభించి పరిత్యజించు నాడను గాను సుమా! యని నుడివెను. ఆ విప్రుఁ డున్నదియు పోయినదియుఁ గూడ గమనింపక పుండరీకుఁడు తన కార్యమును జేసికొనుచునే యుండెను. భగవంతుఁ డా పుణ్యపురుషుని దృఢసంకల్పమున కెద మెచ్చి యెదుట సాక్షాత్కరించి “నీ వంటివారే నా వారు. అచంచల విశ్వాసమే శైలముల బెకలించఁగలదు. మహాసముద్రముల నెండింపఁగలదు. స్వర్గమునకు నిచ్చెనను సృష్టింపగల” దని నుడివి యీతని సనుగ్రహించెను.

35. మత స్వాతంత్ర్యము

విక్రముఁడు నీరశైవుఁడు, చోళభూపతి. రామానుజ మతస్థులు, వైష్ణవులు, కొందఱు శివునికంటెను విష్ణువే యధికుఁడని నిర్ధారణమొనర్చి ప్రచారముఁ జేయుచున్నటుల వినెను. కడుగుపితుఁ డయ్యెను. దానిని ఖండింపఁదలంచెను. వారిని దండింప నెంచెను. “శివుఁడే యాదిమధ్యాంతరహితుఁడు. శివుఁడే సర్వాతీతుఁడు” అని యొక గొప్ప పుస్తకమును వ్రాసెను. వైష్ణవుల నెల్ల బిలిపించి కాల్పించెద ననియు, గను గ్రుడ్లుఁడబెరికించెదననియు భయపెట్టి తన నూత్రములకు సమ్మతించినటుల నా పొత్తిమున సంతకములుఁ జేయ నిర్బంధించెను.

ఆ వచ్చినవారిలో నొక గొప్ప యాత్వా రుండెను. రాజాతని వందు సంతకముఁజేయ నాజ్ఞాపించినంతనే, “అయ్యా! ఈ గ్రంథ మాకల్పాంత ముండునా?” యని ప్రశ్నించెను. “ఉండదు. ఎంతో భద్రముగఁ గాపాడినచో రెండు మూడు శతాబ్దములవఱ కుండగలదు” అని రాజు ప్రత్యుత్తర మొసఁగెను. అంత నయ్యాత్వారు, “ప్రభూ! శివుఁడు శాశ్వతుఁడు గదా! ఇట్టి యశాశ్వత వస్తుమూలమున నా మహామహుని యాన్నత్యమును బ్రకటించుట భావ్యమా?” యని యడిగెను. రాజు యుచిత ఖండనమున కంగీకరించి నాటనుండియుఁ దన సూత్రములకుఁ వ్యతిరేకులను హింసించుట మానుకొనెను. అందఱికిని మత స్వాతంత్ర్య మొసఁగెను.

36. మూఢ నమ్మకము

గౌతమబుద్ధుని యనంతరము కాశ్యపబుద్ధుఁడు పీఠాధిపతి యయ్యెను. దక్కనులోని పారణ మత మాతని కొనఁగఁబడెను. అది యైదంతస్థుల సౌధము. ఒక పెద్ద రాతిగుండు నుండియే యా యైదంతస్థులును నిర్మింపఁబడినవి.

వాటియందు వరుసగ మొదటిదానియం దైదు వందలు, రెండవదానియందు నాల్గువందలు, మూడవ దానియందు మూఁడువందలు, నాల్గవ దానియందు రెండువందలు, నైదవ దానియందు వందయు గదులు నిర్మింపఁబడినవి. పై యంతస్థునఁ బుట్టిన యూటనుండి ప్రతిగదికిని గాలువల మూలమున నీరు సరఫరాఁ జేయఁబడుచుండెను. చెంత వ్యవసాయపు భూములే లేకుండెను. నాగరికగ్రామ మెద్దియు నా చేరువనఁ

గాన్నింపకుండెను. సుమా రేడుమైళ్ళ దూరమున భిల్లులపల్లె మాత్ర మొకటి యుండెను. అదియే యాప్రాంతమునకు గొప్ప పత్తనము. చెట్టులేనిచోట యాముదపుచెట్టే మహావృక్షముఁ గాదా!

బౌద్ధ భిక్షుకు లా మఠములోని కెగిరిపోవుదురని యా భిల్లు లెల్లరు గట్టిగ నమ్మియుండిరి. చైనాదేశపు యాత్రికులు కొందఱా మఠమునకు నడిచిపోవుటఁ గాంచిరి. “మీ రేల యెగిరిపోకూడదు?” అని వారి నడిగిరి. “మేమీ మఠమును గొత్తగ నవలంబించితిమి. మా కింకను రెక్కలు రాలే”దని వా రుచిత విధమున జవా బొసఁగిరి.

47. నిగ్రహము

జైన దిగంబరుఁ డొకఁడహమ్మదాబాదు నగరమున ననేక వేల స్త్రీపురుషుల మధ్యఁ గూర్చుని యుండెను. క్రైస్తవ మతబోధకుఁ డొక యమెరికన్ వానిం గాంచి మిక్కిలి యాగ్రహమున “నీకు లజ్జ లేదా?” యని యడిగెను. “ఎందులకు?” అని జైన సన్న్యాసి యడిగెను. “వస్త్రవిహీనుఁడవై యిందఱాడువారినడుముఁ గూర్చొనుటకు?” అని యమెరికన్ అని యెను. “ఇందు దప్పేమి?” నీ ముక్కునుఁ గప్పిపుచ్చు కొనక తిరుగుచుందువేల?” యని యా పరివాజకుఁ డడిగెను. “నాముక్కువరికిని హానిఁజేయదు?” అని యా దొర యనెను. “సరియే, నా యవయవము లెవ్వియుఁగూడ నితరుల కపకార మొనర్పవు. నీవు నీముక్కును మాత్రమే జయింపఁగల్గితివి.

నే నన్ని యింద్రియములనుఁ గూడ నిగ్రహించితిని” అని యాదిగంబరుడు బ్రతుక్ష్మతర మొనఁగెను. అమెరికా మారు మాటాడక వెడలిపోయెను.

38. భాగ్యరేఖ

ఆ బ్రాహ్మణుఁడుమిగుల గొప్పజ్యోతిష్కుఁడనివ్రతీతి. పేరు నలుదిక్కుల మారుమోగుచుండెను. క్రమముగ రాజువరకు గూడఁ బ్రాకెను. ప్రభు వాతనిఁ బరీక్షింప నెంచెను. ఒకనాటి సాయంకాలమున నాస్థానమునకు రప్పించెను. మూఁడు పిల్లిచూపు రవలను చేతఁబట్టుకొని “నాచేత నున్న దేమి?” యని యడిగెను. ఏమిచెప్పటకునుఁ దోచక నా ద్విజుఁడు మీన మేషము లెంచుకొనుచుఁ గూర్చుండెను. చెప్పనది తప్పైనచో నా ధర్మప్రభువుకడ నాస్థానజ్యోతిష్కుఁ డగు నవకాశము జారిపోవును. అంతియేగాక దానన్నిదినములుగ గడించిన పేరుఁ బాడగును” అని కళవళపడుచు దిక్కులుఁ జూచుచుండెను. ఇట్లుండ నా సభాస్థలి నొక చీకటిమూల మార్జాల మొకటి కూర్చుండి తనవైపుఁ జూచుచుండెను. ఆ మూల యందలి తళతళలం గాంచి “పిల్లిచూపులా” యని గొణఁగుకొనెను. అత్యుత్సాహభరితుఁడై, యావిప్రుఁ డేమి నుడువునో యని గనిపెట్టుకొని యున్న యా భూవరుఁ డా మాటలు వినుచునే “అవు నవు” నని యఱచి “ఎన్ని?” యని మఱల బ్రశ్నించెను. భాగ్యరేఖ ప్రభవించెగదా యని యా పాఱుఁ డత్యంతానందముం బొందెను. ప్రథమఫలితము ప్రయోజనకారి యగుట సంతసించుటకు బదులు మఱల నేమి చెప్ప

వలయునో తోచక యటు నిటు జూచుచుండ, సమీపము నందలి యాలయమున మూడుమార్లు శంఖనాద మొనర్పఁ బడెను. జ్యోతిష్కుఁడు “మూఁడు” అని గొణుగుకొనెను. “అవు నవు” నని యా తేఁడు మఱల నఱచెను. బ్రాహ్మణుని జ్యోత్యమున కాశ్చర్యపడుచు మిగుల సంతసించి యాతనిఁ దన యాస్థానజ్యోతిష్కునిగ నియమించెను. నాటినుండియు వారిరువురును క్షీరసీరన్యాయమున నొకటియై యొకరిని విడిచి యొక రుండ లేకుండిరి.

కార్తాంతికుఁ డది యంతయు నదృష్టఫలమే యని యెంచి నాటినుండియు “ఇవి అన్నియు మన మంచి కొఱకే” యని ప్రతిదానికిని నుడువుచుండెను. రాజకీయోద్యోగ మునఁ బ్రవేశించి యొకయేడుఁ గడచెను. రాజానాఁడు మృగయావిహారార్థ మేగుటకై తన కరవాలమును శుభ్ర పఱచుకొనుచుండ జూపుడుప్రేలి కొన తెగెను. మొండి ప్రే లయ్యెను. నెత్తురు వరదలై పార, బాధచేఁ పలవించుచుఁ దన కాలజ్ఞానికుం జూపెను. “ఇదియు మన మంచికొఱకే” యని యా విప్రుఁడు వెంటనే యనెను. ఆ యసంబద్ధపు సమా ధానమునకు రాజు కడుఁగోపగించి యాతని నుద్యోగమునుండి బర్తర ఫానర్చి “వెళ్ళుము. ఇందుండి లేచివెళ్ళుము. నీ ముఖ మునుఁ జూపకుము” అని తరిమివేసెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁ డందుండి లేచిపోవుచు “ఇదియు మన మంచికొఱకే” యనుచు వెళ్ళెను. ఆతని శాంతమునకును, మనస్థైర్యమునకును రా జచ్చేరువు నొందెను.

సాయంకాలమున నా భూపతి తన పరిజనులతోడ నడవి కరిగెను. వేట తమకంబున భృత్యులందరికంటెను కడుదవ్వరిగి యొకమహారణ్యమధ్యమునఁ దగుల్కొనెను. గొంతెండిపోవుటచే నీటికై వెదకఁజొచ్చెను. 'బావిద్రవ్యబోవభూతముబయటఁ బడిన' దనినట్లు నీటికై వెదకుచుండ నిశితకరవాలములనుఁ జేతఁబూని, భయంకరారావము లొసర్చుచు భయంకరాకారులు గొందఁ తాతనిఁ జుట్టుముట్టిరి. ఒంటిమైనందుటచేరా జేమియుఁ జేయ లేక వారికిఁ బట్టువడెను. రా జగుటచే, దగినవాఁడని యెంచి, కాళికాదేవికి బలియిచ్చుట కాతనిం బంధించి కొంపోయిరి. ఆటవిక నాయకుఁడును "ఇది యంబ్రవసాదమే ! అయిన నీతని పరీక్షింపుఁడు. బలియియ్యఁబడువాని కెట్టి యంగ వైకల్య ముండరాదు. అట్లుండిన సంబ కోపించును" అని తన యనుచరులకుం జెప్ప, వారు వెంటనే యీతని యవయవముల నెల్లఁ బరీక్షింపిరి. ముండి వ్రేలునుఁగాంచి "బలికిదగ" డని నుడివి వదలివేసిరి.

పులి నాకి విడువఁబడిన వానివలె నా రా జా మతోన్మత్తుల నుండి దై వానుగ్రహమునఁ దప్పించుకొంటిఁగదా యని యమం దానందకందళితహృదయుఁడై తన పరిజనులంగలిసికొనియింటి కేగెను. మఱునాఁ డా దైవజ్ఞుని రావించి, "ఆర్యా ! నా కృతఘ్నుతను మన్నింపుఁడు. వ్రేలుదెగుట తేమకరమైనది. లేకున్న నీసాటి కా రాక్షసులచేఁ కాళికాదేవి కాహుతియై యుండెడివాడనే. మిమ్మవమానించి తరిమి వేసినపుడు ఇదియు

మన మంచికొఱకే' అని నుడివితిరి. దాని యర్థ మేమో ఎఱింగింపుఁ" డని యడిగెను.

“ప్రభువరా! అది మీ కింకనుఁ దెలియలేదా? మీరెందేగి నను నన్ను మీ వెంటఁ గొనిపోవుచుంటిరిగదా! నన్ను తరిమి వేయకుండినచో నిన్న నేనును మిమ్ము వెంబడించి యుండెడి వాఁడనేగదా. అప్పుడు నాగతి యేమైయుండెడిది? బ్రాహ్మణుఁడనై యెట్టి యంగవైకల్యమును లేకుండినందున నన్నా యాటవికులు వదలియుందురా? కావున జరిగినదెల్ల నాకు శ్రేయస్కరమే యైనదిగదా” యనియాకాలజ్ఞుఁడు నుడివెను.

రాజు నవ్వుచు నా బ్రాహ్మణున కనేక బహుమతుల నొసఁగి, మునుపటి యద్యోగమునిచ్చి ప్రేమించి గౌరవించెను.

39. అసూయా ఫలితము

ఒక గ్రామమున నొక పరివ్రాజకుఁ డుండెను. అతఁడొక మహాయోగి, దివ్యపురుషుఁడు. మానవోద్ధరణమే మతోద్ధరణమనియు, మాధవసేవ యనియు విశ్వసించి, జీవితము నందు లక్షై ధారవోయ సంకల్పించి కంకణముఁ గట్టుకొనెను. అచిర కాలముననే యాతని ప్రఖ్యాతి యెల్లయెడల వ్యాపించెను. ప్రజ లెల్లరు నతఁడు పరమాత్ముని యవతారమని పూజింప సాగిరి.

కాని లోకము అసూయ కాటవట్టు. ద్వేషమున కావాసము. అట్టి మహనీయునకును శత్రువులుండిరి. శత్రుత్వము ధన మూలమునఁగాదు. విరుద్ధ మత సిద్ధాంతముల వలనఁ గాదు.

శత్రుత్వమున కాయన యాన్నత్యమేముఖ్యకారణమాయెను. కొందరు నృశంసు లొక కూటముగ నేర్పడిరి. ఆయన యధః పతనమే తమ యానందమని తీర్మానించిరి. దుష్టప్రచారములను సలిపి యాయనకు శృంగభంగ మొనర్చుటయే తన శౌర్యమని భావించిరి. లోలోనఁ గుటలుఁ బన్నసాగిరి.

పిచ్చు అను నొక పేడుమూతివానిం బట్టుకొనిరి. వానికి నక్షము ముందునకును, పిఱుదులు వెనుకకును వంగియుండెను. స్త్రీ వేషమున కన్నివిధములఁదగియుండెను. వానికి వేషము వేసి, “ఈమెగర్భవతి. దీని కాసన్నాహియే కారణము. కామినీకాంచ నములను వర్జించితినిని డంబములుగొట్టునే గాని ఈమె నాయనయే చెఱచెను. ఇట్టి గోముఖవ్యాఘ్రములను, మేకవన్నె పులులను నమ్మవలదు.” అని వానిని వెంటగొని దుష్ట ప్రచారము సల్ప మొదలిడిరి. చూచువారలకు నమ్మకము గల్గునటుల ఒక మెత్తని పట్టుమూట వాని పొట్టకుఁ గట్టిరి. ఆ మూటను నానాటి కెక్కువజేయుచు గర్భము వృద్ధిబొందుచున్నటుల జూపించుచుండిరి. ఈ పన్నుగడ తమ కూటములోనివారికిఁదప్ప నితరుల కెవ్వరికిని దెలియకుండ మిక్కిలి జాగ్రత్త వహించుచుండిరి. కాని దేవుఁడు లేడా? సత్యము జయింపదా?

పిచ్చు దొక కుగ్రామము. అటవీ ప్రాంతము. గ్రామవాసులు కూపస్థ మండుకములు. పిచ్చు తన గ్రామమున నున్నపు డంతయుఁ బురుష వేషముననే యుండెడివాఁడు. కాని గర్భ నిదర్శనములనుమాత్రము తీసివేయకుండెను. తన దౌష్ట్యమును తుదకుఁ తన భార్యకుఁగూడ నెఱిగింపకుండెను. ‘స్త్రీలనోట

మాట నిలువదను తన మిత్రుల వాక్యములను గట్టిగ నమ్మెను. తాను కృతార్థుఁ డగువఱకును తనభార్యను గూఁడ ముట్టుట మానుకొనెను. కడుపు నానాటికి ముందునకు త్రోసి కొనినచ్చుటకుఁ గారణ మేమని తనకాంత యెన్నియోసార్లు గ్రుచ్చిగ్రుచ్చి యడిగెను. పాప మా యమాయకురాలికిఁ దన భర్తచేష్ట తెవ్వియుఁ దెలియకుండెను. తుద కొకనాఁడు తన భర్త గర్భవృద్ధికిఁ గారణ ముటయ గట్టిగ బట్టు బట్టెను. ఇతరుల కెవ్వరికిని బయలుపరుపనని యామెచే గట్టిగ నొట్టుఁ బెట్టించుకొని విధిలేక “ప్రేయసీ! నేను గర్భము ధరించితి” నని దెలిపెను. విస్మయభరితయై, ఏమీ! పుగులుల కెట్లు గర్భము గల్గును? ఇన్నియేండ్లుగ మీరు నాకు భర్తలై యుండియు నాకుమాత్రమేల.....” అని యమ్ముగువ యడిగెను. “అయ్యో! దాని కిదియే కారణము. నీ వెరుఁ గవా? దంపతులలో నెవరికైన నొకరికే గర్భము వచ్చును. ఒకరు గర్భమును ధరించినచో మఱియొకరికి రానేరదు. కాని యిది సృష్టికి విరుద్ధము. నాకు గర్భముగల్గె నని మఱియెవరి కినిఁ దెలుపరాదునుమా! నీవేదో నాయిల్లాలివని నుడివితిని. శ్లోగత్త!” యని నుడివెను.

ఈ విపరీత వృత్తాంత మామె మనస్సు ననుక్షణము కలచి వైచుచుండె. ఊరిబావికడకు నీరు దెచ్చుకొనుటకుఁ బోయి నపుడెల్ల నీవిషయమునుమనస్సునకుఁ దెచ్చుకొనుచునుఃసిముసి నవ్వులు నవ్వుకొనుచుండెను. ఆడువారెల్లరు నామె నవ్వునకుఁ గారణముఁ దెలుపుమని బలవంతపరిచిరి. మొదట నెవ్వరికిని

యారహస్యమునుఁ దెలుప నిరాకరించెను. కాని, తన యాప్తురాలికిమాత్ర మామెచే నితరుల కెవ్వరికిని దెలియనీయ నని పెద్ద యొట్టుఁబెట్టించుకొని “నా పెనిమిటి నీమధ్య గమనించితివా?” యని యడిగెను. “అవును. పొట్ట మాత్రము బలియుచున్నది. ఒకవేళ నది యెక్కువగ మెక్కుటచేఁగల్గియుండు నేమో! లేదా, గుల్మవ్యాధి యేమైనఁగల్గినదేమో! ఇంతదప్ప నీ భర్తయందు మతేమియు గమనింపనైతిని” అని యా మిత్రురా లనియెను. “అది భోజనము వలనఁగాదు” యని యామె నవ్వఁజొచ్చెను. “అయిన నది యేమి?” యని యా మిత్రురా లడుగ “నాకు బిడ్డలు లేరు. మావారికి మాత్రము శ్రీఘముగ నే బిడ్డపుట్టును” అని పిచ్చుభార్య నుడువగ నే “ఏమీ!” యని యా మిత్రురా లపరిమితాశ్చర్యభరితయై చంకన బెట్టుకొనియున్న నీటికుండ జారిపడి పోయినను దెలిసికొనక “ఇదినిజమేనా! నేను నమ్మజాలను” అని యనుచు ముక్కుపై వ్రేలిడుకొనెను. “కాదమ్మా! నేనును దొలుతఁ గనుఁగొనలేదు. వారే చెప్పిరి” అని యామె యన, నా మిత్రురాలు, “అయినయేఁ జెప్పెనా!” యని యచ్చెరువొందెను. “అవునమ్మా! కాని మీరు మాత్రమెవ్వరితోడనుఁజెప్పుకుండు. ఇది కదురహస్యమైనవిషయము” అనుచు పిచ్చుభార్య యింటికి వెళ్ళెను.

ఇతరుల కెవ్వరికినిఁ బయలుపరుపనని గట్టిగ నొట్టుఁబెట్టించుకొనుచు నామె తనమిత్రురాలికిఁ జెప్ప, నామె యామె నెచ్చెలికిఁ జెప్ప, నిట్లే యా యూరి యాడువారెల్లరకునుఁ దెలిసి

పోయెను. కొందఱ తాత్పర్యమును దాపలేక తమ భర్తలచే నొట్టు బెట్టించుకొని తెలిపిరి. వారును నట్టి ప్రకృతి విరుద్ధ విషయమును దాచలేకఁ దమతమ మిత్రులచే నొట్టుబెట్టించు కొని యెఱుకపరచిరి. ఇటులనే యవ్వార్త కడ కాసన్నాస్యసి శిష్యులలో నొకనికిఁ దెలిసిపోయెను.

పిచ్చుమాత్రము తనకును, తన భార్యకును దప్ప మఱి యెవ్వరికినిఁ దనవృత్తాంతము తెలియదని నమ్మి యెట్టిసంకయమును లేక యొకనాఁ డా పరివ్రాజకుఁడు ప్రచారమున కేగిన యొక మహానగరమునకుఁ వెళ్ళెను. స్త్రీ వేషమును ధరించుటచేఁ బురుషుఁ డని యెవ్వరికిని ననుమానపడ నాస్పదము లేకుండెను. ఆ యోగిపుంగవుఁడు నిండుసభలో గంభీరముగ నుపన్యసించునెడ నాయన చెంతకేగి “నన్నుఁజెఱచితివి. నీవలన నా కీగర్భముఁ గల్గెను. కావున నాకును గర్భమునందలి యీ శిశువునకును భరణమిచ్చెదవా, లేదా?” యనియడిగెను. తన కా విషయములతో నెట్టి సంబంధమును లేదని యా మహా నీయుఁడు జెప్పకొనుచుండినను వినువారెవ్వరు? లోకులు పలు గాకులుగదా! అబద్ధము రుచించినటుల సత్యము రుచించునా? సభలోని వారిలో రెండు కక్ష లేర్పడియెను. ఒకటి యాయన పక్షము. రెండవది యా మాయావనితవైపు. గొప్ప గందర గోళమాయెను. తీవ్రముగ వాదోపవాదములు జరుగుచుండ, నా మాయావనిత మర్మమెఱిగిన శిష్యుఁడు ధైర్యముతో ముందున కేగి చీరయడుగునఁ పొట్టపైనిఁ గట్టబడియున్న పట్టు మూటను లాగివైచెను. “ఈ కడుపు గర్భధారణము వలనఁ

గాదు, పట్టుమూటవలనఁ గల్గినది. అంతియేగాదు. ఈమె స్త్రీ యని భ్రమింపకుండు. మన పిచ్చు” అని నుడివి సభలోని వారి యనుమానమునుఁబోగొట్టెను. సన్నాసి గౌరవధర్మము జయించెను. ఊరివారెల్ల పిచ్చునకుఁ దల గొరిగించి గాడిదపైఁ దోక వైపున మోముండునటులఁ గూర్చుండబెట్టి నగరమున నూరేగించిరి.

40. వాతాపి నిర్యాణము

లోపాముద్ర బీరారురాజున కేకైక తనయ. గారాబుపట్టి, అందములప్రోవు. నుగుణంపురాశి. సత్ప్రవర్తన కామదే పెట్టిన పేరు. శుక్లవక్షచంద్రరేఖనుం బోలి దిన దిన ప్రవర్థ మానయయ్యెను. క్రమముగ బెండ్లియీడు వచ్చెను.

ఒకనాఁ డగ స్త్రుండు రాజుకడ కరుదెంచెను. తన కాచిన్న కన్నె నిచ్చి పాణిగ్రహణమొనర్పఁ గోరెను. కాని యా ప్రభు వునకుఁగాని, యాయన రాణికిఁగాని తమ ముద్దులపట్టిని, అందంపు రాశిని యా ఋషికిఁ ఆ నిరుపేద కిచ్చి వివాహముఁ జేయ నెంతమాత్ర మిష్టము లేకుండెను. ఇచ్చి చేసినచో కాకి ముక్కునకు దొండపండువలె నుండు నని భావించిరి. కాని నిరాకరించిన నా మునీశ్వరుఁ డెక్కడ శపించునో యని భయపడసాగిరి. లోపాముద్ర యమ్మాని మహిమను విని యుండినందున జననీజనకుల కడ కరిగి, “నాకొఱకై మీరు వగవకుండు. మీరు సమ్మతించి నన్నాయనకే యొసఁగి వివాహము గావింపు”డని ప్రార్థించెను.

కుందనంపు సొమ్ములను, కడాని వలువలను లోపాముద్ర కొనఁగి మహావైభవమున వివాహముఁ గావించిరి. పెండ్లియైనది. అగస్త్యుఁ డామెతో, “నేను పేదవాఁడను, అటవియో నా యావాసము. నీవును పేదవాని భార్యవలెనే ఉండవలయును. మన కీ చూడంబరము లేల?” యని జెప్పుచుండగ నే యా సుశీల మాటు మాటాడక స్వర్ణభూషణములను, విలువ గల వలువలను దీసివైచి నిటుపేదయువతి మాడ్కి నల్లగాజులును, నాటుచీరయు ధరించి భర్త వెంటఁ బయనమాయెను.

అగస్త్యుఁడు గంగానదీతీరమున కరిగి తపముఁజేయ నారంభించెను. మిక్కిలిపతిభక్తితో లోపాముద్రయునాయనకు సేవలఁ జేయుచుండెను. తపము పూర్తియైన వెనుక నమ్మాని లోపాముద్రవలన నొకపుత్రునిఁ బడయ నెంచెను. అంత లోపాముద్ర, “మనోహరా! నా తండ్రి గేహమున నుండినపుడు నే ధరించుచుండిన భూషణాంబరములవంటి మేల్మీ సొమ్ములను, దుకూల వస్త్రములను ధరింప గుతూహలము జనించుచున్నది. తమకు వీలైనచోఁ దెచ్చియిచ్చిన బాగుండు” నని యడిగెను,

వెంటనే తనవనిత కొత్తొకమునీడేర్ప నెంచియాభట్టారకుఁడు మిగుల ధనికుఁడని పేర్గాంచిన సృతర్వాణుఁ డను భూవరుని కడకేగి కొంత ధనమిమ్మనివేడెను. ఆరాజు తన యా యవ్యయములం జూపి తన కెక్కువగ ధనము మిగులదనియు, విగిలిన కొంచెమునుఁ దన సొంతమునకుఁ గావలసి యుండుననియు నుడివెను. ఆయనకంటెను ధనవంతుఁడని ఖ్యాతిఁగాంచిన ప్రదనాశ్వుఁడను ప్రభువుకడకు వారిరువురు నేగిరి. ఆయనయుఁ దన

కేమియు మిగులదని జెప్పటచే వారు మువ్వరును గలసి త్రస దస్యుని కడకుం జనిరి. వారిరువురికంటెను నీయనయే భాగ్య వంతుడని ప్రసిద్ధి. కాని యాయనయు దనకేమియు మిగులదని తెక్కలుఁజూపించెను. ఇతరులు తమకై దాచుకొనినదానినితన కిమ్మని యగస్తుండడుగుట కిష్టపడకుండెను. అందుచే నల్వరునుఁ గలసి కుబేరుని మించినవారని పేరుబొందిన వాతా పీల్వలు లను రాక్షస సోదరుల కడకేగిరి.

దురాశాపరుని యూహలను మించినధనరాసులు యిల్వలు నకుం గలవని ప్రతీతి. కాని యాయసురసోదరులు తమ యతి ధుల నొక చిత్రగతి భక్షించుచుండు రను పేరు నలుదిక్కుల నలుముకొని యుండెను.

“వాతాపి యజరూపుడగును. ఇల్మలుండు దానిం జంపి వండి యతిధులకుఁబెట్టును. భోక్తలా వంటకమును భుజించిన పిదప నిల్వలుండు ‘వాతాపి! వాతాపి!’ యని పిలుచును. వెంటనే యయ్యతిధుల కుత్సులం జీల్చుకొని వాతాపి బయటఁ బడును. మరణించిన యతిధుల నిరువు రన్న దమ్ములునుఁ గలసి వండుకొని హాయిగా భక్షించుచుండురు. ఇవ్విధమున ఋషులెందఱో వారి కుక్షింబడిరి” అని యా ప్రభుత్రయ మా మునీ శ్వరున కెరిగించిరి. ఆ దనుజులకడ కరుగవలదని హెచ్చరించిరి. కాని “యెట్టి రక్కసులనైన జీర్ణించుకొనఁగల జఠరాగ్ని నాయందుఁ గలదు, దిగులొందకుండు. నావెంట రండు” అని యా మునిలిలకుండు వారికి ధైర్యముఁజెప్పి వారి నా యసురుల కడకుం గొంపోయెను.

ఆ నలుపురఁగాంచి తమపంట పండెనని యిల్వలుఁ డానంద పడెను. ప్రేమ యుట్టిపడునటుల నటించుచు వారి కఖండ స్వాగత మొసఁగెను. తన యాతిభ్యమును స్వీకరించుచో నొక్కొక్కరికిని లక్షరూప్యములను, పెక్కు చీనిచీనాంబరము లను, లెక్కకు మిక్కుటమగు దివ్య మణిరత్నఖచిత భూషణ ముల నొసఁగెదనని నుడివెను. యథాప్రకారముగ నే వాతాపి యజరూపుఁడాయెను. ఇల్వలుఁడు వానిం జంపి పండెను.

ముందుగ నే వారు నల్వరును మాటాడుకొనిన విధమున వాతాపిమాంస మంతయు నగస్త్యునకేయిడిరి. అహ్మాని దాని సంతయు భక్షించి త్రేపెను. ఇల్వలుఁడు ఋషి మందబుద్ధియని యెంచి, లోలోన నవ్వుకొనుచు నలుపురి మాంసము లభింపఁ గలదని యానందించుచుండెను. యథార్థిగా ‘వాతాపీ! వాతాపీ!’ యని పిలచెను. కాని వాతాపి రాలేదు. అగస్త్యుఁడు మఱల త్రేపి వికావిక నవ్వుచు, “ఇల్వలా, అబ్బాయీ! ఇంకెక్కడ వాతాపి, వాతాపిలో మిగిలినది యాకొంచమే, అట్టి వాతాపులను పదిమందిని జీర్ణించుకొనుశక్తి నాకుఁగలదు” అనియెను. ఇల్వలుఁడు భయకంపితుఁ డాయెను. తానైనను బ్రతుకఁగల్గుదునా యని వెఱగొందసాగెను. ఒక్కొక్కరికినిఁ బదిలక్షల రూప్యములు, యగణితములగు నవరత్నఖచిత దివ్యాభరణములు, కడాని వలువలు నిచ్చి పంపెను. విజయ ముతో నగస్త్యుఁ డింటికేగి వానినెల్ల లోపాముద్ర కొసఁగి కామ్యసుఖములం బొందెను.

41. లంబోదరుని మహిమ

“పివీలికాదిబ్రహ్మసర్వంత మన్ని జీవ జంతువులయందును మనము నిండి నిబిడికృతులమై యున్నారము. ప్రతిజీవి రూపమును బొంది సుఖంతము, ఆనందింత” మని శివుడు పార్వతి నడిగెను. వల్లె యని యామె తలయూచెను. ఇరువురును గజరూపులై నపుడు పార్వతికి గర్భచిహ్నము లగుపడెను. తన కడుపున నేనుఁగు బుట్టునేమో యని యామె వెఱఁగొందెను. అది యెంతమాత్ర మామె కిష్టముఁ గాకుండెను. అందుఁ దప్పేమియు లేదని యామెను శివుఁ నొప్పింప యత్నించెను. కాని యామె యియ్యకొనకుండెను. అటుల జరుగకుండ నెట్లులై నఁ దప్పింపుమని పతిని వేడెను. ఎట్టకేల కా జగత్పతి యిట్లనియె: “ప్రియా! నీ యిచ్చవచ్చిన చొప్పున నొనర్తును. కాని నీకుదయింపబోవుతనయుఁడు నరగజరూపుఁడై యుండఁగలఁడు. మేధానిధియై మానవుల కష్టములనెల్ల నిర్మూలించి సౌఖ్యదాయకుఁడై పూజింపఁబడఁగలఁడు. సురలకుఁ జేదోడుగనుండి వారి మన్ననలకుఁ బాత్రుఁడు గాఁగలఁడు.”

కొంతకాలమునకుఁ గణేశుఁడుజన్మించెను. గణేశుఁడగుటచే మర్యాదార్థ్యుల కెల్లఱకును మాననీయుఁ డయ్యెను. బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు మువ్వరుం గలసి తమ్ము బూజించువా రెల్లఱును ముందుగా నా గణేశునే బూజింపవలయు నని త్రిలోకము లందును శాసించిరి. తొండము, పెద్ద బొజ్జ, సమయానుకూలపు ఛలోత్తులు, ధర్మవర్తనము, వివేకము, విజ్ఞానము దేవతల మనసుల నాకర్షించెను. గణేశుఁడు

నుమనస్కుండు, మృదుమధురాలాపి, ప్రసన్న వదనుండు, మూషక వాహనుండు, భోజనప్రియుండు, ఆయన తమ్ముండు సుబ్రహ్మణ్యుండు, మానవరూపుండు, సుభగుండు, కాని కఠిన హృదయుండు, నిరంకుశుండు, మయూరవాహనుండు, శక్తి ధరుండు, తానే గణేశుని కంటెను ధీమంతుడనని తలచెను. అట్లుండియుఁ దనకంటెను ముందుగ గణేశుని కేల దేవతలు నైత మగ్రతాంబూల మొసంగుదురో తెలిసికొనఁగోరెను. ఒకనాఁడు జననీజనకుల కడకేగి విజ్ఞానవిశిష్టతయందు తానే గణేశున కన్నను మిన్నయైయుండియు సతినినే యెల్లఱు నేల మేటి యని పరిగణింతు రని ప్రశ్నించెను. అంత నా పురాణ దంపతు లిట్లు లనిరి: “కానిమ్ము, మిమ్మిరువురనుఁ బరీక్షింతుము.” అని నుడివి గణేశుని రావించి, “వీ యిరువురిలో విశ్వప్రదక్షిణమును బ్రవ్రథమమున నొనర్చిన వారికి బహు మానమిత్తు”మనిరి. గణేశుండు మందగమనుండుగదా యనియు, నందునలన తానేనప్పక జయింపవచ్చుననియు నెంచి మయూరము నెక్కి క్షీరపథమునుండి ప్రారంభించి విశ్వప్రదక్షిణము నకు బయలుదేరెను. తృటికాలమైన నెచ్చటను నిలువక ప్రయాణ మొనర్చినను పూర్తిగ జుట్టి బయలు దేరిన స్థలముం జేరునప్పటి కేడెండయ్యెను. కాని గణేశుఁ డటులుఁగాక తన మాతాపితరుల నేడు క్షణములలో ప్రదక్షిణించి బహుమతిఁ బొంది సోదరుని రాకకై యెదురు చూచుచుండెను. సుబ్రహ్మణ్యుండు విజయము తనదేయని కడుసంబరమున తల్లి దండ్రులంజేరి తానే జయించితి ననియు, బహుమతి నిమ్రునియు

నడుగుచు మార్గమధ్యమున గణేశుఁ డెచ్చటనుఁ దన్నుఁగలిసి కొనలే దని పరిహాసముగఁ బల్కెను. గణేశుఁడు నవ్వుచు ముందుకేగి “ఒకఁడు గానుగనాడి నూనె దీసెను. మఱి యొకఁడు గానుగమానునకే వేయిమార్లు బ్రదక్షిణముఁ జేసెను. అటులే నీవును రిత్తజగము నేడేండ్లలోఁ జుట్టివచ్చితివి. ఏడు క్షణములలో నే నీ పురాణదంపతులను, జగదాధారులను, బ్రదక్షిణించి బహుమతిఁ బడసితిని. నీ కది చూపు మనియెదవా?” యనియెను. పొరఁబడితినిగదా యని సుబ్రహ్మణ్యుఁడు నాలుకఁ గొరుకుకొని వెళ్ళెను. దేవేంద్రునికడ సేనానాయకుఁడుగ నియమింపఁబడెను. ఆ ఇంద్రుని సక్రమ పరిపాలనమున శాంతిరక్షణమే ఈయన ప్రధానకృత్యమాయెను. గణేశుఁడు శివలోకమాన సర్వగణేశుఁడుగ నియమింపఁబడియెను.

కొంతకాలము జరిగెను. రావణుఁడు హిమాలయములపైఁ గూర్చుని కడుభయంకరముగఁ దపము జేసెను. శివునిమెప్పు వడసి యొక లింగమునుఁగైకొనెను. అదియాతనిచెంతనున్నంత కాల మాతఁ డజేయుఁ డగును. దానిని లంకకుఁ గొనిపోవు లోపల నెచ్చటను నేలపైఁ బెట్టఁగూడదనియు, నటులఁబెట్టి నచో నది భూమిలో నాటుకొనిపోవుననియు శివుఁడు దానిం బ్రసాదించునపుడు జెప్పియుండెను. శివుఁ డొసఁగిన వరమునకు దేవతల గుండియలు ఝల్లు మనెను. వానివలన తమ బ్రదుకునకు భంగముఁ దప్పదనియెంచి యందఱు నేకమై యా రక్కసున కా లింగమును దక్కనీయఁగూడ దనియు, లంకుఁజేరు లోపలనే దానిని మటుమాయ మొనర్పవలయుననియుదీర్చా

నించిరి. అక్కార్యమునకుం దగినవాఁడు గణేశుఁడే యని నిశ్చయించిరి.

దైన్యవదనములతో గణేశునిచేత కరిగి, “నీవే మాకు ది”క్కనిరి. వెంటనే గణేశుఁడు పండెండేండ్ల బ్రాహ్మణ బాలుఁడై రావణుని వెంటనంటెను. గోకర్ణ ప్రాంతమునకుం బోవునప్పుటి కారక్కసునకు మూత్రవిసర్జనముఁ జేయవలసి వచ్చెను. అత్తటి శివలింగమును చేతనుంచుకొనరాదు. నేలఁ బెట్టరాదు. ఏమి చేయుదమా యని యాలోచించుచు మూత్ర విసర్జన మొనర్చుదనుక తనకెవ్వరైన నందు సాయముఁజేయఁ గలవారుఁ గలరా యని కలయఁజూచెను. చేతనే యగపడిన బ్రాహ్మణబాలునిం గాంచి యానందించెను. వానినిఁ జెంతకు బిలిచి శివలింగమునుఁ జేతికిచ్చి తాను మూత్రవిసర్జన మొనర్చి వచ్చువఱకును, గ్రిందపెట్టకుండ బట్టుకొనియుండు మని బ్రతి మాలెను. ఆ బాలుఁడు వల్లె యని దానిం బుచ్చుకొని “నాకు మిక్కిలి యక్కరపనిగలదు. మూడుపర్యాయములుఁ బిలుచు లోపల నీవు రాకుండినచో దీనిని నేలపై పెట్టి పోవుదును.” అని నుడివెను. ఏదో కొన్ని నిమిషములలోనే మరల రాగల్గుదునుగదా యనియు, సంతలోపుననే నా వటుపెట్టి తుంటరి తనమునుఁ జేయఁడుగదా యనియు నమ్మెను. కాని రావణుఁడు మూత్రవిసర్జన ప్రారంభించుచుండగనే ‘రావణా! రావణా! రావణా!’ యని మూడుమార్లు తొందర తొందరగ నరచి యా రక్కసుఁడు తనచేతకరుదెంచు లోపుననే నేలపైఁ బెట్టి వెల్లెను. రావణుఁడు పరుగెత్తిపోవు లోపుననే యా లింగము

భూమిలో నాటుకొనిపోయెను. దానిని పెకలించుట కెంతయో యత్నించెను. గాని విఫలుండాయెను. లింగమును దారవోసి కొనినందున నాతిని యజేతకు భంగము గల్గెను. గణేశుని చాకచక్యమునకు దేవత లెల్లరును సంతసించి వేనోళ్ళ నుతించిరి.

మఱికొన్ని దినములుఁ గడచెను. శివుఁడు మానవజాతిపై దయఁదలచి యుదారహృదయుఁడై సోమనాథదేవాలయ విగ్రహమును బూజించినవారి కందరకును స్వర్గము కరబదరికమగునని యనెను. అందుచే భూలోకమునం దన్ని తెఱఁగుల జనులును నా సోమనాథునిఁ బూజించి తండోపతండములుగ స్వర్గమున కేగుచుండిరి. సురలోకమునఁబుణ్యాత్ముల సమ్మర్దన మెక్కువాయెను. స్వర్గేశునకు వారినందఱి నెల్లు సత్కరింపవలయునా యను దిగు లధిక మాయెను. అమరుల కమరిక తగ్గెను. అందుచే వారందరును గూడ వినుఁగుజెందఁజొచ్చిరి. నాకము చిత్రవిచిత్రవృత్తులతో నిండి యొక మహానగరపు చేరువంగల గ్రామమువంటి దాయెను. క్షణక్షణమునకును నూతనాగతుల సంఖ్య యధిక మగుచుండెను. ఉండుటకుఁ జోటును, తినుటకుఁ గావలసినంత భోజనము దొరకుట కష్టమాయెను. నరకమే నాకముకంటెను హాయిగొల్పు స్థలమా యని యనిపించెను. దేవత లందఱునుఁ గలసి తమ సౌఖ్యముల కంతరాయము వాటిల్లనే యని విలపించుచు రక్షింపుఁ డని గణేశుని కడ కరిగి ప్రార్థించిరి. పుణ్యజనులరాక నడ్డువెట్టి వారిని రక్షింతునని గణపతి యభయమొసఁగెను. వెంటనే సోమనాథ దేవాలయముకడ కరిగి గణపతి యొకచో నుపవిష్టుండాయెను. స్వర్గా

రోహణ మపేక్షించి సోమనాథునిఁ బూజింప నాలయమున కేగు వారి నెల్లఁ బిలచి “సోదరులారా! మీరందఱెం దేగద” రని యడిగెను. “సోమనాథునిఁ బూజించి స్వర్గసుఖములం బడయుట” కని వారుఁజెప్పఁగనే “ఛీ ఛీ! బ్రతికియుండఁగ నేమియు లేక యెప్పుడో చచ్చినవెనుక మీ కేదియో త్రవ్వి తలకెత్తుదు రనుటలో లాభ మేమి? నన్నుఁ బూజింపుఁడు, మీవాంఛితముల నెల్ల నిహలోకమున నేదీర్చగలను. హాయిగ సుఖింపుఁడు” అని ప్రబోధ మొనర్చుచు నొక పెద్ద మనుష్యునిం బిలచి, “అయ్యా! నీ కేమి గావలయును?” అని యడి గెను. “నా కేమి గావలయునందురా! తినుటకుఁ దిండియు, నుండుటకుఁ గొంపయుఁ దప్ప నా కీ భారతభూమియందు దేని కినిఁ దక్కువలేదు. అందుకొఱకే నేను స్వర్గమున కైననుఁ బోయిన బాగుండు ననిఁ దలఁచితిని” అనియెను. వెంటనే గణేశుఁ డతని కొక దివ్యహర్మ్యమును అంగరంగ వైభవము లనుఁ బ్రసాదించెను. లంబోదరదేవునకు సాష్టాంగసమ స్కృతు లాచరించి సంతోషముతో వెళ్ళెను. తమకుఁ బుత్రులు లేరని యపుత్రకులగు దంపతులు తెలుపగా వెంటనే వారి కాఱురు పుత్రులుఁ గలుగట లాశీర్వదించెను. వారు కొబ్బరికాయలుఁ గొట్టి పూజించి వెళ్ళిరి. ఒకవిద్యార్థి పరీక్షలో నుత్తీర్ణుఁడు గాఁగొరెను. “పరీక్షయందు నెగ్గుటయెగాక ప్రథమ శ్రేణియం దుత్తీర్ణుడ వగుదు” వని యాశీర్వదించెను. అందు వలన నా విద్యార్థి పరీక్షల బాధలనుండి తప్పించుకొనుటకై స్వర్గమునకుఁ పోవనెంచిన వాఁడు తిరుగ యింటికేగి పరీక్షలకు

హాజరగుటకు నిశ్చయించెను. గర్భశూలలచే బాధపడువాఁడగుఁగా వెంటనే వాని బాధ బాపెను. ఇట్లే యాత్రికులెల్లరు నీప్రీతార్థములం బడసి యానందముతోఁ వెళ్లుచుండిరి. వారెల్లరును తన కెదురైన యాత్రికులకు సోమనాథునికంటెను గణేశునిఁ బూజించుటచేఁ గోరికలు వెనువెంటనే నెఱవేఱునని చెప్పసాగిరి. దేవతల భయముఁ దగ్గెను. స్వర్గమున విప్లవజ్వాలలు ప్రజ్వరిల్లి యరాచకమగు నేమో యని దిగులొందుచుండిన దేవేంద్రునకు హాయిగ నిదురఁబట్టెను. గణేశుఁడే సుప్రసిద్ధ లోకేశుఁడాయెను.

42. దౌర్జన్య రాహిత్యము

ఒక సర్పమునకు హఠాత్తుగ మోక్షేచ్ఛ కలిగెను. తన పూర్వము దౌర్జన్యములనెల్ల వదలి ముక్తిమార్గము నన్వేషింప దృఢసంకల్ప మొనర్చుకొనెను. అనంతర మేమి చేయవలయునో ఎఱుంగక యొక మునీశ్వరుం జేరి తన నిశ్చయము నెఱుక బఱచి మోక్షసాధనోపాయము నెఱింగింపఁ బ్రార్థించెను. అమ్మని దాని మనఃపరివర్తనమున కెదమెచ్చి “మన సార భగవంతుని ధ్యానింపుము. నీ కితరు లెట్టి బాధ గల్గించినను నోరిమితో సహించుము. వారి కెట్టి యపకారమను జేయక యరివడ్డర్థములఁజయింపుము. సాధువృత్తినుండుము” అని బోధించెను. ‘అహింసాద్వైత మహామహాని మహాపదేశము బొంది యెట్టి జీవికి నీషణ్మాత్రమైన హాని యొనర్చక యహింసాసిద్ధాంతము నాచరింతు’ నని దృఢసంకల్ప మొనర్చుకొనెను.

ఒకనాఁడొక దేవాలయముచేత కరిగెను. దారిఁపక్కనం గల పచ్చికలోఁ బరుండి యేకాగ్రతతో ధ్యాన మొనర్చుచుండెను. ఆ యాలయమునకు వచ్చుచు బోవుచుండువారు కొందఱా పన్నగముం గాంచి భీతచేతస్కులై పరుగెత్తిపోసాగిరి. కాని యది వారిని వెన్నాడకుండుటయేగాక బుసయైనఁ గొట్టకుండుటఁ గాంచి దైర్యముం దెచ్చుకొనిరి. ఆ వింతసర్పముం గాంచి పిల్లవాండ్రు కొందఱు దానిచుట్టును మూగిరి. “ఇది సర్పముగాదు. ఏదో సర్పమువంటి వుడ్డిపురుగు. లేనిచో నిటు నటు పారాడుటకు శక్తివిహీనమైన యొక ముసలిపామై యుండనోవు. రండు దీనిని రాళ్ళతో గొట్టి, యిచ్చుకొని యాడుకొంద”మని వా రందఱునుఁ గలసి పదునైన చిన్నచిన్న రాళ్ళ నా యురగేంద్రునిపై విసరి దానియొడలెల్ల గాయపఱచిరి. కాని యాపవనాశనము కదలక మెదలకుండెను. అదిగాంచి యబ్బాలు రంతటితో విరమింపక దండముతో నిచ్చుచచ్చి నటులఁగొట్టి మెడకొకత్రాడుఁగట్టి యాగ్రామవీధులలో లాగు కొని పోసాగిరి. ప్రతి యింటికడకునుఁబోయి “దీనిం జూడుడు! దీనిం జూడుడు!” అని యఱచుచు నింటిలోనివారి నెల్ల వీధిలోనికిం బిలచి చూపించుచుండిరి. కాని యా సర్పేంద్రము మాత్ర మా బాధల నెల్ల నహించి, తన సంకల్పమును స్మరించు కొనుచుఁ బూర్తిగ దౌర్జన్యరాహిత్యమూని యా పర మాత్మునే ధ్యానించుచుండెను. ఆ పిల్లవాండ్రకు నది విఘోరగము గదాయని యిచ్చుకై నఁ దోపదయ్యె, ఆయూరియందు దాని సయ్యోయని దయఁదలచి యబ్బాలురను వారించువా

హొకరైనఁ గాన్పింపకుండిరి. ఎట్టకేలకు భానుఁ డస్తాఁడైఁ
 గ్రుంకెను. కనుచీకటి పడసాగెను. బాలు రెల్లఱును దాని నా
 కోవెలకడ కీడ్చుకొనిపోయి “చీకటిపడుచున్నది. రేపు వచ్చి
 మఱల యాడుకొంద”మని యనుకొని దాని నచ్చటనే వదలి
 తమతమ గృహముల కేగిరి. పాప మా పన్నగ మందేస్పృహ
 దప్పి పడియుండెను. కొంతసేపైన పిదప దెప్పరిల్లి మెల్ల మెల్లగఁ
 దన గురువుకడ కరిగెను. దౌర్జన్య వర్జనమువలన తనకుంగల్గిన
 బాధల నెల్ల నా మహాత్మున కెఱిగించెను. అంత నమ్మాని
 వరుండు “సిద్ధాంతము సర్వోత్కృష్టమైనది. కాని లోకము
 పాపమయము పూర్తిగ నీ వా ధర్మసూత్రము ననుష్ఠించుచో
 దుష్టులవలన బ్రతు కుండదు. బ్రతికేయుండినఁగదా నిహపర
 సౌఖ్యసాధనకు వీలగును. కనుక ఆత్మరక్షణకై కొంచెము
 గంభీరత యవసరము. కనుక నీవు రేపుగూడ నా గుడికడకే
 యరుగుము. హరిని ధ్యానించుచుండుము. నీ కెవరైన హాని
 జేయుటకు సమీపించుచో బుసఁగొట్టుము. ప్రాణాపాయము
 లేక తపమును నిరాటంకముగ సాగించుకొనుము” అని
 యుపదేశించెను.

మరునాఁ డా సర్పరాజ మా యాలయము చేంత కరిగి
 ధ్యానముఁ జేయుచుండ నా బాలుగు మఱల నరుదెంచిరి.
 పన్నగ మది కనిపెట్టి యొకపరి బుస్సుమనియెను. అది తమ్ముఁ
 దెలిసి పొయ్యిపై నున్నట్లును భయపడి పరుగిడిపోయిరి.
 దానిగృహమునందుండి యెట్టి యవరోధమును లేకఁ జక్కగ

